ITINERARIVM
AD
REGIONES SVB ÆQVINOCTIALI
PLAGA CONSTITVTAS

ALEXANDRI GERALDINI
AMERINI,
EPISCOPI CIVITATIS S. DOMINICI
Apud Indos Occidentales,

Apoſtolicis, Imperialibus, & Regijs Legationibus functi.

OPVS
Antiquitates, Ritus, Mores, & Religiones Populorũ, Æthiopię, Africæ, Atlantici Oceani, Indicarumque Regionum complectens:
Nunc primo edidit

ONVPHRIVS GERALDINVS DE CATENACCIIS I.V.D.
Auctoris Abnepos.

Romæ, Typis Guilelmi Facciotti 1631. *Superiorum Permiſſu*
Inſtante Octauio Inghrilano.

Imprimatur,

Si videbitur Reuerendiss. Patri Magistro Sacri Palatij Apost.

A. Eṗs Bellicastr. Vicesg.

ITinerarium Alexandri Geraldini Patricij Amerini, Episcopi S Dominici, Viri in magnorum Regum aulis, & Legationibus diutissimè versati, ex mandato Reuerendissimi Patris Magistri S. Palatij Apostolici, à me diligenter excussum, in lucem emitti è re Christiana valdè futurum censeo. Quando reseratis illo auo immensi Oceani claustris apud gentes sub ignoto sydere latentes, adeò praclara vera pietatis simulacra conspecta refert, vt agrestis illa barbaries, populos disciplina calestis quondam alumnos, à Romana sede veritatis magistra desciscentes, pudenda impietatis valeat redarguere. Dat. ex Aedibus Burghesianis ad xiv. Kal. Septembris. Anno M.D. C.XXX.

Ita ego Ferdinandus Carolus censeo.

Imprimatur,

Frat. Nicolaus Riccardius, Sacri Palatij Apostolici Magister, Ordinis Prædicatorum.

ITINERARIVM
AD
REGIONES SVB ÆQVINOCTIALI
PLAGA CONSTITVTAS
ALEXANDRI GERALDINI
Epi. S. Dominici apud Indos Occid.les
AD
Em.um et R.um Principem
Franciscum S.R.E. Card.em
Barberinum
Opus posthumum

EMINENTISS. ET REVERENDISS. PRINCIPI FRANCISCO S. R. E. CARDINALI BARBERINO

ONVPHRIVS GERALDINVS DE CATENACCIIS S. P. D.

ANTIQVIS, & recentibus Eminentię tuę beneficijs obstrictus antiqua, et noua, quę possum Tibi (Princeps Eminentiss.) offero. Monumenta scilicet Antiquitatum Æthiopicarum, Atlanticarum, & Indicarum, Religiones, Ritus, et Mores Populorum, conscriptos, & perspectos ab Alexandro Geraldino apud Indos Episcopo, Aui mei Patruo. Sunt

illa quidem in ſe ipſis antiquiſſima, nobis autem inaudita;quid ſi etiam ea vocitem iam vetera in membranis Auctoris, in editione autem noſtra recentia ? quæ inter Indicarum ſarcinularum reliquias domi ſepulta delituere; Sed nunc mea quadam fęlici ſorte ad Te properantia , veterem meam erga tuam Eminentiam obſeruantiam patefacient , & nouum clientis addictiſſimi nomini tuo exhibebunt obſequium. Neque fortuitò tuam ad opem (Princeps Eminentiſſime)qui longis,& plenis periculorum peregrinationibus terra , marique peractis , tranquillitati Italiæ conſulis, opus Alexandri Geraldini , poſt Oceani procellas ſuperatas, confugit, vt in Sanctiſs. D. N. VRBANI cõſpectum ducatur, cum ad Summum Pontificem ab extre-

mo illo Mundi Cardine fuerit olim ab Alexandro ipſo directum; Quod ſi contigerit, vt ipſius ſereno lumine Æthiopicum hoc opus illuſtretur, omnis illius nigredo confeſtim in lucidum candorem mutabitur, atq; in tuo complexu, tanquam in theatro Virtutum omnium, audebit ſe offerre ſpectandum noſtro, venturiſque ſeculis, nec timebit cariem annorum, ſi ſuauiſſimo, & omnia incorruptè ſeruaturo tuarũ Apum melle condiatur. Vale diù fęlix. Romæ Kal. Aprilis 1631.

CANDIDO LECTORI
ONVPHRIVS GERALDINVS
DE CATENACCIIS S.

Q*VISQVIS hæc, prodeuntia è domesticis laribus, benigno oculo excipies, occultari amplius nefas affirmabis; quæ nisi diutissimè sopita iacuissent, multò antea recentibus adhuc meritis gloriam forent consecuta, omniaque inuidẽtiæ tela retudissent, quibus nũc forsan nimis exoleta percutientur, si arcana illorum altiùs qui hæc legẽt non fuerint perscrutati. Labores dico, & monumenta* Alexa. Geraldini Amerini, Episcopi S. Dominici apud Indos Occidentales *Gentilis mei, qui non solum Legationibus, & magnarum arduarumque rerum tractatione claruit superiori æuo in Orbe Christiano, sed ingenij etiã præstantia floruit. Attamen, vt varia, & aduersa quassatus fortuna externis in rebus, ita pariter iactatus in illis, quæ è fæcundo pectore emiserat nõ vulgaria; ita vt eis opus fuerit cum parente suo, e nostro toto Orbe ad Antipodas migrare, & ex illorum extre-*

mo-

mo Axe ad nostrum redire, & varijs casibus iactari, ac fere opprimi. Inspicies illa quidem erepta tot procellis Fortunæ sæuietis adhuc integra permanere; Mirum certe! edax Tempus, Sortem asperam, Mundi alterum Axem omnia vorasse, hæc intacta pertulisse! Itaque præteritorum laborum memoria concussus, & impulsus Clarissimorum Virorum hortatu, statui euulgare hæc, tot fluctibus eruta, quod nemini Gentilium meorum adhuc permissum fuit; Fateor equidem huic nostræ familię Geraldinæ in Ciuitate Amerina nusquam defuisse viros, qui hæc curassent, sed nullus est ausus domesticis laribus meis manus inijcere, ne cuiquam meorum gloriæ fraus fieret, quisque suorum intentus curæ. Ego autem vt ex pluribus, quæ publicari videntur digna, aliquid elicerem, ex quo Scribentis consilium dignosceretur, & ingenium, ex quo etiam delectatio aliqua perciperetur, vt primo statim gustu sitim, & desiderium reliquorum operum lectori meo accenderem; Itinerarium ad Regiones sub Æquinoctiali Plaga constitutas emittere statui; Opus labore plenũ, refertum Rerum varietate, nouitate populorũ, Religionum, Monumentorum, Legum, Ditionum, Rituum, & omnium, quæ Omniparens Natura Atlantis, & reliquę Africę, Indięque cultoribus elargita est: Tamen id ego te monitum volo. Scri-

bit

bit Alexand. de Atlãtis Mõte olim fabuloſo, quæ nunc rerum experta poſteritas certa reperijt, & Aethiopiæ Occidentalis mediterraneæ nunquam antea notæ Ritus, & Populos exponit, in quibus, ſi forſan mira audies, in mentem adducito adagium vetus, Africam sẽper aliquid noui afferre, *hoc ſi veteribus Romanis in Regione iam nota contingebat? cur ignotarum rerum ſcriptori noſtro euenire maiora non potuerunt, quæ nil veritus ſit à poſteritate fore commendanda? Hiſtoria hæc Geographica, vt olim de Platonis Atlantico Ficinus refert, fabuloſa ex admirandis, quæ continet, reputari forſan poterit, niſi conſilium eam exarantis aduertatur, eo enim planè proſpecto, ceſſabit admiratio, & veritas commendabitur; Nam licet magnitudo rerum, & ſuſcepti itineris audax propoſitũ, conſpectarum Regionum morum, Religionum obſeruatarum Monumenta, Maris immenſi ſuperata confinia, aliaque laborum conſpicua, claraque ſint, vt cum Lirico dici potuerit;*

Orat. Ode 3. lib. 1.

— nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus;
Nec triſtes Hyadas, nec rabiem Noti:
Quem mortis timuit gradum!
Qui ſiccis oculis monſtra natantia,
Qui vidit mare turgidum?

Tamen clarior eſt fidei propagandæ fla-

gran-

grātissimus ardor, vnde tot labores suscepti; Atque ita amplius nullum dubitandi locum reperies, nec ostentandi ingenij causa hæc scripta dices, sed longa indagatione reperta, & sui muneris exequendi, & euellendorum errorum desiderio transmissa ad posteros.

At fortasse quis inquiet, quæ figmēta? quæ res Damnacę ab isto narrantur, sibi ipsi ne tāta cōfinxit? Haud equidē ita est; sed is Orbi nouo fidem Christianam illaturus à Summo Pont. missus, vt more diligentis agricolæ, & medici, culturā aptam adhiberet, prius Terrarum qualitatem, Ingeniorum, & Populorum propensionem, Rituumque studium sibi pernoscendum putauit, vt postea ijs perceptis, quid plantationi, quid medelæ expediret, & erroribus diluendis rectè seligeret; cognita enim contrariorum alterius natura, cognoscitur & alterius, & ex prauo, quid rectum sit apparet, sic eruto Deorum profano cultu, vera fidei seges illis in agris optima expectari poterat; hinc ista exquisita locorum, rerumque cognitio: quod si nimis fortasse pia, aut Christiani moris specimen aliquod præseferre videatur, nil mirū, quādo, et illi Naturā ducem sequebātur, & Lex nulla, nullaue Religio tam legi naturali cōsentiēs est, quam Lex Christiana, quæ non modo similis est Legi Naturæ, sed est sola, sūmaque illius perfectio, & ideo si populi in pura lege Naturæ

vi-

viuentes consona ei praecepta habent, non est cur mireris; ipsa enim rerum parens vbique aliquo pacto mortales vocat ad authorem sui generis Deum. Proinde dum hanc rerum varietatem contemplaris, abstine ab aliqua minus recta censura. Hoc magnum cuique semper erit, digna. quae scriberentur vel perfecisse, vel scripsisse, quae digna essent, vt legerentur: Alex. noster vtrumque videtur consequutus, vt è nostris vix ei similem reperias, & dum manu tractas haec, ne deneges fidem per inhospita maria, terrasque longiquas erranti, studiosoque relatori tot rerum admirandarum, quam cuique quiescenti scriptori dares libentissimè.

Quòd si asseras scriptores alios de huiusmodi plagis haec reticuisse, scias velim eos, qui de rebus Indicis, quae viderant scripsere, haud comparandos Alex. cum illi ferè omnes eruditione, vel leui caruerint; aut enim mercatores, aut militum ductores fuere: Alexan. vero, non ita, imò eruditissimus, vt illa ferebant tēpora, & antiquitatum Romanarum, aliorumque mirabilium indagator acerrimus, vt testantur quae variè edidit ingeniosè.

Et ideo quae aliorum inscitia praetermisit, non demnabunt alterius solertiam; & si qui apte scripserunt de rebus Aethiopicis, & Indicis, non ex oculata fide, sed relatione Nautarum id praestiterunt, qui locorum corticem,

ticem, & littora non medullas intuiti sunt: Etenim Aethiopia in littore ab eis conspecta ignobilis est: Interior vero ab Alexan. descripta nobilis est. Illi referunt vix aliquos Aethiopas ab se eloquio cognitos; hic cum Regibus, Sacerdotibus, Primariisque, et peritis sermonem habuit, à quibus Monumenta antiquitatum, Deorum cultus, & Ritus, moresque Historici textus typum desumpsit, quorum causa iter protraxit hæc dum sciscitaretur; hinc relationis diuersitas. Sed si corticem inspicias, & illa in Itinerario reperies, quæ de Azaganis, Barbaginis, Budomela Regione, de illis, qui videri nolunt, de Ritibus vulgaribus, de flumine Senega narrăt Aloysius de Musto, qui Aethiopica littora praeternauigauit, & Io. Leo Africanus: quæ verò de Regnis Cano, Melli, Logoman, Canorum, & Longon noster scribit, comprobat etiam Liuius Samnutus in sua Geographia, aliique, videlicet Antonius Pigafetta, Io. Barros, Andreas Corsalus, Ouiedus, Maphaus, & alij, qui in idem consentiunt: Quæ verò miranda de Imperio mulierum refert, testata reperies à Francisco Aluaresio cap. 33. suarum relationum, & licet comprobata hæc non apparerent, absit in veritatis præcone, in viro Ecclesiastico, in Episcopo, qui Pontifici Summo referat à se visa, reperta, cognita, fictionem, seu mendacium suspicari; quæ vi-

dit

dit de visu refert, quæ audiuit ex auditu, exacti Historici more, & fidem penes Auctores relinquit. Sic Lector beneuole excipe labores admirandos, de magnis facinoribus potius laudis prodigus, quam debitæ fraudator commẽdationis, et honoris existe, sic probus existimaberis, sic bonis sociaberis; sin secus, experire proficiscere, exolue naulum, intuebere, & tunc refellere poteris, quæ probaueris minùs vera. Quod si industria, si labores Alex. tibi arriserint, alia promam in quibus absque nauigio, & itinerum experimento liberè tuum iudicium proferre poteris; Nunc suscipe, nec carpere studeas, quæ tui emolumento, & oblectationi vulgantur. Vale.

OCTA-

OCTAVIVS INGHRILANVS Lectori S.

ITINERARIVM Alexandri Geraldini, multiplici magnarum rerum notitia refertum, & ideò multiplici commendatione dignum, multorum quoque laudibus fuerat celebrandum. Itaque, dum illud in lucem emitto, nobilium ingeniorum encomia certatim in tam præclara palęstra sese exercentium simul profero; vt monuméta Scriptoris egregij variarum linguarum ornatu decorata, hoc etiam nomine tibi, Lector amice, sint gratiora. Meruerat ille doctæ posteritatis elogia, qui tantoperè studuit, vt suus omnis labor posteritati prodesset; & innumera confluebant testimonia doctorum hominum magni viri lucubrationes exornatura; sed qui opus edere statuit, imposuit modum ardori meo, & tu minimè fueras onerandus ingenti cumulo

scri-

ſcriptionum, qui iudicijs non vulgaribus Illuſtrium virorum quantocius eras alliciendus ad percurrendum Itinerarium. Igitur Geraldini laboribus fruere, meiſque conatibus faue. Si enim in his, quæ nunc exhibeo, induſtriam meam tibi probari intellexero, in poſterum non leuiora præſtabo.

CAR-

CARMINA, ET ELOGIA variarum Linguarum,

DE GERALDINO, & eius Itinerario.

FRANCISCI ROGERII.

VIderat Oceani victorem Fama Columbum
Imperiosam alio sistere in Orbe ratem;
Nunc videt Aethiopas te, GERALDINE, petentem,
Africa quà partu turgida monstrifero:
Hic vir hic est, inquit, Ligurum cui cesserit Heros
Contemptor metæ nobilis Herculeæ;
Ille quid Occasum, fugientiaque astra sequutus?
Tendit hic in Medium candida vela diem
Plus habet ille viæ, Chaos eluctatus aquarum;
Plus habet hic vitæ, qui mage mira videt:
Orbis at ille noui, laudum quæ summa, repertor;
Orbis & inuentor verius iste noui:
Fallor? an aurifera senuit iam Gloria terra?
Cum detecta, semel tum nouus Orbis erat:
Dignior Aethiopum tellus hoc nomine; semper
Per noua monstra Orbis redditur illa nouus.

Eiusdem.

NIgrantes populos, Erebique simillima turmis
Agmina, per Lybicas quæ tibi visa plagas,
Et Cœli mores alios, Terraque, Marisque,
Naturaque nouas omniparentis opes,

Proponis Latio dum, GERALDINE, theatro,
Ingenio plaudunt Sacula docta tuo;
Tam speciosa Orbi nostro spectacula promis,
Quàm nec Mœonij Dadala Musa senis;
Sed facile illudit per inania gaudia menti,
Libera qua Veri lege Poësis ouat;
Hoc opus: Aethiopum dum tot miracula narras,
Ecce tibi Historia candida tota fides.

Eiusdem.

M*Onstra per Oceani qui Terra monstra petiuit*
Maiora, Hesperios vectus ad Aethiopas,
Quà semper molli vernant lanugine sylua,
Tonderique vagas non finit arbor oues,
Quà generosa notho turgescit Palma Liao,
Et Cereri debet gens epulata nihil;
Sole sub ardenti viuas, quis crederet? vmbras
Spectauit, Stygio nomina digna foro;
Et non vna illi Proserpina visa, nec vnus
Pluto gerens atra gemmea sceptra manu:
Regia conuiuas ostendit mensa dracones,
Hesperidum quales pingere fama solet.
Singula quid memorem? nil non mirabile vidit
Qui mox facunda rettulit ista manu.
Tu nè es ALEXANDER, quo gens Amerina triūphat?
Tu Geraldina gloria primá domus:
Europa in medio per te patet Africa nobis
Interior; quantum Sacula lucis habent!
Talia demirans haudquaquam immobilis haret,
Sed rerum causas quarere lector amat:
Hunc habet exoriens animo Sapientia motum,
Hinc hominem bruto viuere corde pudet;
Qui toto penitus nil admiratur in Orbe,
Vel nimis ille sapit, vel sapit ille nihil.

FRANCISCI GERALDINI de Catenaccis.

AEthiopum gentes, & iniquo subdita Soli
Regna per ignotum dum petis Oceanum,
GERALDINE, clues, quisquam neget? Hercule maior,
Quamuis nulla tibi monstra subacta manu;
Qui tot, nempe, feras, qui tot portenta subegit,
Noto obluctari noluit ille mari.

GREGORII PORTII.

QVod mores hominum, multas quod vidit Vlysses
Vrbes, Mæonio carmine dignus abit.
Apta GERALDINO sunt hæc præconia laudis
Qui Gentes, Vrbes vidit, & Orbis opes.
Vltima sunt testes visi confinia Mundi
Queis illum Decimus misit ab Vrbe Leo.
Testis Iber, Rhenus, Germania testis, & Atlas
Quos studuit contra iungere Thraca Ducem.
Et quis Alexandro non cedet? cedit Vlysses,
Cedit & Indorum qui rate fecit iter.

ALEXANDRI GERALDINI.

QVI
Cœlestissimo Ore
Regum ira flagrantium composuit lites;
Mente firmissima
Variabilis fortunæ duros pertulit casus;
Inuicto Animo
Herculi formidolosum superauit Gaditanum fretum;
Fœlici stylo
Vberrimos ditauit historiæ campos;
Multiugi Sapientia
Gemino salutem peperit Orbi.
QVEM
Nostri Aeui existimares Solinum
Si Polyhistoris huius auctoritas de scriptoribus manaret; non suos
Penes oculos esset veritatis constantia.
Nostratem vocitares Vlissem
Si Homerico, non proprio clarus esset praconio.
Cum Macedone conferres ALEXANDRO
Si nouum Orbem ad Nominis, nō ad Numinis adoream Desiderasset,
Vel desiderasset solum, non etiam adijsset.
EGO
FELICIANVS SILVESTRIVS FVLGINAS
Demiror famam,
Veneror gloriam, æmulabor virtutem,
Magnoq; Nomini
Quod possum obsequentis animi monumentum
Pono.

ME-

MEMORIÆ
ALEXANDRI GERALDINI AMERINI
Indorum Episcopi Veræ Fidei præconis
Dicatum.

A cuius Generoso pectore
Non modò cunctarum virtutum chorum exceptum scias;
Sed etiam suauissimo complexu sociatum sibi;
Quæ, si vnquam; vt fabulæ ferunt; auolassent è Terris,
Cum hoc vno in terras rediisse videri possent.

Cuius feruens in res Diuinas studium
FIDEM SINCERAM,
Labores terra, mariq. exhausti
SPEM INDVBIAM,
Gloria Numinis; Animorum salus tantoperè quæsita
CHARITATEM ARDENTISSIMAM,
Legationes obitæ, iūcti cōnubijs Reges, ingētia peracta
PRVDENTIAM MVLTIPLICEM;
Magistratus laudabiliter gesti, Æquiquè seruatus cultus
IVSTITIAM INCORRVPTAM,
Perpetuus modus in secundis, & minus lætis rebus
TEMPERANTIAM EGREGIAM,
Calamitates rerum, immensi Oceani fluctus superati
FORTITVDINEM MIRAM,
Demonstrant.

Quibus meritis; Viro Incomparabili
Fama superstes
Orbe in vtroque mansurum largita Decus
Nunc
In Arce terrarum per Capitolinos fastos
Illius Immortale Nomen
Aeternitati commendat.

ONVPHRIVS GERALDINVS DE CATENACCIS
ABNEPOS,
Dum in sui Generis Iubar erigit obseruātia monumētum,
Sibi, cæterisq; nepotibus perfectæ virtutis exemplar
Ad Imitandum proponit.

GRÆCORVM CARMINA.

IO. MATTHÆI CARYOPHILI Archiepiſcopi Iconienſis.

ΠΟλλὰ βροτῶν Ὀδυσεὺς ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.
Πολλὰ Γεραλδῖνος γράψεν ὁδοιπορέων.
Κεῖνος ἐρῶν πάτρης, ὁ δὲ φεύγων πατρίδα γαῖαν,
Ἀλλὰ πάτρην ζωῆς ἀθανάτου ποθέων.
Ἀρνύμενος ψυχὴν κεῖνος, καὶ νόστον ἑταίρων,
Αὐτὰρ ὅ δοὺς ψυχαῖς λύτρον ἀπειρεσίαις.
Ὦ πόσον ἦν κείνου προφερέστερος. ὦ τίς Ὅμηρος
Μέλψει Ἀλεξάνδρου νοῦν, πόνον, εὐσεβίην.

LEO-

LEONIS ALLATII.

ΕΝθα φάος τ', ὀμίχλη τε ἴσοις προθέεσι ταλάντοις
 Ηκε Γεραλδῖνος ποσσὶν ἐπεσσυμένοις.
Ιθυίας τε νότον δὲ νήματα, μέχρις ἐς οἶδμα
 Ωκεανοῦ κατέβη γαῖαν ἀγυῶτα τρέχων.
Η τελετάς, ἤθη, πτόλιας, καὶ μῆτιν ἀνάκτων,
 Εν τ' ἀστοῖσι φράδας ἀλλοτρίων ἐδάη. (θλοῖς,
Τοῖς λυγρὰ μίχθεν ἄπειρα, μικροῖς δὲ φρονέουσιν ἐπ' ἐσ-
 Αλλάγε καὶ τὰ νόῳ κῆρα μέλαιναν ἄγει.
Οὐγὰρ ἐπ' εὐσεβίης, τὴν κοίρανος ἔτρεφε Ρώμη
 Αντέλλει, σκοτίων δ' ἐκ βερέθρων Βελίου.
Πάντα Γεραλδῖνος πινυταῖς σελίδεσσι χαράξας
 Ιδρίας οθνείων ἄνδρεσι τεῦξε φρένας.
Καὶ γλυκὺ νέκταρ ἄφυσσεν ἀπ' οὐλομένων κυκεώνων,
 Τῷ βίον ἡμερίοις αἰθέριον πορέει.
Ευδαίμων σὺ τὰ πάντα. κακῶν γὰρ ἄπ' οἶτον ὀφέλλειν,
 Εσθλά τε ἐξ ἐσθλῶν πάντες ἴσασι φέρειν.
Αὐτὰρ ἀπ' ἰοβόλων βιοτήσιον ἄλκαρ ὀπάζειν,
 Σοί γε μετ' αὐτὸν ἄναξ δῶκεν ἄποινα μόνῳ.

EIVSDEM.

Aliud.

Ἐσχατιάς γαίης περιδέδρομες, ἄνδρεσιν ἄλλοις
  Θηρῶν ἡμερίων τ' ἀτροπίαις ἀβάτους.
Ἤθεσι δυσπίστοις, ὀλοοῖσι τ' ἐναγίσμασι φύρδην
  Κόρζας, καὶ τελετῶν θύμασιν ἀργαλέοις.
Δὴ γάρ δὴ ζαθέας κραδίης ἄπο τῆλε μενοινάς
  Βάλλοντες δμωούς ἤρεον ἀντί πρόμου.
Αἰθερίων τε καλῶν ἀμνήμονες ἦτορ ἀνάγκαις
  Λάτραι νερθερίων ζεῦξαν ἐπ' ἀντιπάλου.
Ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐμίηνας ἐναίσιμα δήνεα Ῥώμης
  Τῇ περ ὅλῳ θυμῷ ἀσφαλέως ἐκρέμω.
Λύμασιν οὐδ' ἐμίξης εἰλυμμένος. ἐκ δὲ μιανθέν
  Ῥίψας ἀχράντοις ἄφθορος λωτίαζας,
Ἐμπεδά τ' αὖ σύ πέπηγας ἴῳ ποδὶ, ὡς σλαβίτης
  Πέτρῃ, τῷδ' ἑτέρῳ ἔνθα καὶ ἔνθα φέρου.
Καὶ γάρ ἐπ' ἰθείῃ δινεύμενος ἄντυγι κύκλων
  Οὔποτ' ἀπεπλάγχθης τῆς ποδὶ θῆκας ἕδρας.

EADEM.

Ex Interpretatione

IOANNIS ARGOLI
Andreæ F.

LVmen vbi & tenebræ concurrunt lancibus æquis
Ire Geraldinus vult properante gradu.
Sic Austrum, Libyamque secans decurrit ad vndam
Oceani, ignoti nec timet arua soli:
Hic mores hominum, Regum cognouit, & vrbes,
Et didicit ciues consiliumque virùm.
Multa ibi praua, bonis pauca assona & ista saluti
Noxia, quaque animos insidiosa necent.
Non etenim pietas, quam regnans Roma ministrat
Hæc genuit, nigro sed Phlegethonte fluunt.
Ista Geraldinus committit sedula chartis,
Atque docet mentes quid plaga longa tegat.
Album lethifero pragustat flumine nectar
Mortales quo æquat munere cœlitibus.
Fœlix sorte tua: nam è prauis ducere praua,
Et bona de paribus quisque sine arte potest.
Sed de lethifero vitalem haurire liquorem,
Hoc soli post se dat tibi sorte Deus.

Aliud.

Aliud.

VLtima terrarum penetraſti imperuia noſtris
Ob ſcelera, atque ipſas non adeunda feras.
Impia corda hominum, ſceleratàque ſacra Deorum
Expertus, diris extaque iacta focis
Excordes populi, qui nullo corde dederunt,
Pro ſeruis Domino, quæ tribuenda forent.
Atque Dei immemores iuere in fœdus amici
Ditis, nobiſcum qui fera bella gerit.
Non ideo externus Ritus tibi fregit Aruſpex
Romanos animi, qui tibi corde calent.
Nec ſcelere implicitus retuliſti è crimine crimen,
Attamen à maculis huc ſine labe redis:
Firmus es in petra, veluti pede circinus vno,
Aſt alium velox hinc bene, & inde moues;
Nam pede dum recto raperis, properu, que volutas
Non erras: ſtabili nam viget ille gradu.

SIMONIS PORTII.

Ουτόσα πλαγκτοσύναις Οδυσεὺς περιδέδρομεν ἄστη
 Πάντοθ' ἐπιπλαγχθεὶς ἔθνεα, καὶ πελάγη,
Μήτε τόσαις δάμασεν μεγάθυμος τέρματα γαίης
 Αἰμαθίων τὸ πάρος καμμονίαις μεδέων:
Οσσα Γεραλδῖνος περινοστῶν ὄρεα, κόσμου
 Εγνω τούς δὲ νόους, ἔθνεα, τούς δὲ τρόπους.
Ινδῶν ἑσπερίων γαῖαν, καὶ ὄλβια φῦλα
 Αἰθιόπων λεύσσων ἔσσυτ' Ατλαντος ὄρος.
Οὐκουν σῶν καμάτων ἀντάξιον ἆθλον ἀγείρεις,
 Α'νδρῶν ἐν γλώτταις ἀθάνατος βιόων.

Idem Latinè ad verbum.

Non tot erroribus Vlysses percucurrit Vrbes
 Vbique vagatus Gentes, & maria.
Neque tot domuit magnanimus confinia terræ
 Macedonum quondam victorijs Rex:
Quot Geraldinus circumiens montes, Mundi
 Nouit & mentes, Gentes, atque mores.
Indorum Occiduorum terram, & ditem gentem
 Aethiopum lustrans peragrauit Atlantis Montem.
Ergo tuorum laborum condignum præmium colligis,
 Virorum in linguis immortalis viuens.

Διστ-

EIVSDEM.

Δίστιχον.

HΜερίων γένος ὧς τροχάεις καὶ πείρατα γαίης
Ηλιε, μετρήσας ὡς δράμεν Αμερίας.

Αντιστρέφον.

Α Μερίας δράμεν ὡς μετρήσας, Ηλιε γαίης
Πείρατα καὶ τροχάεις ὧς γένος ἡμερίων.

Diſtichum.

MOrtalium genus vt curris & confinia Terræ
Sol, metiens ſic cucurrit Amerinus.

Ordine præpoſtero.

AMerinus cucurrit ſic metiens, Sol Terræ
Confinia, & curris vt genus Mortalium.

POE-

POESIE DI DIVERSI.

Del Signor' ANTONIO BRVNI.

Cauato dal suo Volume delle Tre Gratie.

Si lodano gli Scritti di Monsig. Geraldini.

MAD.

Doue il ligure Heroe porta Primiero
Le Chiare Arme di Marte,
Porti l'armi di Palla in sù le carte,
Pacifico Guerriero:
De la Fede verace egli apre i lumi,
Tù di facondia i fiumi:
Ei d'Elmo il crine: e tù di mitra auuolto,
Egli Essercito hostil, barbara terra
Vince, famoso in guerra,
Tù fiacchi al tempo, & à l'oblio l'orgoglio,
E fai Spada la penna, e Campo il foglio,

Del

Del Signor

CARLO MANDOSIO.

Sopra Alessandro Geraldini Vescouo di S. Domenico, quale hà scritto le relationi de' Popoli dell'Oceano, oltre i segni d'Hercole, e del Mare Atlantico.

NOn sol di Theti in fra i spumanti argenti,
Ma in Ocean di gloria i lini sciogli,
Per Orse hai de gli honor stelle lucenti,
Hai per remi le penne, e mari i fogli.
Palinuro immortal, nè pur pauenti
D'inuidiosa Sirte i feri scogli;
Poi, c'hai per Porto à i tuoi desiri ardenti
I più eccelsi d'Olimpo eterni sogli.
Oltre i segni d'Alcide, e'l mar d'Atlante
Scriuendo i Riti al sostener l'antenna
Regger, togliesti à lor l'orbe stellante.
Anzi alata d'Heroi Fama n'accenna,
Ch'al Ciel non gìa con tante Glorie, e tante
Se non hauea la tua famosa penna.

Dell'Illustrissimo Signor'

ODDO SAVELLI DI PALOMBARA
Marchese di Pietra Forte.

A Le riue de l'Istro, e de l'Ibero
Nobil desio di gloria il piè ti scorge,
E per ignoti mari ancor ti porge
I vanni à risonar la fè di Piero:
[illegible] varchi per incognito sentiero,
Oue l'vnico Augel cade, e risorge,
E mentre il Sol del tuo girar s'accorge,
Ti crede, ò Giraldini, emulo altero.
[illegible]e'l mar frapposto à l'vltimo Occidente
A noi t'ascose vn tempo; à Febo intorno
Velan nubi talhora il crin lucente.
[illegible]e chiaro ei more, hà lucido il ritorno:
E dal tuo chiaro Occaso, in Oriente
Sorge de le tue glorie eterno il giorno.

Del

Del Signor'

OTTAVIO TRONSARELLI.

Al Vescouo Geraldini, che hà scritto le relationi de' Popoli, i quali habitano oltre i segni d'Hercole, e di là dal monte Atlante.

Poi, c'Hercol giunse à l'Africano scoglio,
Raccolse il Lino d'Aquilon fecondo;
E presso Atlante, con cui resse il Mondo,
Volle ancor terminar l'humano orgoglio.
Ma tù, ch'vn tempo in riuerito soglio
Quiui d'alme trattasti eccelso pondo,
Maggior d'Atlante, e d'Hèrcol più facondo,
Hai per vela, e per mar l'ingegno, e'l foglio.
Oue hà l'empio Oceano onda inquieta
Per vie d'industria, e di prodezza chiare
Il Campion di virtude ir non si vieta.
Aure di Ciel non son di gratia auare
Ad Hercol di valore: e non è meta
Ad Atlante d'ingegno ira di Mare.

Del

Del medesimo
SIG. TRONSARELLI.

Per la parte delle relationi, nelle quali tratta de' Popoli dell'Oceano.

TV de l'immenso Mar l'ire inquiete
Tranquillo sprezzi con sicuro Legno:
E prendi in petto generoso à sdegno,
Che l'ampiezze de l'onde à te sien mete.
Tal forse Vlisse con volante abete
Tentò varcar de le Colonne il segno:
Ma diello à morte il tempestoso Regno,
E gli fù l'Ocean flutto di Lete.
Pur tù, saluo giungendo ad ermi Liti,
Non ne l'Occaso, ma con fauste scorte
Ne l'ardimento il pronto Greco imiti.
E, mentr'abbatti in Mar gli odij di Morte,
E spieghi à noi de l'Oceano i riti,
Ne la Facondia il vinci, e ne la Sorte.

Del Signor Caualiere
PIER FRANCESCO PAOLI.

Monsig. Alessandro Geraldini partì giouinetto d'Amelia; se n'andò alle Regioni dell'Equinottio; seruì alcuni Rè, e Regine in diuersi carichi; scrisse il suo Itinerario.

DE gli anni tuoi su'l verde Aprile adorno
Lunge dal patrio suol, (dentro al cor desti
Caldi spirti d'honor) varcar volesti,
Cittadino del Mondo, il Mondo intorno;
Là doue han l'hore egual la notte e'l giorno,
Sotto Zone rimote il piè mouesti;
Quiui trà Reggie auguste i dì trahesti;
Che non manca à Virtù chiaro soggiorno.
Varca spatio maggior sù gli alti chiostri
Peregrino anco il Sol: ma co' suoi fregi
Splende assai men de' tuoi famosi inchiostri:
E può del gran camin cederti i pregi;
Ch'egli alberga talhor trà Fere, e Mostri,
E sempre tù frà le Regine, e i Regi.

DIVERSARVM LINGVARVM Carmina, & Elogia.

POLONICA.

F. ADALBERTI DEMBOLECKI de Konoiady S.T.D.Min.Conu.

TRIVMPHVS GERALDINI MAGNI, De Atlante, & Thetide.

Polonicè.	Verbatim.
ATlas vtlòczòny	*ATlas ſuperpreſſus*
Niebieskiem cięžàrem	*Cœleſti pondere*
Zòſtal zvvycięzony :	*Remanſit victus :*
Gdy za Bozym darem,	*Cùm, Dei munere,*
Iusz Geraldin zacnie	*Iam Geraldinus honorificè*
Oſiàdl iego cięmię,	*Poſſedit eius verticem,*
Y vv-tloczyl ſię bacznie	*Et immiſit ſe aduertenter*
Pod niebieskie brzęmię;	*Sub cœleſte onus ;*
Nusz Thetis Bogini,	*Pariter & Thetis Dea,*
Toczac vvaly morzkie	*Agitando vndas marinas*
Darmo trudnoſc czyni,	*Fruſtra aditum impedit,*
Vv-Krainy Zamorzkie;	*In Regiones traſmarinas ;*
Vvſyſtko to z-vvycięzyl	*Nam hæc omnia ſuperauit*
Geraldin odvvazny :	*Geraldinus animoſus :*
Byl, vvidzial, y piſal,	*Fuit, vidit, & ſcripſit,*
(Dzivvo-piſm povvazny:)	*(Mirandorum ſcriptor grauis :)*
Co ieſt za Atlaſem,	*Quid ſit trans Atlantem,*
Co vvjdziec za morzem,	*Quid videndum trans mare,*
Przetosz tym to czaſem	*Ob id hoc ipſo tempore*
Dziękovvac mu mozem :	*Gratias ei referre poſſumus :*
Za opis pravvdzivvy,	*Pro deſcriptione vera,*
Starych ſlovv mięnienie :	*Veterumq́; nominum mentione :*
A Bòg ſpravviedlivvy	*Et Deus Iuſtus*
Niech dà odpocznięnie.	*Det ei requiem.*

GALLICA.

De Monſieur
IEAN DE BONHOME
Auignonois Docteur ez Droits.

CIl' qui apres auoir esleué quatres Reines
Fut Nonce en diuers lieux des Papes,& des Rois,
Puis meu d'vn ſainct deſir alla planter las Crois
Par dela l'Ocean es isles Mexicaines.
Deſabuſa ces gens de leur croyances vaines,
Des meſſagers diuins leur expliquales vois
Egliſes y baſtit, leur enſeigna les lois,
Les Myſteres ſacrez les couſtumes Romaines,
Voulant encor pouſſer ceux qu'eſtoyent à venir
A ſemblables exploits par vn vif ſouuenir.
Dans ces liures tracaſſes faicts,& ſes voiages.
Les Religions, les meurs des peuples Africains
Et des nouueaux Indois;ces liures donc ez mains
Pieuſes ſeront leus vn infinité d'aages.

ANGLICA.

IOANNIS VVALKERO.

Geraldinus toto Terrarum Orbe celeberrimus, vel eo potissimùm nomine est Anglis suspiciendus, quod inter Reginas quatuor, sua disciplina alumnas, Katharina quondam castissima Henrici Octaui Angliæ Regis Vxor, extitit.

KIngs, Queenes, thy nursing Parents shall I tearme? or thee
The stemme from nhence theyr better being greuu ?
Many thy Princely childeri; but the cheefe vuas shee
Vvhom Albion erst à vuidouu-virgin Knero.
Nor mid'st the Brittish lusts stoop'd shee to venus lure
Vvom (as an impe of thine) the GreeKes stile pure.

Idem Latinè verbatim.

REges, ac Reginas tibi parentes nutritios dixero? an te
Stemma, vnde ipsorum melius esse succreuit?
Plurima tibi Regia soboles; sed præcipua erat illa,
Quam Anglia olim viduam-virginem agnouit.
Nec medias inter Britanniæ luxurias Veneris capta est illecebris
Quam (velut à te traxisset ortum) Græci appellauere puram.

Καθαρη

GER-

GERMANICA.

DEM ALEXANDRO GERALDIN

außerlesneßtem Bischoff,

Vvelcher

Aus inbrunst der Religion, gleich vvie der Sonnen
Schein schir alles land ist vmbzogen.
In vnserm Emisphereo stattliche bottschafften
Verrichtet.
Zu den Indianern vnd vndere vvelt vortrefflich
gezogen.
Christi glauben ein zufiihren.
Vvirdet, nach dem alles landt mit dessen grosen
nuz durch Vvandlet.
Zu danck der himlische Krantz auf gesetzt.
Vnd dises zu seligem angedencken gesungen.

MATHIAS BALSTERER
Der.h. Schriff.L.Beir.

Interpretatio.

ALEXANDRO GERALDINO
Antistitum optumo,

Qui
Religionis ardore Aetherei omnia obeuntis
Solis iter ferè Aemulatus,
Ad Indos Antipodas coruscus
Post nostrum Emisphærium legationum fulgore repletum
proficiscitur,
Christi fidem illaturus.
Gloriæ Serta, Terrarum Peregrinatione feliciter
Pro bono illis parto, ei retributa,
Sacroq; capiti contexta
Verè promeritus venerans,
Deuotionis argumento memoriæ plaudit

MATHIAS BALSTERER
Th. L. Bauarus.

HI-

HISPANA.

Del Señor

MIGVEL MARTIN
Nauarra.

En alabanza del Reuerendissimo Señor Alexandro Geraldino, Ayo delas Infantas de España, hijas de Don Fernando, y Doña Isabel sus Reyes Catolicos, que fueron Reynas de diuersas partes de Europa: primer Obispo de S. Domingo en la Isla Española, y escritor de su viage.

ESte nueuo Alexandro al primer Mundo
Cultiuò exemplos en la Corte Ibera;
Impaciente, despues, de angosta esfera
Su zelo dilatò al Orbe segundo.
Asu esplendor cediò el horror profundo,
Que sepultaba à quella gente fiera:
Y al sacro influxo dela luz primera,
Prouido, enriqueciò el suelo fecundo.
Executò el feruor de santos Reyes,
Estragando los barbaros altares,
Y opuso ala impiedad rigor seuero;
Su curso describiò, costumbres, leyes,
Tierras remotas, ignorados mares,
Y no embidiò como Alexandro à Homero.

HVN-

HVNGARICA.

SIGESBERTI SALKRVZI.

EZ hogi ſole nemzetnek neuét oregbiti
Es ſzép iraſiual rendit ékeſiti
Saiat diczéretit egig emelteti
S.ragiago féniéuel nézoit elteti
Mert ollj buzgo ſzivvel s.égo ſzeretettel
Vagion Iſtenéhez.s.ollj igaz hiuſéggel
Hogi jeges tagiai az Szereczen éggel
Mar Oszue férhetnek.mellj langoz héuſéggel
Ne czudald mert az kit Iſten ſzeretetj
Vezérel mindenben.s.neue diczéreti
Annak igaz sziuet az ég meniezeti
Szokott forgaſiual menniégben vezetj.

Itala traductio.

QVeſti, che i riti altrui
Deſcriue, e pianta i ſui
Con tal'ardore, e zelo,
Che l'Etiopica arſura
In paragon par gelo;
Merauiglia non dia!
Haue moto del Ciel la mente pia.

ITINERARIVM ALEXANDRI GERALDINI AMERINI EPISCOPI S. DOMINICI

ad regiones ſub Æquinoctiali Plaga conſtitutas.

PRÆFATIO.

Ad ſummum Chriſtianorum Pontificem.

C*VM mecum animo euoluerem (Pater Beatiſſime) cui potiſſimum lõgum iter nauigationis meæ, cui* ITINERARIVM *dirigerem; Res enim non parua videbatur ab ipſo Europæ axe, ad remotiſſimum Aequinoctij cardinem traieciſſe, ad gentem Antipodum penetraſſe; è veſtigio ſanctiſſimum nomen Beatitudinis tuæ in mentem mihi venit, quæ cum maxima per Europam potentia floreat,*

quæ cum longa per Asiam potestate ad Indos, Scythas, & Aethiopes se portendat, ad hanc felicitatem, nostro tempore, peruenit, vt latissimum sub plaga Aequinoctiali imperium, vt admirabilem ad Antipodes ditionem adepta sit. Itaq; iure optimo tibi, Pont. Max. tibi gentis humanæ pastori, tibi fidei Christianæ Præsidenti, cui tantum bonum ab æterno, & immortali Deo tributum est, hanc nauigationem meam direxi, in qua varij populi, variæ Insulæ, variæ linguæ, variæ sub alio Cælo nationes à me conspectæ sunt, & inter cetera Sedem Episcopalem Sancti Dominici adiui, de cuius patriæ beatitudine plena, memoratu digna à me commemorantur; Sic igitur Pater Beatissime, supplex oro Sanctitatem tuam, vt hoc tenue munus, hanc exilem lucubrationem hilari ore accipiat, ritu illorum Regum olim Parthorum, qui cum illos non liceret sine munere adire, lætiori longè fronte, benigniori longè vultu, exigua pauperem dona, quam maxima Principum munera accipiebant. Vale, Pater Beatissime, & lege itinerarium Alexandri Geraldini Episcopi, qui ad Aethiopes, ad Anthropophagos, ad immanes, & incognitas nostro sæculo regiones adnauigauit.

ALEXANDRI GERALDINI AMERINI EPISCOPI S. DOMINICI ITINERARIVM.

LIBER PRIMVS.

EGRESSVS Hispali Vrbe, prid. Non. Augusti (Beatissime Pater) Gades adiui nobile Tyriorum opus. Tyrij enim crebrò motu patrio quassi vrbem suam deseruere, & quatuor Colonias toto Orbe illustres condidere. Carthaginem in Lybia, diù Æmulam Imperij Romani, Thebas in Bœotia, Vtiçam in Numidia, & Gades in introitu maris. Hæc est illa vrbs, quæ, florente per totum Orbem Imperio Quiritum, quingentos Equites habuit, qui iure gaudebant Romano, in qua illustre Amphitheatrum, & præclara multa antiqui

Gades nobile Tyriorum opus.

Coloniæ Tyriorum.

ſæculi monumenta conſpexi,inter quæ hoc monumẽtum è medijs aquis excerpſi. Illa enim Vrbs æſtu magni Oceani exeſa quotidie diminuitur. Propterea tertio anteà anno in publico patrum,& populi conuentu,Ciues vehementiſſimè hortatus ſum,vt patriæ omninò labenti ſuccurrerent, quæ quantò maiorem principatum in tota Hiſpania,quam reliquæ Vrbes habuerat,tantò magis natiuus patriæ amor, tantò magis antiqua maiorum amplitudo eos excitare debebant ad eam planè retinendam. Epitaphium hoc erat ſic à me tranſlatum.

Epitaphium Menechæi.

MENECHÆVS PATARÆVS vtraque lingua eruditus,cùm ſecreta magni Oceani ſcire in animo haberem, diſtracta parentum hereditate vltimum Occidentem adiui, Gades intraui, ſimulacrum Herculis toto corpore per terram extenſo adoraui; Indè; fluxu, & refluxu Oceani diù conſiderato, comperi magnũ mare, Lunam ſequi Deam, & magna adeò potentia Numina ſuperna agere, vt res humanæ,nihil

Magnum mare in fluxu, & refluxu Lunam ſequitur.

com-

comparatione Cæleſtium ſint, & hoc ego primus præſenti populo Gaditano,& finitimis populis apertum reliqui. Deinde morte mihi appropinquante,decreto Senatus,& Populi publico,locum ſepulturæ è regione templi Herculei recepi. Vale Patria mea, Valete Gaditani, qui me magnopere amaſtis; ad hoc enim nati ſumus, vt breui tẽporum curſu,& qui amant,& qui amantur ſe inuicem relinquant. Obij diem ÆLIO ADRIANO CÆS. AVG. IMP. DIVI NERVÆ TRAIANI AVG.F.Orbi Imp.Prid.Kal. Octob.

Deinde freto Herculeo ad ſiniſtram relicto, vnà cum columnis, & ſublimi illo templo, ad quod voti cauſa omnes à toto Orbe mortales olim confluebant, cuius veſtigia cum magna ego admiratione triennio iam exacto vidi, in Mauritaniam Tingitanam tranſiui; ita enim exteriora Æthiopiam vſq; loca nominantur, à Tin-

Mauritania Tingitana vſq. in Aethiopiam.

Tignis Anthei opus.

gi claro Anthei oppido, quod ſuccedente tempore, parte Populi Romani illuc traducta, C.L.Cæſare rem Populi Romani adminiſtrante, Iulia Colonia dictum eſt, in quo littore multæ, & inſignes olim Vrbes extitere; Verùm omnia curſu temporum mutantur, & ea effigie, qua erant, eſſe deſinũt: ſeptingenteſimo enim, & quarto à Redemptione noſtra anno, Ioanne Sext. Pont. Max. in Sede Petri reſidente, & Iuſtiniano Quarto in Oriente Imperante, Arabes Patria egreſſi Lybiam, & Africam occupauere, & freto Herculeo cum magna claſſe ſuperato, totam Hiſpaniam ſubiugauere, præter Montana Cantabrorum, & Vacceorum loca, & Galliæ partem Lugdunum, & Turonem vſq; imperio ſuo ſubdidere. Quo ſæculo omnia per Mauritaniam eo modo immutata ſunt, quod nihil priſcę ætatis incolume in ea remanſit; Colonia enim Conſtantina diruta omninò eſt. Zubul nobile oppidum tempeſtate noſtra Azamorum dictum in humili plebe, in humili fortuna, in nullo ædificij genere agit. Lixons quondam maiorē Carthagine, quæ lingua præſenti Arabum, Zophi nuncupatur, latiſſima habere mænia, cum quodam veluti luctu conſpexi, eò quod ipſa ſæcula non humana tantum corpora abſumant, verum etiam ipſas Vrbes, & preclara quę-

Arabes Lybiam, Africam, & Hiſpaniam occupauere.

Colonia Conſtantina Zubul.

Lixos olim maior Carthagine.

que è manu magiſtrorum opera. Vidi turres dirutas,mænia demolita,& magnas ad longum ſpatium ruinas; quæ vrbs ſub poteſtate Luſitanorum delata,cum mira fortitudine, cum immemorabili virtute contra innumerabilem hoſtium multitudinem defenditur;Luſitanię enim prętet Tingim, Zubul,& Lixon in littore Oceani in Mauritania etiam Cæſarienſi,quæ citra fretum eſt, Septim vrbem illius Lucij Sept. Cæſ. Imp. Patriam, quem Parthicum, Arabicum,Adiabenicum nominauere, Arzilam, & multa Mauritaniæ, & Numidiæ oppida bello parta, cum magno vbiq; nomine retinent,& vt ad rem meam redeam. Mauri poſt eam Arabum cladem, ad hoc venere, quod in longiſſima per Auſtrum regione, vicatim habitant, incredibili multitudine Pagorum omni parte ſe exerente, quà fontes,riui,vel flumina ſunt: Nam ea regio ſiti laborat, ac propterea nullæ ad remotiſſimum tractum arbores, niſi vbi natiuus terræ humor exudat. Cæterum terra vbertate tritici, hordei,milij, & omniũ leguminum plena. vbi numeroſa gregum multitudo, magna armentorum copia, longa, & lata Camelorum agmina ſe explicant. vbi Leones, Vrſi, Lupi, & varia, & noxia reptilium genera oberrant. Verum quoniam Leenę, Lyncibus admiſcen-

Virtutes Luſitanorum.

Mauritaniæ Vbertas.

Leenæ Lincibus admiſcentur.

tur; Leones ginguntur, non eo robore præſtantes, quo ij, qui ad Thimauum montem oriuntur. Et tandem cum vela vlterius tenderemus, Subur Ciuitatē, cum inſigni flumine, quod antiquum adhuc nomen vrbis tenet cōſpexi, vbi commeatus à gente Barbara ſuppeditati abunde ſunt, & cum in eam Vrbem aſcendiſſem inter multa Romani, & Punici ſæculi monumenta, hoc etiam à me latine traductum in magno marmore in foro reperi.

Monumenta Olimiſſæ Clari Viri.

OLIMISSA NEARBAL.

Olimiſſę Filius à Patricio Suburenſiū ordine litteris Latinis in Iunonia Africę capite, quam antea Carhaginem vocabant, incubui. Mox in vrbem Suburenſem reuerſus, multa patriæ meæ commoda attuli, ſub L. N. Paulo Conſule eam omni tributo liberam ad quinquennium feci. Deinde ſub P. Nigidio item Conſule, antiquos limites à vicinis vrbibus non Iure occupatos, ſub poteſtatem Populi mei

redu-

reduxi. Poſtea ſub P. Nigidio Marmerco cum mœnia Suburenſia maiori parte collapſa eſſent, tanta apud Conſulem gratia valui, quod è publico Prouinciæ tributo reſtituta ſunt, & tandem morte mihi adueniente, cum è decreto Patriæ publico ſepulchrum mihi, è marmore Numidico erigere deberent, & me Mauritaniæ Tingitanæ Prouinciæ Hiſpaniæ hominem appellarent, renui ego tantum Patriæ noſtræ dedecus, tantam Prouincię noſtræ ignominiam debere afferri. Poſteriores enim Romani, vt magnum toti Iberiæ nomen darent, & quod tota Hiſpania crebris colonijs, crebro præſidiorum vſu in linguam, & mores tranſierat Romanos, eam Prouinciam cum iure minimè poſſent, cum opprobrio

Mauritania Tignitana Africæ Prouincia.

Hiſpania in linguam, & mores Romanos tranſijt.

noſtro augere voluere , cum enim omnes in toto Orbe Prouinciæ,aut montibus,aut fluminibus, aut pelago dirimantur, & Africa tertia pars Orbis freto Herculeo diuiſa ab Europa ſit, nihil nos cum regione Hiſpana commune habemus ; ò viri Prouinciæ Tignitanæ , ò magnæ Patriæ vrbes , ò clara oppida , adſurgite , & tantum à patria noſtra malum , & tantum à poſteritate noſtra nefas auertite , Africa enim pro habendo Orbis Imperio,ingentia cum S.P.Q.R.bella exercuit , & Hiſpania ſæpe à maioribus noſtris bello victa Prouincia noſtra nuncupari debet . Adſurgite præſentes viri, adſurgite poſteri , & honorem Prouinciæ defendite , pro decore quidem Patriæ mori opus omni parte nobile eſt. Ceſſi naturæ ſe-

cun-

:undo Diui FLAVII VESP.CAES. AVG.IMP. anno,xiiij.Kal.Iulij.

Ibi etiam in Ciuitate Suburensi accepi per interiora paulum loca Bambam vr-bem esse, quæ propagato per Maurita-niam imperio Populi Romani, Iulia cam-pestris nuncupata est, quæ nunc quoque barbaro idiomate Iulia dicitur. Quin-tiã sexagesimo inde lapide Septemtrio-nem versus, Banasem esse claram vrbem, in qua emploriũ magnopere celebre est, quę etiam nomen à Populo Romano inditum nouæ Valentiæ adhuc habet; deindè se-cunda trium dierum, & totidem noctium nauigatione, Salam oppidum Patriæ de-sertæ vicinum in ripa fluuij, nec multò post campos Autololum vndequaq; refer-tos magnis Elephãtis, & longa, & lata sub fuscorum hominum agmina velocissimis equis decurrentia, præ longis lanceis cum micentibus cetris, & cum vario supra ca-put velamento spectaui, partim enim maxima sudaria è delicatissimo bombili, lio, & aureo intertexta tenebant, partim candidissima linteamina per frontem, & humeros dependentia; & cum vela ad si-nistram volueremus. Athlantem montem vidi, Athlantem toti Orbi notum, Athlan-tem vertice sydera tangentem, & per ora

Bamba Iuliam camp. stris dictam est.

Banasę noua Valentia.

Sala Oppidum.

Campi Autholoium.

Elefanti.

vul-

vulgaria currentem, cum magno veluti ſtupore ſpectaui, & tunc ego me felicem, dixi, quod talia me cernere contigiſſet, & tunc ego me bono fato natum credidi, quod ea, quæ vates ſæculi antiqui tantòpere celebrarunt, coram me conſpicerem, & tunc ego Athlantem montem à gente Romana, & Græca tantopere memoratum vndiq. luſtrare cæpi, qui viridia iuga, vaſta latera, imas vſq; ad mare, radices, immenſo per Auſtrum, & Septemtrionem ſpatio protendebat, qui longo adeò per Cælum curſu ferebatur quod altiſſimum culmen, quod remotiſſimum apicem, quod interiora ad longum tractum loca, nec ego (per Deum immortalem) nec vlli, qui mecum erant, penetrare potuere, & hic locus fabulæ datus eſt, Athlantem olìm hominem mortalem, Cælum humeris ſuſtinere, eò quod cum viueret, & lato per Occidentem imperio potiretur non vt cæteri plerumq; Reges facere conſueuere, inter voluptates, & laſciuias conſenuit, ſed animum ad æterna bona, hoc eſt ad ingenium toto ſtudio excolendum, ad bonas artes, & ad doctrinam cum ingenti labore conſequendam vertens, omnem Cæli curſum, omnem ſyderum motum, omnem plane Aſtrologiam præalto per Cœlum ingenio conquiſiuit; Qua æta-

Athlas omnem Aſtrologiam in geniocõquiſiuit.

te

te Hercules Ioue, & Alcmena natus, fama magni viri motus, relicta Europa, hanc partem mundi eo sæculo vltimam adiuit, sphæram sub Athlante didicit, & tantum postea bonum genti Græcæ indicauit. Huius etiam montis celebritate motus Perseus Danae, & Ioue ortus ab Europa discessit, in Mauritaniam, ad eum videndum, adnauigauit, & eo diù perlustrato, totam Æthiopiam penetrauit, ad ipsos sub Oriente Indos peruenit; & Diuus Aug. Imp. Populi Rom. mari, & terra pacato hostibus. Reip. in toto Orbe superatis templo Iani clauso, & Rep. optimis legibus, & sanctis institutis reformata, homines ab Vrbe Roma in vltimum Mauritanię axem cum hoc mandato destinauit, vt omnia altissimi montis secreta scrutarentur, qui tandem omnia vana, omnia commentitia, omnia à veritate aliena retulere. Cum enim ea ætate Athlantem in vltima parte mundi situm inaccessibilem crederent, planè omnibus dabatur eas effingere fabulas, quas vellent, nunc verò alio orbe è regione Europæ, & Africæ reperto, & eo Oceano eo modo nauigabili effecto, vt nullum mare in toto Orbe, eo modo nauigabile sit, omnia, quæ ante operiebantur, ita reteguntur; vt nihil nos latere queat; Verum

Hercules spheram sub Athlãte didicit.

quid

quid Romani compertum ex hoc monte, habuere, hoc fuit C. L. Cæs. rem Populi Romani gubernante; Eo enim sæculo arma Romana in Mauritaniam transgressa, eam debellarunt, & tunc primum Consul, & Duces, & è Senatorio ordine Milites cum magna ad montem Athlantem gloria peruenere, Nec multò posteà Suetonius Paulinus Consul multa passuum millia vltrà transgressus, genti planè Romanæ eum montem aperuit, nihil tamen scripsit, nec superiores quicquam, quod extet, scripsere, aliquam tamen memoriam reliquere. Ego verò, & ea quæ vidi, & ea, quæ relatu multorum hominum, qui integritate, virtute, multa rerum notitia, & multo decore florebant, audiui, ritè persequar. Multa, & maxima ex hoc monte flumina emittuntur, quæ partim per remota Lybiæ, & Africæ littora deuehuntur, partim per deserta Patriæ propinqua, partim per Æthiopiam deferuntur. Quæ accessu aliorum fluminum cum incredibili incremento per loca sine fine plana, adeò effunduntur quod apertam vbique, effigiem magni maris reddunt; Multi Populi in eo monte Deos adorant, multi Maumetum Arabem veluti magnum Dei legatum venerantur, & sequuntur, incolæ montis Athlantici nobiliori iudicio, viui-

C. Cæs. Mauritaniam debellauit.

dio-

Mitæ res mōtis Atlā. tis.

diori longè ingenio, quam finitimæ nationes, agunt; quod quidem ex hoc obuenire existimo. Cum enim ingenia hominum è nimio calore, vel è nimio frigore hebescant, & in graui vltimæ Mauritaniæ æstu incolæ eius montis in alto, & eminenti per calidas nationes culmine viuant, adeò vt non eo ardore premantur, quo ij, qui ad radices immensi iugi sunt, vel per extenta, & torrida propè plana degunt, sed moderato vndique vento temperentur, quem sol nimium esse non sinit, iure credendum est, viuidiora ibi ingenia esse, vbi nimio calore, vel à nimio algore libera sunt, quam vbi hæ duæ pestes generi humano maximè infensæ vigent. In eo monte omnia varijs arboribus, varijs fontibus, vario fructuum genere, referta sunt, qui ex admirabili aquarum vbertate procreantur. Ea verò; quæ de Faunis, Satyris, Semideis, Incubis, & sonitu per noctem audito referuntur nostro tempore, vana sunt; Sed illud, quod ego comperi, Cœlum ibi saluberrimum esse, corpora humana diutissimè viuere. In latere huius montis in loco amęno, & paulum à via publica semoto, hoc monumentum è marmore excerpsi, cum maxima barbarorum admiratione, qui longa multorum temporum serie elementa Romana igno-

rabant; Imperium tamen Rom.toto Orbe potitum fuiſſe, & Populis Athlanticis, & toti Æthiopiæ notum eſt, vbi aliquod hemiſphærij noſtri nomen quandoque penetrauit, & maximum, & immortale antiquorum Conſulum, & Imperatorum decus, non in ipſa ſolum Europa, Aſia, & Africa, ſed in ipſa quoque Æthiopia ſe pandit. Elementa monumenti hæc erant.

Monumentū P. Aemilij Caſtrici.

EGO P. AEMILIVS CASTRICVS, homo Senatorius, & Conſularis, cum poſt multa in S.P.Q.R. benefacta, inuidia Ciuium laborarem, (obeſt enim quandoq; benefacere, ſed à bono minimè opere deſiſtendum eſt), in Mauritaniam Tingitanam traieci, in latere Montis Athlantis ſubſtiti, Aedem Apollini Deo reſtitui, domum templo coniunctam erexi, quo riui, quo proceræ arbores vbiq; ſunt, & Antiſtes templi factus, omnia tempora in poſterum quieta tranſiui contemplationi rerum diuina-

rum

rum, & literis vacando. Discite à me, qui post rem optimè nauatam malè à Ciuibus tractamini; præstat enim in loco solo, & à Patria remoto viuere, quam in magna Ciuium controuersia perpetuò agere, licèt magni quandoq; honores proponantur. Ego verò non potui longius à patria fugere, si potuissem, longius fugissem, tempus habui, quo viuens mandarem hæc in marmore scribere, sculptore mecum manente. Ego P. Aemilius Libertus hæres ad lachrymas relictus sculptore ab Aede Apollinis discedente, monumento imperfecto remanente, & morte P. Aemilio Antistiti obrepente hoc postea addidi.

Bonum cõsilium.

P. Aemilius Libertus optimus.

P. Æmilium herum meum odio Domitiani August. Vesp. Imp. Filij laborasse ex

hoc apparet, & tota factione Principis ob virtutem ei aduersante Vrbe Roma aufugisse, sub montem Atlantem sanctissimè vixisse, & cum magno Populi Atlantici luctu vita functum fuisse, primo Neruæ Traiani Cæs. Aug. Imp. anno, & tertio Kal. Iun.

ALEXANDRI GERALDINI EPISCOPI.

LIBER SECVNDVS.

NAVIGATIONE mea ad Atlantem vſque montem, enumerata (Pater Beatiſſime) vlterius progrediendum eſt, ſed neſcio quo rerum cæleſtium influxu, ignoro quo ſyderum motu, tanta in omni gente varietas vitæ retinendæ data ſit, vel vt rectius loquar, tanta à Deo Opt. Max. poteſtas rebus ſupernis attributa, vt omnia in miſera hac mole mundi diuerſa maneant. Quædam nationes omninò hebetes ſunt; quædam ingenio ſublimi agunt, quædam ad arma tractanda pronæ, quædam ad ingenia cum ingenti ſtudio excolenda, quædam ad mercaturam, quædam ad agriculturam datę omnino ſunt, quædam adeò mercuriales, vt ſine vllo docto-

re res eo modo viuaces effingant, vt minimè credendum ſit. Partim hominum Rempub. amant, omne exiſtimant bonum in libertate maiorum retinenda manere, imperia regum volunt; partim quò magis à ſole diſtant, candidiores ſunt, auratis capillis, & lumine vbiq; glauco, partim quò magis ad calorem Phœbeum accedunt, magis fuſci, acie nigra, & comis planè nigris. Ij populi, qui pone Atlantem ſunt, de quibus ad præſens dicendum eſt, à prima Patriæ inſtitutione vagi in perpetuo errore ad nouas terras cum magno ſtudio quærendas egere; verum tempore Rom. Imp. Mauritania Tingitana à Diuo C. L. Cæſ. debellata, coacti ſunt antiquum errorem relinquere, vrbes incolere, vnionem ciuium amare, & magna intra oppida coire. Fr. enim Gonſaluus Cashalia homo integritate, doctrina, & ſanctimonia probata agens, & è religione Sancti Hieronymi, cum è publico Ferdinandi Regis, & Eliſabettę Reginę Hiſpanię Imperio Africam, & regionem deſertam ad ipſos vſque Æthiopes penetraret, in ipſo ingreſſu patriæ deſertæ, cum Mauritaniam pone relinqueret, altiſſimis è vario marmore columnis, hæc monumenta variorum Imp. Legit.

Populi patriæ deſertæ ſemper vagi.

Populi patriæ coacti à gente Rom. ſunt vrbes incolere.

IMP.

IMP. NERO CL. CAESAR AVGVS. GERMANICVS PONT. MAX.TRIB.v.IMP.iv.P.P.

PVBLICO EDICTO IN exitu Mauritanię Numidię Prouinciæ Carthaginensis in Aegyptum vsque emisso caduceatore,& pręcomandatum nostrum exequente, in marmoreis postea columnis vbique sculpto edicto, impero, & volo omnes populos regionis desertæ vagos,& errabundos, qui latissimo terrarum cardine à monte Atlante in Aethiopiam vsque se protendunt, & longissimo ab Oceano patriæ desertæ ad Erythreum mare spatio se effundunt,pagos,vicos, oppida, & vrbes ritu Africæ, & Lybiæ condere, more Ciuium agere: alioquin eos, cum coniugibus, liberis, ac omni patriæ fortuna pro capti

Mandatum Imperatoris.

Nobile edictum C. L. Neronis.

uis vbique haberi;vilia veluti mancipia commutari, & distrahi per totum latè orbem Romanum, mando, & iubeo.

Et in eo quoque loco cū multa alia variorum Imp. edicta essent, quæ hic ponere non curaui, hoc monumentum Vespasiani Impp. è longissima columna erutum, hic posui.

IMP. CAES. AVG. PONT. MAX. TRIB. POT. ij. IMP. vij. COS. iv. DESIGNATVS P.P.

Edictum Vespasiani.

COMMVNI TERRARVM bono cupiens consulere veluti Romanorum Principem orbi antepositum decet, edico, & mando omnibus Procoss. Prætoribus, Proprætor. qui publico Imper. nomine Mauritaniam, Numidiam, Lybiam, & Africam administrant, vt ad priuatas domos, ad publicas patrię ędi-

ficia,

ficia, ad templa, & mœnia vrbium, & oppidorum construenda magistros parietum, fabros lignarios, ferrarios, carpentarios, & reliquos eiusdem artis peritos, architectos, & opifices populis patriæ desertæ subministrent, alioquin ab ipso per prouincias magistratu, ab Imperatorio planè munere reclamatione ad nos facta, è vestigio amouebuntur. Opus siquidem Principum Romanorum est toti vbique orbi prouidere.

Pulchrum mandatum.

Et ipsæ cum magno ordine columnæ ad Æthiopes vsque qui sub Ægypto sunt, se protendunt, in quibus quanta Rom. Reip. amplitudo, quanta Imperij gloria fuerit, se abundè aperit. & vt ad rem inchoatam redeam. Est regio deserta immensa, effusa à monte Atlante ad mare vsque Erythreum, à finibus Mauritaniæ, Numidiæ, Lybiæ, & reliquę Africæ in Æthiopiam vsque, in qua pagi nulli, vrbes nullæ, oppida nulla manent; sed vagi populi sine

Inscriptio terræ desertæ.

vlla requie, in labore Sisyphio viuũt. Hinc viginti, hinc triginta hominum millia, cum coniugibus, liberis, ac omni familiæ fortuna discedunt. sub hisce ducibus, sub eo hominum genere, qui maiori prudentia, maiori per populos auctoritate, altiori apertè ingenio agunt, humidiora per Austrum loca quærunt, vbi terra proscissa, arata, tritico collecto, cum Camelis, gregibus, & iumentis, ad alias per orientem sedes transmigrant. Illic decem, illinc quinquaginta, illinc centum mortalium millia cum auspicio sapientum plaustra mouent. Nullos enim Reges habent, liberi sunt cum rebus domesticis, cum longa gregum, & armentorum multitudine, alias in alio cardine terras quærunt. Hinc quadraginta, hinc, sexaginta hominum millia Septemtrionem versus contendunt, vberiora Africæ regna petunt. Indè mille, indè quingenta, indè ducenta millia simili mutandarum sedium studio trahuntur: & ij mortales tot sunt, quot nullo possunt modo numerari. Ex quibus aliqui in assiduo bello viuunt, ad littoralia enim Lybiæ, & Africæ loca, ad remota Ægypti oppida delati. grandem prædam inde abducunt, multa millia pecorum inde exportant: & ne agros populentur magna auri mole Ciuitates redimere

ſe cogunt. Alij Æthiopiam inuadunt,vndè ea hominum, ea fœminarum agmina ſurripiunt, quod totam latè Europam, & Aſiam multitudine ſeruorum replent, quos ipſi pro minima re, cum maritimis populis permutant, vel paruo pretio cum exteris Italiæ, Siciliæ, & Hiſpaniæ mercatoribus diſtrahunt; eſt hæc regio omnium ſaluberrima totius orbis, in qua homines in graui ſenio fortiſſimi ſunt, in extrema tantum ætate occumbunt,& quod mirum eſt,cum pauperes generati ſint, ſe omniũ Africæ nobiliſſimos iactant, nec qui vilia opificia exercent ab ea vllo modo opinione ſe auocare queunt, vt alicui eorum, qui opulentiſſimi ſunt, nobilitate, & antiquo maiorum genere cedant. Ij cum longa ſolum lancea, & cetra maxima cum exteris gentibus prælia committunt, & cum admirabili agilitate cum milite vbique armato certant. Nudo capite progrediuntur, vnum ſupra nudum corpus capitium,è ſago punico gerunt: puellæ, & cæteræ fœminę ſimplici veſtitu ex eodem ſago vtuntur. Nuptæ aliquo lineo velamine caput tegunt. Sub tentorijs, ſub dio vitam ducunt. In aſſidua ad remotas terras peregrinatione agunt. Corpora ad æſtum, ad laborem, ad inediam parata omni tempore habent. Nullo lautarum

Regio ſaluberrima totius orbis.

Fortiſſimo hominis.

epularum genere emolliuntur, nullo vino madent, nullis plumis, nullo delicatorum cubilium cultu vtuntur, nihil in tota gente opiparum apparet: lacte, carne, pane, nec semper triticeo nutriuntur. Pauci, nisi vltimo senectæ tempore, intereunt, nisi qui ferro, aut morsu ferarum, succubuere imperio Romano per totum orbem florenti; celebres vrbes, & clara in eo axe oppida incoluere, vt magna vrbiũ cadauera, & magnæ oppidorum ruinę apertè indicãt, & idem Fr. Gonsaluus Cassalia in maxima quadã vrbe in effuso plano demolita, & in magno patriæ foro, duo Imperatorum monumenta è duabus columnis, quarum altera in ingressu magni fori, altera in exitu erat, excerpsit, quę hæc sunt.

IMP. CAES. DIVI NERVAE F. TRAIANVS GERMANICVS. DACICVS PONT. MAX. TRIB. POT. V. CONSVL. VI. P. P.

CVM PVBLICVM PATRIAE desertæ bonum; cum omne eius terræ commodum animo nostro iure inhæreat. Opus enim Roma-

norum Imper. est vtiles toti orbi, leges dare, hoc decreto omnibus gentibus proposito, quæ antea vagę huc, & illuc erant, mandamus, vt si qui magnam gregum molem, si qui magna armentorum agmina habuerint, ea per seruos, vel per alios stipendio conductos custodire faciant, ipsi verò intra vrbes, & oppida remaneant, vel si per heros gregum, vel armentorum custodiri oportuerit, volumus coniuges, & liberos intra Ciuitates, & oppida se continere: alioquin bona eorum fisco adscribi imperamus, ipsos verò, vxores, filios, & nepotes sub hasta in publico vrbium foro vendi, seruos fieri, qui nullo posteà tempore queant ab heris eorum manumitti, & tota quoque posteritas eidē legi ad cētesimum annum

ſubiaceat, decreuimus enim depra-uatam à tota regione conſuetudi-nem perpetuò vagandi, omninò tollere.

Altera columna Adriani Aug.è regione erat,& multa quoque edicta multorũ Principum cum varijs titulis per pontes, & loca patriæ publica apparebant, quæ hic ſcribere non curaui. illud verò, quod Adriani Imp.erat hic ponere volui.

IMP. CÆSAR.
DIVI TRAIANI PARTHICI FI-
LIVS DIVI NERVAE NEPOS
TRAIANVS ADR.AVG. PONT.
MAX.TRIB.POT. COS. iij.

QVONIAM MVLTI nolentes ab antiquo maiorum ritu ſe retrahere, ſed inteſtato patrum errore viuere animo eorum omnino inſidet, adeò quod per loca Aethiopiæ finitima, cum Camelis, equis, bobus, plauſtris, & reliquis familiæ animantibus aſſiduè ober-

rant ſub diuo viuunt, omnia Ciuitatum cõmercia, omnia per oppida incolatum euitant, & multos ad idem agendum inducunt, & ſi aliquem cum publico magiſtratuum edicto, cum aperto Conſulum imperio ad ſe iturum autumant, è veſtigio in Aethiopiam deferuntur, propterea ipſis prouinciarum Conſ. Proconſ. Prætor. Proprætor. & quibuſcunque populorum Pręſidentibus publico edicto mandamus, vt cum electo militum ordine contra illos accelerent ex Aethiopia, ſi fieri poterit, eruant, per vicina vrbium fora, per loca oppidorum publica cum crudo, & truculento lęthi genere conficiant. Nullo enim modo eam gentem ad antiquum viuendi morem relabi ſinere tolerandum eſt.

Quomodo populi patriæ desertæ vrbes reliquere.

Et in omnibus vrbibus similes columnę, per fora, per triuia, per loca publica cum varia Imperatorum edicta sunt. Sed quomodo populi patriæ desertæ multas, & illustres vrbes, præclara, & multa eorum oppida reli nquere, referendum est. Cum Heraclius Africæ proconsul Phocam Imp. non eo consilio rem Populi Rom. administrantem, quo oportebat, interfecisset, & Imperio armis occupato, ad præclara opera per totum orbem peragenda se conuertisset; nam ducem Persarum singulari certamine in ponte Dãnubij superauit, vtroq. exercitu illud certamen prospectante Cosdroam Regem in Turri auro plena cępit; Persidem debellauit, filium Cosdorę, eo quod ad sancta fidei nostrę iura venerat, in regnum restituit, templa per prouincias Imp. Rom. à Cosdroa Rege demolita reparauit. Postea cum ad Astrologiam, ad artes magicas, & ad multos contra legem errores descendisset, & relaxata bene imperij administrandi cura, publicani totum Orientem expilarent, & ob eam rem in magno vbique odio agerent, Mahumetus Arabs ignobili genere ortus; animo à natura malo viuens tempora nactus, in quibus ad magnũ aliquod se facinus pararet, ad magnum aliquod malum accingeret, cum Hebręam, & Chri-

Phoca Imp.

Clara Heraclij gesta.

Mahumetus Arabs.

stia-

ſtianam ante legem per multa Aſiæ tem-
pla cognouiſſet, vt exitiale aliquod ma-
lum genti humanæ afferret,vt magnum ſi-
bi nomen compararet, nouam ſectam ex
vtraque lege cõfinxit, ac eo modo Arabia
egreſſus grandi multitudine gentium eum
ſequente, & ſe ſummi Dei legatum nomi-
nante ad cœlum toti genti humanæ ape-
riendum, legiones Romanas profligauit,
Aſiam,& totum Oriẽtem occupauit. Quo
ſæculo ſecta eius etiam in Africa inuale-
ſcente, cum res Romanæ omninò fractæ
iacerent, populi regionis deſertæ in liber-
tatem ſe erexere, æquas Romanorum le-
ges relinquere, curam ingenij excolendi
reiecere, ſancta omni vitæ humanæ inſti-
tuta omnino repulere, & cæleſti quodam
ſydere eos mouente, omnem vnionem Ci-
uium fugauere, ad antiquum viuendi ri-
tum rediere, qui erat vt vagi in perpetuo
motu ſub dìuo viuerent, & in aſſidua ad
nouas terras peragratione agerent. Nam
vt veteri prouerbio vtar, facile quique
ad naturam ſuam redeunt, quę tamen na-
tura inſtinctu à cœlo veniente, mouetur.
ac eo modo populi regionis deſertæ vagi
iterum, & inculti facti ſunt. Sed relin-
quendum minimè eſt, quæ monumenta
in ipſo fine patriæ deſertæ,& in ipſo Æthio
piæ limine ſunt. Innumeræ è vario colore

Populi regionis deſertæ rediere ad antiquum ritũ vagandi.

co-

columnæ,quæ grandi vbique mole agunt, in exitu patriæ desertę, & in ipso Æthiopiæ ingressu consurgunt, quę ad remotam vsque Æthiopiã, quæ sub Ægypto est, longo ordine se protendunt. Nam innumerabilia marmorum genera regio deserta, & Aethiopia gignit,quæ columnæ per singula viginti stadiorum spatia cum varijs Imper. edictis omnibus latè gentibus se explicant,quæ ea ratione ad longum adeò remotæ Terræ interuallum positæ sunt, vt toti orbi pateret limitem certum Æthiopiæ,& regioni desertæ constitutum à gente Romana esse. Quo sæculo ego credo veteres Quirites pręaltum vertice cælum contigisse,& hominum dignitate, qui non minorem curam de toto orbe ornando, quando ipsam priuatim Rép. tenebant, & ciuium decore, qui non minorem rationem de ingenio remotissimorum populorum excolendo, quam de ipsa planè vrbe habebant. Qui latissimo per totum orbem imperio eorum mortalium florebant, qui iudicio, ratione, & consilio valebant. Sed inter plurima monumenta, hæc duo hic scribenda esse censui.

Innumerabilia marmorum genera regio deserta, & Aethiopia gignit.

Limes Aethiopiæ, & regionis desertæ constit. à Romanis.

Alta Romanorum dignitas.

IMP.

IMP. CAES.
M. ANTONIVS VERVS INVICTVS AVG. PONT. MAX. TRIB. POT. viiij. P. P. COS. ij. PROCOS.

NVLLI CONSVLES, NVLLI Procoss. Nulli Prætores, nulli Proprætor. nulli prouinciarum Præsides hos limites columnarum in introitu Aethiopiæ positos, qui verum cardini exusto terminum, designant cum exercitu pertransire audeant.

Monumentũ M. Ant. Veri.

Romani siquidem nullum in Æthiopia imperium habere desiderabãt in qua ipsæ Quiritum legiones, ipsi exercitus, ipsi milites leuis armaturæ sub infando ardore, sub dissimili cœlo, sub alia terræ effigie deperissent. Vbi nudi homines sunt, omnia domicilia è luto structa habent, vbi præter Principes, & optimates, nullum reliqui decorem seruant, nullam vitæ humanæ actionem in ordine generi hominum attributo habent, & sequuntur, nisi

Romani nullũ in Aethiopia Imperiũ habuere voluerunt.

quod hoſpitales ſunt; ibidem etiam aliud M. Aurelij edictum in alia columna ſculptum eſt.

IMP. CÆSAR.
M. AVRELIVS ANTON. PIVS FELIX AVG. PARTH. MAX. BRITANNICVS MAX. GERMANICVS MAX. PONT. M. TRIB. POT. xij. IMP. iij. COSS. iiij. P. P.

CONCEDIMVS LEGIONArijs militibus, qui priuatim, vel turmatim pro ſeruis capiendis ad ipſam voluerint Æthiopiam pertranſire, liberè pertranſeant; hiſce tamen gentibus fide reſeruata, quæ ad tributa populo Romano dependenda ſponte deuenere, Conſules tamen Proconſ. Prætores, Proprætores, & exercitus noſtros; propoſito publico edicto, prohibemus eum axem vbi immenſi vbiq. calores ſe retegunt, nullo modo ag-

gredi. Ipsi enim Rom. iure læti latissimo Europæ, Asiæ, & Africæ cardine reijciunt Aethiopiam, quæ similia nulla orbi Romano ornamenta habet, veluti Scythas reiecere sub ipso Septemtrione vagos, nec hominum ritu viuentes.

Rom. Imp. Europæ, Asiæ, & Africę læti reiecere Ethiopes, & Scythas.

Indè à regione deserta breui duorum dierum nauigatione ad Insulas fortunatas delati, terram à primo studio iuuentę meę optatam vidi, licet multi auctores, qui pręclaro olim ingenio vixere eas infortunatas appellarint, eò quod steriles esse videantur, & sola caprarum multitudine abundarent, sed nostro hoc sęculo ita tritico, vino, ordeo, omni gregum, & armentorum genere, omni fructuum varietate abundant, vt nulli planè regioni in toto orbe cedant. Canaria omnium maior à multitudine canum magnorum dicta Ciuitatem eiusdem nominis Bæticę Coloniam tenet, vbi nunc magni prouentus è plurimo saccaro sunt; vbi mortales diutissimè viuunt, cœlū enim vbique salubre est. Ningaria à multa in altis montibus niue nomen habet. Nunc Gomera dicitur, in ea duo oppidula à populo Hispani-

Insulæ Fortunatæ.

Magna vbertas Insulæ fortunatæ.

Canaria Bethicæ Colonia.

Hingaria Iusula.

co condita sunt, vinetis, gregibus, armentis, & multo venatu clara; in extremo angulo pulchrę Insulę altissimum montem, Ætnæos ignes euomentem, & pumices tototo littore dispersos vidi. In Iunonia Insula cæmenta tẽpli eiusdẽ Deæ conspexi, basidem altaris, in qua scriptum erat.

Iunonia Insula.

ARA IVNONIS A GADITANIS CONDITA.

Pluuialia, modò Insula ferri nominata, in ea nullum stagnum, nulli fontes, nulli riui, sed quod magnum naturę miraculum est, vna tantum arbor aquam ex internodijs foliorum emittit, quæ toti populo, & omnibus patrię animantibus abundè sufficit, & hęc arbor ignota omninò est, quam ego cum stupore spectaui, & miror hoc à gente Romana, & Gręca prętermissum esse. Capraria à multitudine caprarum vocata est, quarum carnes, carnibus nostris arietinis pręstantiores sunt, modo Tenarifia dicitur, in ea pulchrę in latere montis vineę sunt, pulchra chrysomela, pira plurima, etiam poma, & mediocre oppidum est. Ombrion Insula vnum in montibus stagnum tenet, quo armenta se sustentant, & quod dictu mirabile est, habet ferulas nigras, ex quibus aqua planè amara exprimitur, habet albas, quę optimum

In Pluuialia Insula magnum miraculum.

Capraria Insula.

Ombrion Insula.

Miraculum.

prę-

prębent liquorem,habet puteos, & cisternas pro communi vsu. Palma Insula visu oblectabilis est. In Planaria quędam herbæ pro pannis tingendis optimę sunt. In Iunonia minori Ædiculę veteris vestigia apparent. Hę Insulę pręter Canariam, & Ningariam paruę sunt, & tricesimo antea anno captę; Incolę omnes in Bæticam traducti robore corporis, & funda plurimum valebant, è folijs palmarum, è pellibus animalium induti erant, putabant orbem terrarum diluuio submersum esse, & sola Romani nominis memoria apud eos supererat,non scriptis,sed longa serie maiorum eam rem posteris referente. Ad has Insulas olim Q.Sertorius,vt omni planè bello ciuili se amoueret, & vitam perpetuo quietam duceret, traijcere voluit; sed ab amicis dissuasus id prętermisit.

Palma Insula.

Planaria.

Iunonia minor.

Q. Sertorius.

ALEXANDRI GERALDINI EPISCOPI.

LIBER TERTIVS.

EGO rerum naturæ ſcrutandarum cupidus, quarum Æthiopia ferax eſt, cum Idibus octobris è Pluuialia Inſula diſcederem, & ad Æquinoctialem mundi plagam eundum dextera eſſet, & Æthiopiam ſub meridie retentam eo modo cernerem, quod tametſi longa multorum dierum nauigatione per eam ferrer, non tamen ob eam rem longius ab Æthiopia, quam ab Inſulis fortunatis iter meum fieret, vela poſteà ab ipſo Æthiopum axe, ad ipſum Æquinoctium, & Ædem Sancti Dominici conuertendo conſtitui gentem omni ſæculo liberam Imperio Europæ, & Aſiæ adire. Conſtitui orbem à nullo conſulari exercitu ambitum penetrare; con-

Æthiopes liberi Imperio Aſiæ, & Europę.

ſtitui

ſtitui regionem à gente Romana, & Græca minimè conſpectã intueri, præſertim, cum nullum in ea nauigatione periculum eſſet, eò quod mollia in eo Oceano maria ſemper ſunt, lenes auræ aſſiduè flant, & maxima nulla ibi tempeſtas oriri poteſt. Itaq. præfecto nauis ad me vocato, & aucto ei, & cæteris ſocijs naulo per latiſſima Æthiopiæ littora vela tendere imperaui, & regione Azaganorum ponè relicta, in qua viri vultum velamento tectum omni tempore tenent, & illum detegere pro magno veluti dedecore habent, adeò quod inter comedendum duo vtriq; lumini foramina, & vnum ori apertum è toto vultu tenent, & Senega flumine decurſo, vbi magnum naturæ miraculum apparet, quod in altero latere ſubfuſci, in altera nigri omnino incolæ ſunt, & Azagani in patria ſterili Mahumetum colũt, & populi Baſſæ regionis Æthiopum in ſolo vbertate pleno, varios Deos, varia ſimulacra, varia Deorum numina adorant, & cum in eo eſſem, vt de nobili flumine lato ad vnum miliare, & de conſilio Azaganorum in ea parte corporis tegenda, quę aperta ſemper eſſe debet, cuperem cognoſcere: Nam alta hominum amplitudo in ipſo ore; in ipſa frontis maieſtate, in ipſa planè effigie ſe aperit, cum vicini cuidam amplo pago eſ-

Azagani vultum tectum tenēt.

Miraculum naturæ iux. flumē Senega.

Baſſa regio.

Pont. Baſſæ regionis obuiam exijt Epiſcopo s. Dominici.

ſemus, & famuli mei vnà cum interprete vbiq; euulgarent, me magnum ſub plaga Æquinoctiali Antiſtitẽ ad ea littora perueniſſe, cum forte Pontifex Baſſę regionis, qui in latiſſima ditione innumeris Deorum Sacerdotibus, innumeris populis præerat, eo tempore ad populum ſuum vbiq; adminiſtrandum ad litus Oceani veniſſet, è veſtigio obuiam mihi exijt cum multiplici ſacrorum hominum agmine, cum magno populi numero, & cum me benigniſſimè tractaſſet, in pagum introduxit, primarium hoſpitium mihi aſſignauit, lautiſſimo conuiuio me excepit, & tamen mane ſuccedente, cum cauſam aduentus mei quæreret, & ego me ſtudio Æthiopiæ videndæ veniſſe referrem, vt viſis multarum nationum legibus, & varijs gentibus in remotiſſimo axe peragratis fierem doctior exemplo magni Platonis, & aliorum, qui eadem ratione multas gentes, multos populos, & totum latè orbem peragraſſent, & cum ille vehementiſſimè, ſtudium meum laudaſſet, & multos Præſules Æthiopum eodem conſilio moueri ſæpè affirmaſſet, & ego de ſtatu Azaganorum peterem in vultu corporis tegendo, quem ceteri in toto orbe populi detectum tenent, & quem ſummi quiq; Philoſophi è toto corpore apertum eſſe voluere. Ille

re-

respondit, Azaganos mediocri statura, corpore informi, vultu omnino fœdo agere, robore vero illustri, & ob vina quibus abundant, à finitimis populis, & à gente longe summota, quæ corpore excellit procero, & ore nobili, licet nigro, frequentari, & antiquissimis Æthiopiæ sæculis contigisse, sapientem Regem, monstruosa effigie in regno eorum succedere, qui, vt priuatam ignominiam vultus sui celaret, cępit illum sudario lineo contegere, vt pari modo populum induceret communem vultus deformitatem velamento nigro tollere, & indè illum ritum toti genti remansisse, & eam consuetudinem illi regioni indelebilem factam esse. Fluuium Senegæ è brachijs Nili ortum, ad vltima Æthiopiæ regna descendere, & Nilum è montibus Lunę egrediētem bifariam diuidi, & partem superiorem per longos excursus, per longas ambages, per multa Aethiopiæ regna ignota omnibus Europæ, & Asiæ populis, nobis tamen nota, in Aegyptum se effundere, & per septem ora in mare Carpathium procurrere, quæ nomina nobis noua sunt. Nam in libris patriæ Bassæ sacris, Aegyptus antea Nilus dicebatur longè antè Isidem Deam, quæ prima frugum inuentrix fuit, quę Orum magnum Regem genuit, quę vtiles toti patrię leges

Cur Azagani vultū sectum tenēt.

Senega Flumen à Nilo ortum.

Nilus bifariam diuiditur.

Pulchræ res.

Aegyptus antea nelus dicebas.

Isis.

de-

dedit,& in alto poſtea cœlo ſtella refulſit, longè ante Oſiridem Deum, qui multas vrbes, multa in Aegypto oppida condidit, & multa illi patriæ bona attulit. Nam libri noſtri ante nomen Aboriginum, qui ſupra Albulam fuere, antè nomen Græciæ inditum, ante omnia Aſſyriorum, Medorum, & Perſarum, & Macedonum monumenta memoriale è marmore nigro erutum tenent, quod marmor, nec humiditate, qua Patria noſtra caret, nec æſtu, quo ſcopuli, & montes erumpuntur, nec vllo temporum curſu abſumitur. Partem verò inferiorem Nili per plurimas, & remotiſſimas Aethiopiæ partes ſe diuidere adeò manifeſtum eſt, vt nihil magis eſſe queat, & multa ab hac regione vbi hoc flumen Senegæ eſt, ad alium vſque axem terræ Antipodum à Græcis Antarcticon, à noſtris Caſſionem nominatum, oſtia habere certiſſimum eſt. Obſtupui fateor tãtam in homine Aethiope peritiam cernere, & cum de Dijs eorum inquirerem, comperi eos plura adorare ſimulacra, quæ ad ipſa Zodiaci aſtra referuntur, & alia quoque ſidera, quæ ad itinera mari, & terrà obeunda, vel hominibus proſunt, vel geniture infantium fauent, vel aliqua commoda ad tempora genti humanæ cognoſcenda ferunt; Deindè cum de Templis Deorum, & de anti-

Oſiris.

Antiquitas Baſſæ Regionis.

Marmor nigrum nec frigore, nec calore, nec humiditate, nec tempore corrumpitur.

Caſſionideſt Antarcticõ.

qui-

quitate patriæ eorum peterem, respondit, maxima nulla in toto axe Aethiopum tẽpla esse sine magnis monumentis eorum Præsulum, qui magna religione laudata integritate, probato viuendi genere, & testato sanctimoniæ nomine egere. Quin totam Aethiopiam, vel edictis Præsulum, quæ per templa scripta sunt, vel decretis Regum, vel oraculis Deorum gubernari, & si qua per populum dubia oriuntur, quæ nec in edictis Antistitum, nec in decretis Principum contineantur, si pia, vel sacra sunt, ea à Pontificibus, vel ab alijs, qui vicem Pontificum tenent, terminari; si profana, arbitrio eorum senum, qui præclara omni tempore vita, & prudentia egere. Nam Aethiopia diffusas leges, & iura diu detentura homines in lite, & graui impendio omninò reiecit. Antiquitatem verò Patriæ eorum in regione Bassæ, vt ea monumentis eorum marmorum elici potest, quæ nec humiditate, nec calore, nec vllo temporum cursu corrumpuntur vltra triginta annorum millia esse, & fundamenta veterũ ædificiorum ex eodem marmore planè indicare res Aethiopum omnem superare antiquitatem aliarum gentium, & septingentesimo inde lapide in interiori Aethiopia templum suum magnoperè sublime esse, in quo monumentum Sancti

Maxima tẽpla, & monumenta æthiopiæ.

Tota Aethiopia gubernat. vel edictis Præsulũ, vel decretis Regum, vel oraculis, Deorum.

Aethiopia reiecit Diffusas leges, & lites.

Antiquitatem patriæ Logomar.

Pa-

Nouem annorum millibus monumentum.

Bassarous Rex.

Lustra Barabeæ terræ.

Patris Dabiri cũ hisce characteribus est, quod monumentum ante nouem annorum millia (vt è commemoratione antiqui lustri Barrabeæ terræ colligi potest) sculptũ est; Quod lustrum à Rege Bassaroo ea ratione conditum est trigesimo,& millesimo quinto ab hinc anno, eo quod cum Barrabei magnam è populis finitimis victoriam habuissent,respondere Dij, patriæ, se velle in memoriam magni adeo beneficij vnoquoque quinquennio ludos sibi cum Camelis,Elephantis,& vario pugilum genere celebrari, proposito victoribus magno munere à Rege Barrabeæ terræ; & quoniam Sacerdotes in patria constituti sunt, qui res vniuscuiusq. lustri describunt, & illic magnæ Bassæ patriæ memoria, nec parua templi mei mentio habetur, quia nouem mille anni à condito monumento magni Dabiri recensentur, propterea hæc nota mihi sunt. Litteræ monumenti hæ erant.

DABIRVS BASSÆ PATRIÆ PRÆSVL.

Pulchrum monumentum.

Omnium Syderum Cęli seruus, Pater Populi mei voluntate superum electus, vt ei piè,& sanctè prę-

essem, qui & præfui viuens, & morte solutus præero semper, nam Deos assidue orabo vt omnia populo meo beata, omnia toti patriæ felicia obueniant. Filij mei, seruate cultum Deorum; per omnia sæcula integrum, nam ipsa sydera Dij sunt, & ipsi longam patriæ vestræ pacem dabunt. Filij mei, magnam locis sanctis, & Sacerdotibus reuerentiam exhibete, & ipsi Dij omnia à vobis odia amouebunt, magnam posteritati vestræ vnionem tribuẽt. Filij mei, debitam genti sacræ alimoniam prębete, cuicumque inopi subuenite, & pauperum hospitales estote, ac eo modo ipsi Dij, qui omnia vident, omnia sentiunt, omnia audiunt magnas omni parte opes, vobis accumulabunt, bonam posteritatem reddent. Filij mei ama-

Præcepta Dabiri.

Pium consilium, vt populi sacerdotes venerentur.

Sancta monita.

te omnes, qui effigie agunt humana,& ipſi Dij vos integrè amabunt. Filij mei, diligite ſummoperè antiqua numina, quæ patres veſtri coluere, quæ in hunc vſq. diem, patriam veſtram omni malo liberam ſeruauere, quæ manifeſtam habere diuinitatem, teſtatam omni terra potestatem retinere, & patres noſtri proſpexere, & nos abundè cognouimus: Filij mei quotieſcumq. videbitis hoc marmor noſtrum, legite verba mea, & in memoriam reducite dicta Dabiri patris veſtri, qui nunc quoque pater veſter eſt. Valete.

Ego quinto poſteà die, quo Antiſtitem Baſſæ regionis adiueram,ab eo diſcedens, & per torrentem auſtrum vela mouens, innumerabiles gentium nigrarum multitudines per vicos, per pagos, per rara oppida è ſtipulis, è materia erecta vidi, plagam Phebæo calore laborantem ſpe-

ctaui, & omnia per orbem vana esse noui, cum incredibiles populorum nigrorum myriades, breui spacio succumbant, & claræ, & magnæ per Europam, & Asiam vrbes breui sæculo intereant, & tandem quinto decimo deinde die, quo ab Atlante discesseram, cum è latissimo sinu, vbi plurimæ syrtes, plurimi scopuli, mala multa vada erant, nos subtraxissemus. Gorgonas Insulas detexi, vbi fœminæ truci, & fera quadam effigie agebant, nunc incultæ omninò sunt, prima ignotis, & altis arboribus plena est, cum optimis aquis; secunda innumeris auibus; quæ nullam habent similitudinem nostrarum auium. Tertia sterilis est. Inde duorum dierum nauigatione à lõgo pelagi tractu promontorium, Sperinoceras, (quod lingua hodiè Lusitana Caput album nũcupatur,) aspexi per loca sola, & arenis plena descendi, ac ibi per aliquot dies, vnà cum Riberà meo in littore pererraui, vbi nautę multos pisces, qui varia à nostris figura erant, cępere, ibi etiam intellexi per vicina patriæ loca multos populos Deos adorare, multos patrum manes colere, & cadauera multo auro occlusa per loca sacra tenere, & multos consilio Sacerdotum, qui è Perside, & Aegypto veniũt, dogma sequi Mahumeteũ, & Mahumetum hominem nefarium ad

Gorgone Insule Incultæ.

Insula Sperinocera caput album.

Populi multi patrum manes colunt.

Multi mahumetum adorant.

vlti-

te omnes, qui effigie agunt humana,& ipsi Dij vos integrè amabunt. Filij mei, diligite summoperè antiqua numina, quæ patres vestri coluere, quæ in hunc vsq. diem, patriam vestram omni malo liberam seruauere, quæ manifestam habere diuinitatem, testatam omni terram potestatem retinere, & patres nostri prospexere, & nos abundè cognouimus: Filij mei quotiescumq. videbitis hoc marmor nostrum, legite verba mea, & in memoriam reducite dicta Dabiri patris vestri, qui nunc quoque pater vester est. Valete.

Ego quinto posteà die, quo Antistitem Bassæ regionis adiueram,ab eo discedens, & per torrentem austrum vela mouens, innumerabiles gentium nigrarum multitudines per vicos, per pagos, per raram oppida è stipulis, è materia erecta vidi, plagam Phebæo calore laborantem spe-

ctaui, & omnia per orbem vana esse noui, cum incredibiles populorum nigrorum myriades, breui spacio succumbant, & claræ, & magnæ per Europam, & Asiam vrbes breui sæculo intereant, & tandem quinto decimo deinde die, quo ab Atlante discesseram, cum è latissimo sinu, vbi plurimæ syrtes, plurimi scopuli, mala multa vada erant, nos subtraxissemus. Gorgonas Insulas detexi, vbi fœminæ truci, & fera quadam effigie agebant, nunc incultæ omninò sunt, prima ignotis, & altis arboribus plena est, cum optimis aquis; secunda innumeris auibus; quæ nullam habent similitudinem nostrarum auium. Tertia sterilis est. Inde duorum dierum nauigatione à lõgo pelagi tractu promontorium, Sperinoceras, (quod lingua hodiè Lusitana Caput album nũcupatur,) aspexi per loca sola, & arenis plena descendi, ac ibi per aliquot dies, vnà cum Riberà meo in littore pererraui, vbi nautę multos pisces, qui varia à nostris figura erant, cępere, ibi etiam intellexi per vicina patriæ loca multos populos Deos adorare, multos patrum manes colere, & cadauera multo auro occlusa per loca sacra tenere, & multos consilio Sacerdotum, qui è Perside, & Aegypto veniũt, dogma sequi Mahumeteũ, & Mahumetum hominem nefarium ad

Gorgone Insule Incultæ.

Insula sperinocera caput album.

Populi multi patrum manes colunt.

Multi mahumetum adorant.

vlti-

vltimum Æthiopiæ limitem post tot sæcula, quibus esse desijt, pertransisse. Tunc ego pro sacerdote earum gentium, quæ manes patrum colebant, misi, quo veniente cum peterem, qua ratione id facerent, vt cadauera omni spiritu, omni sensu carentia adorarent, respondit, populum suũ eos homines colere, qui probatissima antea vita fuere, & quorum miracula toti genti testatissima extitere, & cum iterum peterem, an aliqua haberent monumenta per ea patriæ templa, & ipse è vestigio subderet se vnum habere, & velle ob eam rem redire, & ego læto multum animo officium reciperem, ille discessit, & secundo posteà die cum hoc monumento redijt.

IANAB MAGNVS MASSIANÆ TERRAE ANTISTES.

Edictum Ianali.

O fidi populi mei, ò bonæ vbique gentes, quæ me elegistis pastorem animarum vestrarum incapacem ad tale onus, quę me voluistis patrem, qui vobis altum omni tempore Olympum retegerem, & præclaro ego doctore, & magno quoque magistro egebam, ad tantum

mu-

munus eo modo peragendum,quo necessarium est. Audite quæ sen tio, cum nec Deum videre, nec alloqui, nec audire vobis datum sit, & nos tñ Deũ esse apertè noscamus, qui radiantia omnia per cælum lumina regit, qui certo omnia cursu temperat, qui globum terræ vndequaque pendulum in medio aere tenet, qui magnum mare, ne à terra effluat, facit, qui pluuiam gentibus oportunam præbet, & ipsas latè terras sole, & vento recreat, cum tantum adorare numen, cum ad tantam ascendere diuinitatem precibus nos omnino indignos existimem; ò Populi, ò Filij mei censeo nos Patrum debere nostrorum manes adorare, eorum dico Patrum, qui pij, boni, & ęqui fuere, & eos in maximo palam cultu debere habe-

Qua ratione populi Massiani noscũt Deũ.

Cur debent patrum manes adorare.

re, qui mole corporea exuti, iam puri, iam ſancti ipſum noſcunt, ipſum vident, ipſum iam Deum alloquuntur, & omnem meritò amplitudinem rerum Cæleſtium penetrant, vt beatiſſimis eorum precibus Deum eo modo flectant, vt ad vitam ſanctè,& rectè producendam nos inducere queant, & ad ſedem in Cæleſti Regno comparandam nos omnino iuuent;ò Filij mei qui cum grandi me ſtudio ſequuti ſemper eſtis, in quos cum incredibili ſemper amore in immenſum fui; ò poſteri, in quos cum admirabili affectu viuo, hoc aſſiduè facite, gratiores enim illorum preces, quam noſtrę erunt eò quod illi omni labe exuti corpore putrido per humum remanente, anima per pura aera volante, iam omni parte

Pia dicta ſed cum errore.

ſan-

ancti sunt; ò Filij mei, credite mihi rectè consulenti, credite mihi toto animo colenti animas vestras. Valete filij mei, & me etiam mortuum amate.

Antiquissimum Ianab Pontificis monumentum est; Sed quoniam ille Sacerdos, qui illud detulit, minimè doctrina, ea minimè rerum notitia agebat, qua ipsi Præsules agunt, non potui ea, quæ optabam ab eo scire. Posteà eodem Oceano ad vnum, & dimidium diem pererrato, cum nouo spectaculo inauditorum populorum Hesperides Insulas conspicatus, cũ peterẽ, qui mortales eas incolerẽt? respondere Æthiopes, eas adeo noxias esse iis, qui ad eas nauigant, quod vna illic nocte acquiescere manifesto exitio eis est, & propterea mercatores consueuisse mercimonia, luce accipere, & nocte posteà appropinquante, ad naues redire. Deinde cũ ad sinistrum latus verteremur, & latissimum sinum ingrederemur, vbi per incurua maria, prærupti scopuli, vbi multi è duro marmore murices erant, cum vicinæ iam terræ appropinquarem, & per amplissimam me vallem verterem, vidi aliam Cœli, & Terræ effigiem; vidi aliam

Hesperidæ Insulæ.

Noxium Cęlum.

Nouæ terræ effigies.

noui mundi formam; vidi axem terræ nihil cõmune habentem cum axe Europæ, & Asiæ: Erat alia vbique facies, quam nostri mundi. Serpentes enim alati, qui ad longum soli spatium iacebant Æthiopico incantamento eo minimè loco se mouebant, quo imperatum erat, nec gregibus caprarum propinquis hærere audebant: Vidi magna viperarum,& reptilium genera,quæ vnam hauriũt capram aperto ore, nec mãdunt, & cogente barbaro carmine nullam audent alicui vim inferre.Hæc ego non crederem, nisi præsens aspexissem, & cum in littore descenderem, & à Sacerdote vicini oppidi peterem, quo carminum genere ea monstra reprimerent,respondit ille; in longa nimium antiquitate, in æuo nimium obtuso cum serpentes adeò coalescerent, vt nulla hominum bella contra eos mage sufficerent, venisse Gnogorem magnum Præsulem, magnum Æthereæ plagæ amicum à terra Æthiopiæ, quæ infra est,quæ vna cum hac patria ei suberat, qui diu totum late populum solatus est, diu immania monstra coniurauit, ne vllum genti suæ malum facerent, ne vllum gregibus,& armentis damnum ferrent, & cum nihil proficeret,toto corpore per terram strato cum resona per montes voce, cum grandi per loca sola gemitu, cum

Serpentes alati.

Maximæ Viperæ.

Gnogor Præsul.

Magna sanctitas Gnogoris.

gra-

graui per populos, & valles ſingultu opem ab alto cœlo orare cæpit. Quo ſęculo patres noſtri inopinato conſpexere radiantem ab aula ſupremi cæli lucem ad imas vſque partes terræ deſcendere, inauditum in toto aere ſplendorem erumpere, & præaltam è media luce vocem á Deo ſalutari ſe effundere: Nam ipſe verbo Æthiopico Maid Brenefin, id eſt ſalutis Deum ſé appellauit, quæ ipſum Gnogorem planè edocuit, quo oportebat carmine tantum á populo ſuo malum, tantam á tota regione peſtem expellere, quare populi eo ſeculo grati, ducenteſimo ab hinc milliario, nobile templum, & baſim è nigro marmore, cum ſancta Patris noſtri effigie erexere, quæ adhuc extat, perpetuoque extabit. Sunt etiam Æthiopicæ litteræ ibi ſculptæ, quæ rem omnem, vti fuerat, referunt. Nam tota Æthiopia in littore Oceani ignobilis eſt, in interiori verò parte magnas vrbes, clara oppida, præalta, & inclyta quoque templa habet, & cum ego verba in baſi ſculpta peterem, & ille totum exemplum monumenti domi tenere ſe reſponderet, & inde ſe ſubtrahendo, è veſtigio rediret, ego illud in linguam noſtram erui, quod hoc eſt.

Magnum miraculum.

Maid Brenefin.

Aethiopia in littore Oceani ignobilis eſt in interiori clara.

noui mundi formam ; vidi axem terræ nihil cõmune habentem cum axe Europæ, & Asiæ : Erat alia vbique facies, quam nostri mundi. Serpentes enim alati, qui ad longum soli spatium iacebant Æthiopico incantamento eo minimè loco se mouebant, quo imperatum erat, nec gregibus caprarum propinquis hærere audebant: Vidi magna viperarum,& reptilium genera,quæ vnam hauriũt capram aperto ore, nec mãdunt, & cogente barbaro carmine nullam audent alicui vim inferre.Hæc ego non crederem, nisi præsens aspexissem, & cum in littore descenderem, & à Sacerdote vicini oppidi peterem, quo carminum genere ea monstra reprimerent,respondit ille; in longa nimium antiquitate, in æuo nimium obtuso cum serpentes adeò coalescerent, vt nulla hominum bella contra eos mage sufficerent, venisse Gnogorem magnum Præsulem, magnum Æthereæ plagæ amicum à terra Æthiopiæ, quæ infra est,quæ vna cum hac patria ei suberat, qui diu totum late populum solátus est, diu immania monstra coniurauit, ne vllum genti suæ malum facerent, ne vllum gregibus,& armentis damnum ferrent, & cum nihil proficeret,toto corpore per terram strato cum resona per montes voce, cum grandi per loca sola gemitu, cum

Serpentes alati.

Maximæ Viperæ.

Gnogor Præsul.

Magna sanctitas Gnogoris.

gra-

graui per populos, & valles ſingultu opem ab alto cœlo orare cæpit. Quo ſęculo patres noſtri inopinato conſpexere radiantem ab aula ſupremi cæli lucem ad imas vſque partes terræ deſcendere, inauditum in toto aere ſplendorem erumpere, & præaltam è media luce vocem á Deo ſalutari ſe effundere: Nam ipſe verbo Æthiopico Maid Brenesin, id eſt ſalutis Deum ſé appellauit, quæ ipſum Gnogorem planè edocuit, quo oportebat carmine tantum à populo ſuo malum, tantam à tota regione peſtem expellere, quare populi eo ſeculo grati, ducenteſimo ab hinc milliario, nobile templum, & baſim è nigro marmore, cum ſancta Patris noſtri effigie erexere, quæ adhuc extat, perpetnoque extabit. Sunt etiam Æthiopicæ litteræ ibi ſculptæ, quæ rem omnem, vti fuerat, referunt. Nam tota Æthiopia in littore Oceani ignobilis eſt, in interiori verò parte magnas vrbes, clara oppida, præalta, & inclyta quoque templa habet, & cum ego verba in baſi ſculpta peterem, & ille totum exemplum monumenti domi tenere ſe reſponderet, & inde ſe ſubtrahendo, è veſtigio rediret, ego illud in linguam noſtram erui, quod hoc eſt.

Magnum miraculum.

Maid Brenesin.

Aethiopia in littore Oceani ignobilis eſt in interiori clara.

GNOGORI TERRAE IOGOMAN. PONT.

Monumentum Gnogori erectum à poulo grato.

Nos Populi quondam tui, tibi morte erepto, tibi in cælum delato, hoc monumentũ ereximus, eò, quod cũ assidua cũ crudis serpentibus prælia, eò quod cũ maxima cũ deterrimis monstris bella haberemus, nec amplius tutari nos possemus, tuis precibus diuinum supremæ patriæ numen è cælo descen dit. Vidimus enim magnum lumen; vidimus radios toto cælo pernitentes; vidimus terras nostras innumerabili splendore refulgentes; effigiem verò Dei non vidimus, quæ ait. O Gnogore nobis amice, à prima pueritiæ ætate, te orantem audiuimus, & tuis precibus flexi ad te venimus, & tibi posterisque Antistitibus, & Sacerdotibus ritè in-

Videre populi Deum salutarem.

Verba Dei.

ſtitutis dico, & iubeo, vt cum fera per terras veſtras peſtis venerit, cum truculenta ſerpentum rabies obrepſerit, vos ſubitò per latos campos exite, per altos patriæ montes aſcendite, & quanta datur voce proclamate. O ſerpentes, exitialia gentis humanæ mala; ò monſtra generi mortali inimica. Deus ſalutaris, (ita me nuncupari volo, nam pro publica terræ veſtrę ſalute veni) vobis dicit, edicit, & imperio vbique diuino mandat, audito patriæ Antiſtite iure electo, vel Sacerdote benè ordinato omne deponere venenum, omnem dimittere ferociam, è veſtigio vos ſiſtere, nullum animalibus, nullum hominibus incommodum amplius præbere. Et quoniam tu (ò ſancte Pater) Gnogore cum manifeſto Dei Breneſi-

Pulchrũ Dei mandatum.

ni, idest salutaris, numine, cum testato Dei veri miraculo patriam tuam, populum tibi subditum, & filios cum publico consensu Dei, tibi attributos liberasti, nos tibi iam Deo prænobile quoque tem plū ædificauimus, quod certè perpetuum nulla temporum ætate esse desinet; in quo assidua tibi nouo Deo sacra peragemus, & posteri quoque nostri, quoad ipsa sæcula generi humano currrent, hunc perpetum morem seruabunt, & in fine sacrorum, nomen Gnogori Pontifi cis nostri altiori, qua poterunt, voce proclamando, gratitudinem populi ab alto cælo nouam continuo videbis. Vale magne Pater noster Gnogore.

ALEXANDRI GERALDINI EPISCOPI.

LIBER QVARTVS.

MEMINI me in principio libri secundi mei (Pater Beatissime) satis enarrasse de potentia syderum, quæ magnam adeò potestatem supra corpora humana, ipso æterno,& immortali Deo permittente, habent, vt omnia in toto orbe diuersa maneant. Quædam enim nationes iudicio à natura alto agunt; quædam nullo plane ingenio viuunt; quædam eo animi splendore, vt mirum omnino sit; quædam corde adeò stolido, vt nihil eò modo insipidum reperiri queat,veluti hęc natio Annaam,quæ trium dierum nauigatione à terra Igomaan distat, in qua populum totum planè amentem vidi, vt credam nullum in toto orbe eo modo esse;

Magna potestas sideru Deo permittente.

Natio Annaam stolida.

qui

qui magnis cruribus,protento ſtomacho, & toto corpore vbique pingui,agat; & cũ Æthiopes ingenio acuto, & iudicio planè erecto generati viuant,hę gentes tam mares, quam fœminæ ingenio obtuſo, corpore intento ſunt. Solem aſſiduè execrantur, intolerabilem æſtum toti patriæ ferentem. Lunam colunt, ſalubrem humorem qualibet nocte dantem. In littore magnum templum Lunæ Deæ dicatum tenent, è ſtipulis, è luto, è virgis, è grandi materia. In ingreſſu templi à parte dextera pulchra è candidiſſimo ebore tabula eſt prægrandi robore ex vtraque parte eam ſuſtentante,cum hiſce characteribus.

Aethiopes Ingenio acuto.

Hi populi ſolem execrantur.

Colunt Lunam.

EX EDICTO MAGNI PONTIFICIS IGOMAI SARE.

O Sacerdotes, ò Populi Lunam Patriæ Deam orate, vt tantum à regione noſtra ardorem tollat.Hæc enim Dea terræ veſtræ patrona eſt. O caſti pueri,ò puellæ omni Venere intactæ Solem non audientem coniurate, vt à truci nimium calore populum meum reprimat, ſi patres

Exhortatio Preſulis, vt Lunã colãt Deam.

Si patres peccauere non

tres peccauere, quid posteri merentur? Iniqua enim lege Dij agerent, si iniqua patrum scelera posteri luerent.

debet pœnas luere filij.

Est hæc latissima vallis in parte concaua, in qua nullus aditus alicui vento patet, & nisi quod hyeme per mediam vallem flumen labitur, difficile esset aliquem ibi incolam posse subsistere: Adhęrent ij populi cuidam Principi, qui multa per Septemtrionem Regna tenet, ipse tamen fatuitate eorum mortalium ad eam numquam terram accedit, sed Præsidem in ea regione tenet, lingua patria Rebaan vocatum, quem ego alloqui non curaui, nec vllum cum ea gente cōmercium habere volui, & tandem indè ad nauigans itinere vnius diei cum dimidio ad lata, & effusa alterius terræ plana perueni, vbi cum magistratus per interpretem acciperent, me in propinquo portu esse, fide publica genti meæ data, libenti animo iussere, me in continentem eorum descendere, & tunc homines toto corpore exusti, cum coniugibus liberis, & tota familia, vnà cum magistratibus, & primarijs patriæ gentibus, ad me veluti numen intuendum concurrebant. Erant illæ gentes ex aliqua parte

Præses lingua Aethiopica Robaas dicitur.

Homines exusti.

libe-

liberæ, & quædam magno cuidam Regi longè posito per interiora Aethiopiæ tributa pendebant, quæ admirabantur hominem album veste purpurea, & cãdido multicio indutum ad eorum regiones perueniſſe; & cum audirent me hominem Deo sacrum, latiſſimum ſub poteſtate mea populum tenere, multa, & magna ſub ditione quoque mea regna manere, certatim antè pedes meos procumbebant, & quod manifeſtum magnæ humilitatis ſignum erat, puluerem per capita iaciendo, & ſe per humum extendendo, pollices aſſiduè oſculabantur quem ritum venerationis illi terræ antiquum cũ Dijs immortalibus, & eum ſolis ſolent principibus exercere, & tandem, plebe ſedata, & primario hoſpitio mihi attributo, & reliquis per ſingulas domos eorum exceptis. Sunt enim Aethiopes è veteri inſtituto, adeò hoſpitales, qui ad triduum, aut quatriduum ſine vlla re, ſine vlla pecuniæ ſolutione hoſpites domi tenent, multa caprarum, & paruarum boum, munera, multos oryzæ cados, plures vini amphoras ex earum palmarum arboribus, quæ Caryotas non ferunt, mihi attulere. Et tandem depoſitis menſis cum aliquantulum quieuiſſem, & poſteà in magna nobilium corona, eſſem; Nam nobiles in magno precio apud Æthiopes ſunt, pu-

Honores qui exhibentur Principibus.

Aethiopes hoſpitales omni parte ſunt.

Nobiles in magno precio apud Aethiopes.

bli-

blica omnia patriæ munera obeunt, nec vllam, nisi nobiles administrationem patriæ habent, cum plura de toto orbe verba haberemus, ibi retulere trecentesimo, & quadragesimo tertio indè lapide pregrandem vrbem esse, in qua sublime Regum solium, prima Pontificum eorum sedes cũ vetustissimo templo manet, antè cuius plateam Turris è marmore nigro ex ingentibus saxis condita est, cum effigie antiquissimi patris Chialaoi Linostina vitta frõtem cincti, & cum hisce patrię elementis.

EGO CHIALAOVS PATRIÆ GALANGEAE ANTISTES.

Edictũ Chialaois Presulis.

Nolo aliquem sacram Dei Aedem ingredi, nisi omne cum toto populo odium deposuerit; nisi magno cũ tota gente amore egerit, nisi omnis illum anteà criminis pęnituerit, nisi viua se aqua prius diluerit. Mando etiam eum, qui ad sancta Dei altaria accedet, ieiunum accedere, castum, & impollutum ad sacra offerenda venire; quin etiam,

publicum in toto templo silentium tenere, cum Sacerdotes alta vbique voce laudes Deo cantant, nisi forte populus ad preces Deo effundendas se, vnà cum Sacerdotibus occuparit. Concedimus tamen in die sanctis coniugijs dicato, & per priuatas domos, & per publica patriæ templa, magnas epulas, & læta publica conuiuia, & tripudia, & choreas cum testato gaudio exerceri: Ille enim dies pro nouo populo terræ humanæ comparando, pro noua gente, quæ assiduas laudes, assidua immortali Deo preconia è toto corde emittat, constitutus est, quibus ad summum Regnum cœli, ad summam sydereæ aulæ patriam, iter populi sibi aperiant.

Postea in capite Catin appellato, quod centesimo à Galangea terra lapide distat, à primoribus eius terræ hominibus audi-

ui, itinere ſex dierum orientem verſus Odenum oppidũ magnopere nobile eſſe, ad quod Arabes cum Camelis, Elephantis, & vario mercimoniorum genere aduecti magnas opes è multis Æthiopiæ regionibus ſibi conquirunt, & tunc ego ingemui gentem humanam ea cupiditate agere, vt nullo cœli excandeſcentis æſtu, nullo ferarum morſu, nullo hominum periculo moueri queat, quin! ob famem multi auri explẽdam, immanes populos, ignota per orbem regna adeat. Deindè non multò poſt cum vela vlterius tenderemus, audito nomine Alblooris filij Sibooris Regis, qui claro olim nomine egerat, & latam in eo littore ditionem tenebat, & Melli vrbe relicta, quæ in interiori regni parte eſt, ad maritima loca venerat, eò delati, & nuncijs hinc indè miſſis, cum magno deſiderio Epiſcopi Chriſtiani alloquendi moueretur. Ego homo fidei orthodoxæ, cum ingenti honore à Principe Mahumetum colente exceptus ſum, & aſſiduus cum eo cõuiua in lautiſſimis Epulis, in aurato ſimul toro ad octo dies fui, qua ætate cum me ad templum Mahumeti adducere vellet, & hoc, vt magnum mihi honorem daret, immortales ei gratias egi, & planè dixi, me lege patrum meorum antiqua prohiberi, nec vllum poſſe templum,

Odenũ oppidum.
Arabes exercent mercaturam in Aethiopia.

Alboor Rex.
Mellis vrbs.

Alexander Epiſcopus cũ ingenti honore exceptus.

niſi

nisi Christi mei adire; Qua voce homo Æthiops, qui pio,& nobili vndique animo agebat, omninò reticuit; Postea reuersus cum legem Mahumeti summopere laudaret, quem magnum veri Dei legatum,omnes in toto orbe mortales olim norant; nec ego Christum meum relinquerem, & maxima miracula in omni axe emissa, enumerarem,ille fide Christi laudata;nam & vetus, & nouum testamentum à multis Indiæ, & Æthiopiæ sub Ægypto Sacerdotibus audierat, in lege maiorum hæreditaria vnicuique persistendum esse dixit, & in eo colloquio mihi renunciauit maiores suos antiquissimis olim sæculis ante Niniuem conditam, & antequam nomen Chaldæum in ore hominum esset, multa Phæcasiorum numina coluisse, à Sacerdotibus Niloticis in Æthiopiam allata,quæ postea, vti vana,à Præsulibus Æthiopiæ, reiecta sunt,vt in libris patriæ nostræ sacris, manifestè patet. Erat hic Rex rubicundo, & sanguineo potius colore, quam nigro, nobili animo agebat, subligaculo, & veste ad genua vsque gossipina vtebatur aurata, vnionibus, Sapphiris, & Adamantibus distincta. Vxores regis, quæ vltrà centum erat, velamento etiam gossipino se tegebant, cæteri è vulgo perizomate è corio pudibunda operiebant, reliquo corpore

Numina Phecasiorũ.

Effigies, & habitus Alboöris Regis.

nu-

nudi erant. Verum quod ego non parum admiror, eſt, quod Serpentem ore præferocem, corpore prægrandem, cum magnis alis, cum cęnaret ante ſe habebat, qui natura adeò miti erat, quod nullum in Italia, & Hiſpania animal adeò mite eſt. Mulieres quoque Regis Serpentes in delicijs habebant; Nam in multiplici Serpentum varietate, quos Æthiopia gignit, quidam ſine vllo veneno ſunt, veluti ij erant. Multa inter cænandum colloquia de Vrbe Roma, de Pontifice Maximo, de antiquis Regibus, de Conſulibus, qui magnum in omni gente nomen reliquere, de Dictatoribus, de bellis Ciuilibus, de S. P. Q. R. de maximis Romanorum Imperatoribus, veluti de C. Cæſare, de felici Auguſti ſæculo, de celebri Veſpaſiani Titi Traiani, & reliquorum Principum memoria, de antiquis in vrbe ædificijs, de maximis Deorum templis, de magiſtratibus, de locis Chriſtianorum ſacris, de Italia, & de tota Europa, & Aſia mouebantur, quæ cum ſumma ab omnibus voluptate audiebantur; adeò quod omnes affirmabant res eorum humiles, nihil commune cum noſtris habere, & in eo loco cum omnia finitimarũ, nationum arcana cuperem cognoſcere, idem Rex mihi enarrauit, quoſdam populos longè à patria ſua remotos, multo au-

Serpentes ſine veneno.

Serpentes in delicijs habent.

ro diuites ad flumen in limine patriæ suæ positum, quoquo anno venire per longas solitudines, per ignota diu loca, & magna onera salis secum ferre, è vario monte cauati, & cum ex institutione patrum antiqua, à nulla gente extera cupiant videri, vnumquemque eorũ separatos salis aceruos, in ripa relinquere, & è vestigio itinenere vnius diei retrocedere. Quo tempore populi sui eo contendunt, & examinata bene conscientia, tantum auri in vnoquoque aceruo ponunt, quantum debere poni videtur, nec ob eam rem salem auferunt, & tunc ij, qui videri nolunt, redeuntes, qui tantum auri, quantum placuerit relictum in aceruo vident, auro sublato, & sale relicto, in patriam remeant, qui verò tantum auri, quantum optauere, non cernunt, iterum indè discedunt, & tertio deindè die, si quid auri videtur relictum, spectant, salem relinquunt, alioquin, auro dimisso, in natale è vestigio solum se retrahunt; qua re audita, cum laudata fide vtriusque populi à Rege peterem, quare à nulla vellent gente extera cognosci. Respondit Rex, se causam ignorare, tamen credere, eos vel vsu loquendi carere, vel aliqua religione prohiberi, veluti si publico aliarum nationum conspectu, quæ in eadem lege non esset, inficerentur, & ob

Populi quædam, à nulla volunt gente extera videri.

eam

eam rem quinquagesimo anteà anno auum suum quatuor eorum hominum cum insidijs cepisse, vnum retinuisse, qui cum vario multarum regionum idiomate interrogaretur, nullum responsum emisit, nullum signum dare de ijs rebus, de quibus petebatur voluit, nec cibum capere, nec quicquam ore efferre, & tertio demum die cum truci vultu, & manifesto in Regem odio animam efflauit, ob quam rem populi sui multa damna, & grauia quoque incommoda subiere, eo quod cum sale careant, omni illorum comercio exclusi ad triennium sunt. Quo tempore legati Regis Edomai, qui multa in interiori Æthiopia regna habebat, ad Alboacem Regem venere, qui cum longa mecum colloquia sæpe haberent, & ego de statu Regis, de conditione patriæ, & Dijs eorum interrogarem, respondere Regem suum latum in regione Bassaana Imperiũ tenere, ducenta hominum millia in aciem educere, testata, inter finitimos, potentia agere, in grandi populorum amore viuere, præterea inter multas, & Illustres vrbes, & multa, & clara quoque oppida octingentesimo, & vigesimo quinto inde milliario Bassianam vrbẽ magno populo insignem habere, in qua Regiæ Aedes, nobile Pontificis Palatium, cum primo Re-

Edomaus Rex.

Bassiana vrbs.

gnorum templo manet, & quod mirandum magnopere eſt, hic ſolus cum toto patriæ populo per vicinas regiones Deum naturæ adorat, qui in præalto è marmore ſolio ſedet, cum effigie, & corpore minio illito ad ſimilitudinem Æther, & dextra ſolem, & ſiniſtra lunam tenet, eo quod omnem hiſce duobus luminibus poteſtatem rerum in omni terra generandarum tribuit; cætera ſidera per vtraque latera retenta habet, & ea religione ipſum Regem agere, qui quoquo concedit nobile Dei ſui ſimulacrum mira arte confectum ex ebore miniato dorſo Elephanti ſecum ducit, quinquies nocte, ac die antè effigiem Dei ſui toto corpore per terram ſtrato procumbit, & magnas preces, è profundo pectore illi effundit. Multa præterea, & cum exteris gentibus maiores ſui bella geſſere, & hunc Deum antè ſigna regia armatum cum grandi ſtrepitu maxima hoſtium agmina effundere videre, & cum peterem, quo apud Regem honore Pontifex eorum ageret, dixere, in rebus ſacris Pontificem à dextera parte manere, admirabilem ei reuerentiam Regem exhibere, incredibilem omni loco obſeruantiam præbere, & nullam in Præſule patriæ auctoritatem, nullam in hominibus ſacris poteſtatem tenere, & ve-

Hic Rex Deum naturæ adorat. Effigies dei naturæ.

Religio Regis Agerei.

Miracula Dei Naturę.

Magnus honor Pontificibus exhibitus.

luti

luti ipſe Antiſtes in Rep. patriæ admini ſtranda, & in æquitate populo reddenda ſe non immiſcet, ita Regem in re Pontificum, & Sacerdotum gubernanda, nullo modo ſe interponere. Renunciauere quoque Principem eorum, & omnes Reges interioris Æthiopiæ minio ad ſimilitudinẽ Ætheris toto vultu illiniri, & eos ſolos magnam cum Cœlo Æthereo affinitatem habere; & cum quærerem, an aliqua veterum ſęculorum monumenta per loca ſacra, vel profana tenerent, dixere, multa, & vnum inter cætera eſſe in templo Ciuitatis Baſſianæ magni Patris Oniob Sirien, adeò vetuſtum, vt antequam hæc elementa litterarum Æthiopicarum, quæ modo ſcribunt, eſſent, ſculptum ſit, eo videlicet ſæculo, quo Æthiopes vnum elementum pro vno multarum litterarũ nomine habebant, vt in altera baſidis parte magni marmoris è nigro relucentis, omni parte videri poteſt, in quo imago maieſtate plena antiqui Oniob Sirien ſe retegit, quod monumentum poſteriores in eodem planè marmore, à poſteriori parte Aethiopicis elementis, quibus modo vtimur traduxere, quæ quandam Chaldęarum litterarum ſimilitudinem habent, & tunc ego legato Regio verba Aethiopica declarante, hoc modo tranſtuli.

Reges Aethiopiæ Minio illiniuntur.

ONIOB SIRIEN AGAREÆ GENTIS PONTIFEX.

O Populi mei, ò Filij, ò Mortales ſub tutela, ſub doctrina mea poſiti, huc intrate, ſed puri (eſt enim hoc templum Deo ſacrum) ò fidæ gentes, huc venite tamen omnino mundæ, omni ſcilicet malo à mente amoto, omni crimine à corpore ſublato. Videte imaginem Dei noſtri formatam mira arte magiſtrorum, magno labore effectam, reſpicite quanto illuſtriori in cœlo effigie agere debeat, vbi opera hominum inania ſunt (filij mei) ſpectate, quem ſolem manu dextra gerit, ſiniſtra lunam. Hæc duo altiſſimi cœli lumina, hac poteſtate agunt, vt ſolo aſpectu, ipſi vbique homines, ipſa animalia, ipſi piſces, ipſa per mare, & terras

[margin: ...ſolis, & ...unæ aſpectu omnia ...rocreātur.]

mon-

monſtra generentur. Reſpicite magnum miraculum, quod ipſæ per orbem arbores, ipſi fructus, ipſæ herbæ, ipſa gramina, ipſæ fruges, ipſæ plantę, & reliqua olera, flores, arbuſta, & fructus, è Phæbæo certè calore, è lunari humore procreantur, ò Populi mei conſiderate, qua ille potentia viuat, qui eam ſuperioribus luminaribus vnus Deus potentiam præbeat; ò peramatæ gentes meæ, ne credatis, niſi vnum Deum eſſe, ſi enim vnum humanæ terræ regnum ſub multis Regibus ageret, qui æqua illud auctoritate regerent, non bene illud adminiſtraretur, nec vnus principatus, ſub multis poſſit principibus diu ſuſtentari, ita latiſſima illa ſupremi cœli ſpatia, ita pendulæ in aere terræ, ita magnum ma-

Vnum Deũ credant.

Regnum terræ, & ipſe Mundus ſub vno debent Principe gubernari.

re oceanũ ſub vno oportet recto-
re, ſub vno, neceſſe eſt, gubernato-
re regi. O populi à me dilecti, to-
to animo, ſed cur dilecti, ò à me
culti interiori toto corde multum
debetis illis Pontificibus, illis patriæ
veſtræ patribus, qui tantum habue-
re lumen, vt vnum Regem cœli
noſcerent. O pij filij mei intrate
aſſiduè per loca Deo noſtro ſacra,
adorate Deum vnà cum cœlo, &
terra ortum, qui nullum habet
principium, nullum habiturus fi-
nem eſt. O verè Filij, currite quo-
tidie ad ſummã Dei veſtri pietatem.
ad inauditam principis Aetherei
miſericordiam, & ipſe coniuges,
liberos, nepotes, & totam latè po-
ſteritatem ad longiſſima tempora
ſeruabit, bona terræ nutrimenta
ſubminiſtrabit, aerem cœli purum

Bona monita.

da-

dabit, ipſum viuere lætitia plenum concedet, & quandò hæc legetis, mementote Oniob Sirien, bonum quondam Pont. animarum veſtrarum bonum olim patrem veſtrum fuiſſe, & modò quoque ſupra ipſa ſydera cœli, eſſe.

Cumque eundem legatum orarem, vt poſtquam de nobili patriæ ſuæ Rege, de Baſſiana vrbe, & Agarea terra mihi enarrarat; quæ mihi magnopere ſatisfecerant; nunc aliquid mihi referret de vicinis Agareæ regionis gentibus, & nationibus, ſi aliquid memoria dignum haberent, qui mihi reſpondit finitimos populos eo, quo Agarei modo viuere, niſi quod varia adorant numina, diuerſa colunt ſimulacra, quæ patres eorum in honore ſemper habuere; tamen in remotiſſima per orientem parte, Damnaeam eſſe regionem, viſu oblectabilem, vbi plana, colles, riui, & magna flumina, in qua Coninſea primaria vrbs eſt, varijs opibus, varijs fructibus, & multò auro clara, & in qua Dij familiariſſimè cum hominibus verſantur, adeò quod nulla in ea vrbe conuiuia, nulla tripudia, nullæ choreæ ſine Dijs exercentur

Coninſea vrbs.

Dij cum hominibus familiariſſimè verſantur.

pu-

Publicæ nullæ epulæ, quin Deos habeant vna cum ciuibus diſcumbentes, læta nulla dies tranſit, quin magna Deorum multitudo hominibus admiſta ſit, & quod malum non mediocre eſt, puellas forma illuſtres violant, & alia cum maribus ſcelera patrant, quæ minimè numeranda ſunt, adeò quod in ea vrbe innumeri lætantur cœleſte ſibi genus eſſe,& altam ducere originem à Dijs immortalibus, pro re gloria, & decore plena habent; & tandem cum exempla libidinum à numinibus capiant, omnia eo modo corrupta in ea gente manent, vt nullum religionis, & ſanctimoniæ veſtigiũ in eo axe appareat. Verum, vt legatus aſſerebat, veniente alicui eorum morte, magna adeò Deorum gaudia per aerem reteguntur magni adeò plauſus eorum, quos anteà adorabant,& mœſtæ quoque adeò voces,lachrymæ, & eiulatus ſe pandunt, quod finitimi quique, & remoti longè populi, qui claro ingenio agunt, qui aliquo virtutis amore mouentur, quibus aliqua Æthereæ patriæ cura ſubeſt,credunt inferna ea numina eſſe, quæ regionem Damnaeam, cum toto populo deludunt, & mortales eius terræ per ima tandem Tartara retrudunt, illi tamen mente cœca agunt, & inductu Deorum, de præſenti tantum voluptate, con-

Non Dij sũt ſed numina inferna.

ſilium

filium tenent, de æterno, & immortali patriæ diuinæ bono, nihil pensi habent. Ipsi Pontifices, à quibus magna sanctimonię exempla emitti debeant, inter exoletos, inter improba scorta semper degunt. Ipsi Reges inter pellices, inter concubinas, inter innumeros mensæ, & aulæ ministros, omni principum amplitudine, omni Regum decore amisso continuò se inquinant, & tandem nihil boni, nihil sancti, nihil æqui, nihil integri, in toto planè eo cardine se aperit, adeò quod vehementer miror, ipsum Deum, ipsum sydereæ patriæ regem, talia scelera posse tolerare, ego ipsi legato aliqua dona dedi, vestem scilicet sericam, pellem lupi marini, & multa Coralliorum serta, quæ ei magnoperè grata fuere, eò quod frequentia per Aethiopiam fulmina cadunt, quæ cum grandi hominum, animalium, & domuum strage veniunt. Et tandem quarto decimo posteà die, quo Alboacem Regem adiueram ab eo discessi, multis numeribus donatus, & magna cum eo amicitia contracta, licet nulla cum homine Dei mei hoste amicitia esse mihi queat.

Nefarij Regum mores.

Dona Alexandri Episcopi.

Non possum amicũ hostiũ Dei mei esse.

ALEXANDRI GERALDINI EPISCOPI.

LIBER QVINTVS.

Budomela Regio.

Noboor Rex longè aberat.

Putabãt populi caput rasum esse signum lunæ.

EGo magno studio cupiens ad vltiora Æthiopiæ littora nauigare, quò patres olim nostri nunquam adnauigauere, quartò deindè die, quo ab Alboace Rege discessi, ad regionem Budomelam felici vbique vento, delatus sum. Est hęc regio vbertate plena, & vario fructuum genere referta, qui per inculta patriæ loca huc, & illuc nascuntur. Vbi Præfecti Regis Noboris, cum eo honore, quo superiores, me excepere. Nam Rex longè aberat, & cum interpres vbique euulgaret, me rei diuinæ antepositum, innumerabiles populos, & maximas quoque regiones sub me habere, vndique populi accurrebant, me veluti cęlestem ho-

mi-

minem obſeruabant, me vndique ambibant, & cum caput abraſum cernerent, planè aſſerebant ſignum Lunæ me deferre, aliquod cum eo numine cōmercium debere tenere, & hominem diuinum eſſe; multicium verò habitum eſſe cœleſtem, cum cādore ipſi Deo attributo, licet ipſi Deos eorū, vel nigros, vel rubeos effingāt. Purpureā veſtē aliquam habere figuram patrię Ætthereæ, & diuini in cęlo ignis, & vt hęc colloquia hominum inſipientium relinquam, cum ea tempeſtate quędam expeditiones ab eo Rege caperentur; Æthiopes noui, ob nimium ęſtum patriæ ſuæ, equis carere; peditatu, camelis, elephantis abundare, ſagittis, iaculis, prælongis lanceis, clypeo, & ſcuto valere, & cum peterem an alia arma haberent, reſpondere præfecti Regis, nimium Æthiopiæ calorem non tolerare milites eorum alijs armis vti, ſe tamen affirmare eas ſagittas maiora longè mala afferre, quam vlla Aſiæ tela, Scytharum ſcilicet, Parthorum, Perſarum, Aſſyriorum, & Medorum, quorum nomina apud nos clara ſunt, relatu Arabum, Indorum, & Æthiopum, qui ſub Ægypto ſunt, & cum rationem quærerem, dixere Reges, eorum diuino ſanctiſſimorum Præſulum documento, magica adeò incantatione valuiſſe, quę poſtea

Aethiop. effingūt Deos. nigros, vel rubeos.

Aethiopes ob nimium ęſtum equis carent.

Mera de incantatione Regum Aethiopiæ.

ad successores transijt, & eos ad præsens, eo modo valere, quod, facto per imam terram circulo, cum leui virga, multi Serpentes è vestigio accurrunt, omni parte properant, & circulo oppleto, & ferociori serpente, per incantatorem, interempto, alijs sine vllo damno abire iussis, sagittas eius Serpētis veneno admistas, seminibus quarumdam arborum patriæ nostræ inficiunt, ac eo modo nullum in toto orbe venenum pręsentem adeò necem ferre; & cum peterem vndè ferrum, & chalybem haberent, respondere, Æthiopiam latissimam esse, & partem mundi minimè credendam, & multas regiones Æthiopię chalybe, cupro, & ferro abundare, & alijs populis, qui eo metallo carent, subministrare. Plures etiam multo auro florere, & moneta auri, & argenti signata vti, quibus ferrum, cuprum, & chalybem emunt, & qui nihil eorum rerum tenent, omnia mercimonia eorum permutatione rerum exercere. Quasdam etiam regiones orichalchum auro anteponere, & magnam cum eo mercaturam facere, quo tempore, cum de interioribus populis aliquid scire cuperem, quidam Sacerdotes de interiori longè regione aduenere, quos cum de regia principis eorum dignitate, de conditione, & regimine vniuersę terræ percunctarer, re-

Aethiopia latissima esse.

Omni Metallo abundat Aethiopia.

spon-

ſpondere, Regem eorum genus à Dijs immortalibus ducere, multa, & magna, cum illis colloquia tenere, ſana quotidiè conſilia capere, & eos modò ſub effigie tauri, modò arietis, modò bouis, modò piſcis, modò ſub nitidiſſima mitiſſimi Serpentis effigie apparere, humana ſemper verba emittere, modò cum dulciſſimi hominis rubei vultu, imaginem Deorum referre. Regionem prætereà totam vbertate inſignem eſſe, & trecenteſimo, & ſeptuageſimo tertio indè milliario illuſtre templum manere, in quo multa Regum ſepulcra ex auro puriſſimo ſunt, & imago vetuſtiſſimi Bagari Antiſtitis inter Deos relati, octauo, & milleſimo ab hinc anno, cum litteris terræ Baſſaaræ eſt, quæ hæc populis mandant.

Huic Regi Dij apparēt.

Bagarus Antiſtes inter Deos relatus.

BAGARVS BASSARÆ REGIONIS PRÆSVL.

Nemo huc armatus veniat. In Æde enim, Dijs ſacra, preces fundendæ ſunt, non arma tenenda; ſagittæ, Iacula, & omnia demum tela, ſancto procul templo ſint. Dij enim pacem amant. quicunque huc greſ

Bona, & pia edicta.

ſum

ſum feret,cernuus,humilis,vultu in terram conuerſo ingrediatur. Mox toto corpore per humum extenſo, tam ſimulacra, quã beata Deorum ora adoret,ac ipſi Dij, eum, cũ tota latè gente augebunt!ò pij populi! ò pij filij ! ò nimium dilecti Baſſaaræ terræ incolæ, omnis terrenæ patriæ beatitudo, omnis maximorum Regum celſitudo, miſeria eſt, omnis humani ſoli euentus ærumna. Nullus dies ſine aliquo motu animi,ſine aliquo mentis turbine,ſine aliqua certè ſolicitudine, ſine aliquo ſuorum deſiderio, ſine aliquo gemitu currit ! O populi mortales mihi olim attributi, vertite lumina per Deos noſtros cum publico ſingultu, cum manifeſtis vndique lacrymis, orate vt iter vobis per alta ſupra ſydera, per ſancta cœli lumina

omnis terrenæ patriæ beatitudo miſeria eſt.

ape-

aperiat. Præſtat enim exiguum in alto cœlo locum habere, quam latum in toto orbe Imperium poſſidere, innumerabilia puerorum, adoleſcentum, iuuenum, & ſenum cadauera quotidiè efferuntur, quæ ſtatim vos ſubſequemini, & paulò poſt nulli horum temporum homines mage ſupererunt, ſed alia in toto orbe facies hominum manebit. O filij magis à me amati, quam ego me amem. O gentes meæ poſt Deos cœleſtes magis à me cultæ, quam arctiſſima ylla ſanguinis pignora, quam liberi à me editi, qui è corrupta carne ſunt, non è numinibus verè ſanctis, veluti vos eſtis. Ego Bagarus, ego Pater, ego Rector, ego Paſtor, ego animarum Antiſtes à cœlo electus, hæc iubeo, hæc mando, hæc publi-

Præſtat exiguum locũ in Cælo habere quam latum in orbe Imperium.

Alia hominum facias vbique terrarum erit.

cè edico, quæ ſupra ſcripta ſunt: Cupio enim vos per excelſa Deorum atria aſcendere, lucidiſſima ſuprà omnium ſyderum lumina manere, in quibus ego cum populo meo cum plebe mihi à Dijs dicata perpetuò viuam.

Deum prudentiæ, & ſapientiæ.

Poſteà ijdem Sacerdotes mihi retulere, in alia longè regione orientem verſus populum eſſe, qui verum prudentiæ, & ſapientiæ Deum adorat, quem lingua patria antiqua Manaid, Banaam Sanaam appellant, qui magno adeò in eos populos amore, magno adeò affectu agit, quod nouo quoque anno per terras humanas redeunte in media nocte ipſemet Deus in altiſſimo per medium aerem throno toti latè genti ſe aperit, & ſonitu tubarum tympanorum, & vario per totum aerem ſtrepitu oriente, & incognito lumine totam eam terram irradiante, attoniti populi è ſtratis ſurgunt, & toto corpore per terram diſtenſo Deum adorant pueri, & puellæ aqua viua dilutæ per latos patriæ campos exeunt, & acie per cœlum retenta tandiu manent, quamdiu vocem diuinam audiunt. Quæ tandem eo modo ſe referat.

O po-

O populi mei, qui à primò terræ veſtræ principio me coluiſtis, nec vlla temporum mutatione à numine meo diſceſſiſtis, nec vlla ſæcula per ipſos hominum animos,quę ipſum latè orbem mutant, vos mutauere,& cum res hominum naturæ fragiles, & commendatiſſima tantummodò apud ſuperos altiſſimi cœli conſtantia ſit,vos ego mortales vehementer laudo, tantum bonum potuiſſe retinere; itaque inpoſterum ego ſolus Terram Teneaeam cordi affixam tenebo,& ſęua eam peſtilentia, fame, cœli contagio, nimio calore, nimio frigore, & omni malo liberam faciam. Vos, filij mei me Deum prudentiæ nuncupatis, & rectè quidem, omnia enim ęui prętériti ſęcula in memoria teneo, omnia ad præſens cur-

rentia, alto vbique iudicio video, omnia ventura, non minus quam præsentia, antè me habeo. Vos filij mei, me Deum sapientiæ appellatis, nec immeritò, Diuina, & humana omnia in mente iura teneo, sacra, & profana omnia, altissimo vbique animo transcendo, & nihil est, quod me Deum sapientiæ lateat. Quare, filij mei, si ea virtute egeritis, qua patres vestri egere, si hisce meritis, si ipsa in patriam charitate, si ipso in me Deum amore eritis, quo patres vestri fuere, hæc omnia munera animi mei, pro communi patriæ vestræ bono, pro priuato omnium commodo expendentur, & animæ tandem vestræ, me duce per alta per Cœlum sydera ferentur. Valete filij mei.

Nihil latet Deũ sapientiæ.

Et

Et tandem vndecimo deindè die, quo ad regionem Budomelis perueneram, à Præfectis regijs discessi, & vt meam nauigationem sequerer, ad optatum iam mare redij, vbi cum quosdam è familiaribus meis,& multos è nautis graui, & incognita passim valetudine premi, reperirem, ad vigesimum planè, & quartum diem in eo littore me tenui, vbi assidui nuncij præfectorum Regis, vbi magna quotidiè munera, vbi magnæ prímorum hominum visitationes vndique me recreauere, & tunc planè comperi maiori longè vrbanitate,maiori longe benignitate, & clementia ipsos Æthiopes cum exteris remotissimarum nationum gentibus se habere,quam ipsi Europæ,Asiæ,& Africæ mortales agant, & tunc apertè noui, æquitatem genti Æthiopicæ peculiarem esse, & omni, apertè, barbarie carere, qua mortales hemisphęrij nostri omnino abũdant, qui gentes alterius coloris, qui alterius legis populos sub immani captiuitate, sub truci seruitute ponunt, & tenent. Deindè à littore Budomelis discedens (Pater Beatissime) quotidie nouos populos,noua regna, nouas gentes, & inauditas nationes, quæ alia longè facie agebant,quam in orbe Europæ,& Asiæ,agunt, perlustraui, & tandem ad terram regni

Aethiopes benignitate cum exteris omnes mortales superant.

Molōgonæi perueni, quæ patria alio à Lusitanis nomine, quam à Rege, ab optimatibus, à Pontificibus, à populis eius regionis nuncupatur. Est hoc regnum multis riuis, multis stagnis, multa terræ humiditate, nobile. Acteonem Regem habet, qui sexcentesimo, & vicesimo ab eo littore lapide in vrbe Gongonea erat, filius verò Actongoos trium dierum itinere à mare aberat. Quo tempore, cum nauis nostra è magna parte reparanda esset, ego in pagum vicinum concessi, vbi incolæ cum magno me amore excepere, & paulò post litteræ Actongoois regis filij allatæ, retulere aduentum nostrum ad littora Æthiopiæ gratissimum sibi fuisse, & se infrà paucos dies ad me venturum esse; cupiebat enim Episcopum album, è remotissimo alio mundi cardine intueri, legem audire Christianam, & cum eo in naui cænare, & cum ego aduentum suum mihi optatissimum futurum, responderem, & lætissimo etiam animo eum expectare dicerem, ille octauo posteà die ad me venit, præcedente longo, & numeroso optimatum, Sacerdotum, & populi agmine, cui cum obuiam exirem, habitu Pontificali indutus, mitra, & cæteris sacrorum Præsulum ornamentis cultus, à longo per apertos campos spatio, adolescentem vidi præal-

Acteon Rex.

Gongonea Vrbs.

Actongoos filius Regis Acteonis ad me videndū venit.

to

to omni parte Elephante vehi, & reliquos primarios viros in vaſtis Elephantis ferri, qui grandi adeò promuſcide, & duorum dentium magnitudine ſe retegebant, qui ſtuporem minimè mediocrem nobis omnibus afferebant. Cæteri item è populo in magnis Camelis, qui duas in longo dorſo concauitates tenebant. Duo quoque Elephanti ligneas turres cum trecentis hominibus ferro munitis, in tergo geſtabant, & tandem Aꝺongoos ſimplici induſio goſſipino perpulchrè phrygiato indutus, relicto Elephanto ad me cucurrit, cũ admirabili vbique gaudio me excepit, ſignum pacis dextra in me tenta dedit, & partem hominum, qui ſecum veniebant in eodem loco, vbi ego eram remanere iuſſit; partem per vicinos pagos ſe tenere imperauit; partem verò remota adire oppida voluit; ipſe verò cum duodecim optimatibus, & totidem è primaria nobilitate pueris, nauem meam conſcendit, vbi regale ei conuiuium paratum erat è pane triticeo, quo Æthiopia caret, è vino Bętico, è gallinis, caponibus, pauis, & carne ſuilla, è vario ſalſamentorum genere, quo ſummopere exhilaratus, cum abunde comediſſet, in lecto meo recubuit: poſtea, die iam inclinante, cum incredibili affectu, cum incredibili beneuolentia, cum

Actongoos Elephante vehebatur.

Cameli Aethiopes duas in dorſo concauitates habẽt.

Ligneæ turres in Elephantis.

Actongoñ in naui conuiuam.

non credendo planè amore à me discessit, & septimo deindè die camelos cum multò vino è palmis educto, multò milio, & multa oryza onustos, ad me misit, & interim dum ibi essem ex imperio eius multa quotidie munera, è vicinis pagis, è propinquis populis Dromedarij aduehebant, quę puellæ forma egregiæ, licet nigræ offerebant. ipsæ enim parua ora, ipsæ brachia parua, ipsæ in pectore mammillas, & omnia demum lineamenta ita venustè effecta tenebant, vt pulchrius esse nihil posset, & postremò cum quadragesimū, & octauum iam diem in naue vbique resarcienda cum vario munere peregissem, duo maximi serpentes ab Actongoo principe missi sunt, ita mites, vt nihil adeò mite esse posset, & litteræ ab Acteone Rege allatæ, & à me hic traductæ.

Duo Serpentes ad me missi.

Litteræ Acteonis ad Alex. Episc.

Acteon patriæ Malongoneæ Rex; Tibi Præsuli Christiano, vitam longam, & tempora perpetuò beata, opto. Læto animo audiui te ad littora Oceani nostri delatum esse, & filium meū Actongoonum te adiuisse, & varia patriæ nostræ munera misisse. Ego nisi

lon

longa terrarum intercapedine impediret, ad te seruum Dei illicò venirem: Nunc quoniam nullo modo id fieri potest, te rogo, vt nomen ad me tuum mittas, eo enim audito, plurimum delectabor, eò quod tu primus ad Aethiopes Pontifex alterius legis accessisti, & quoniam te magnum æterni Dei seruum esse audio, vehementer oro, vt eumdem Deum pro Actongoo filio meo, pro populo meo, pro me, & pro tota late posteritate regni mei ores.

Cui ego hoc modo respondi.

Alexander Geraldinus Episc. Acteoni Malongoneæ patriæ Regi S.P.D.

Litterę Alexandr. Episcopi ad Acteonem Regem.

Regiæ litteræ tuæ summum mihi gaudium attulere, & si celsitudo tua ad centesimum à littore Oceani lapidem fuisset, è vestigio ad eam cucurrissem; Nunc quoniam nulla planè

facultas sublimitatis tuæ adeundæ mihi data est. Ego, & te magnum Regem; & Actongooum filium, & nomen patriæ tuæ cordi affixum semper habebo, & quoniam nomen meum petis. Ego vocor Alexander in remotissimo Europæ cardine natus Ameriæ illic, vbi maxima Roma in toto Hemisphærio superiori caput est, & Pastor populi Christiani, ipsum propè Æquinoctiũ sum, quod ad dexteram terræ tuæ est. Christum adoro verum cæli, & terræ, & Pelagi Regem, & ego hunc pro regio solio tuo, pro Actongoo filio tuo, pro tota latè gente tua assiduè orabo. Vale magne Rex.

Putabat Deũ supra solẽ, & lunam nullam de gente humana curam tenere.

Hic Rex (Pater Beatissime,) duo numina colebat, Solem, & Lunam, à quibus omnia terrarum bona succedere affirmabat, qui etiam putabat, supremum vnum, suè pra Solem, & Lunam Deum esse, qui nullam de gente mortali curam tenebat: Itaque Reges, & populi Malongoonei assidua

So-

Soli, & Lunæ ſacra faciunt, eò quod credunt tanta apud ſummum Deum auctoritate, ea numina agere, vt bonos loco per cœlum ſancto conſtituant; malos verò, per loca vmbroſa,per loca horrore plena, vbi lachrymæ,luctus,metus ſemper vigēt, per loca, vbi ſemper noua tormenta apparent, vbi nulla quies, ſed inaudita quotidie mala ſurgunt. Ego verò, octauo, & quadrageſimo deindè die, quo in hoc regnum deſcenderam,ab eo diſceſſi, & inter nauigandum,quod mihi grauiſſimum fuit, ipſi nautæ illos duos Serpentes,quos à Rege Acteone habueram, interfecere, aliam cauſando,quàm quod verum erat. Quare hoc veluti miraculum contigit, quod omnes, cutem è toto corpore mutauere,mole corporea prepingui, & vbique ſaginata redditi ſunt; & tandem Septemtrione plurimum fauente, poſt paucos dies ad promontorium capitis viridis perueni. Eſt hoc promontorium in tota Æthiopia Illuſtre, cui nomen à Præfectis Luſitanis inditum eſt, eò quod longo per Oceanum curſu,viridātibus vndequaque arboribus, cum admirabili vndique pulchritudine, cum oblectabili vbique effigie,ſe oſtendit, è regione maris multa agricolarum mapalia habet,ad quæ cum cymba trāſmiſiſſem, Ruſtici Æthiopes benigno vultu, me

Promontorium capitis viridis.

Benignitas Rusticorum capitis viridis.

ex-

excepere, edulia ritu eorum plura grato animo attulere, renunciauereque ante aduentum Lusitanorum, homines nullos, qui albo colore agerent, se vidisse, sed vulgata antiquis sæculis fama erat, homines hemisphęrij nostri, albos esse, & nigros Æthiopes comedere, quam opinionem tricesimo antea anno, cum longo comercio Lusitanorum, omnino exuere. Deinde cum plures fructus, plures amphoras vini è palmarum arboribus emissi detulissent, sine vllo iussu meo omnia nautarum dolia aquis repleuere, & cum in eo essem, duo Sacerdotes è vicina promontorij ædicula, aduenere, quos cum de vicinis vrbibus, & de tota latè regione interrogarem, respondere, ducentesimo, & septuagesimo inde lapide ciuitatem Brandisinam, cum celebri templo esse, regalem Amosæ regis domum, & Pontificalem Gurani Antistitis sedem manere, & cum ego antiquitatum indagator peterem, an aliquam patrum veterum memoriam haberent, & se minimè habere responderent, & posteà, an aliquod sæcli antiqui monumennum in magno eo templo esset, quærerem, & alter eorum, nobile magni patris Saræ edictum in scrinio domi tenere, se affirmaret, & è vestigio illud ferret, in linguam illud nostram hoc modo traduxi.

SARA PALANTERAE TERRÆ PRÆSVL.

Publico edicto in grandi marmore sculpto, publico mandato hic publicè manente omnibus Sacerdotibus rite, & sanctè institutis, mando, etiam omnibus hominibus, quibus cælestia obire sacra datum est, iubeo etiam ijs, qui præsenti tempore, & ijs, qui futuro sæculo erunt, edico, sub furore diuino eis venturo, qui non paruerint, sub ira Dei per capita eorum obreptura, qui id impiè detractarint, & sub potestate mihi à cœlo attributa, impero, vt in quacumque futurorum præsulum electione in primo patriæ templo, quod in vrbe Brandisina est, in vnum coeant, toto corpore aqua pura diluto, antequam in æde Deo sancta conueniant, mox pe-

Monumentum Saræ Pontificis.

Magne in elegēdo Præsule conditiones.

pectore per retentum ſolum ſtrato, orent; Inde per omnia altaria, animo vndique deuoto, operentur. Poſteà communi voto ſanctum Patriæ Antiſtitem cooptent, qui legitimo matrimonio ortus ſit, qui præclara doctrina, teſtata per gentes pietate, commendato morum genere, agat, cuius parentes in magno Dei timore viuẽdo fuerint. Quorum vita vbique nota, quorum innocentia vbique probata manſerit, qui magna in pauperes miſericordia, magna cum toto populo charitate ſteterit, & ſimilia illum ornamenta habere volumus & tantò maiora, quantò maiori per populum dignitate ipſe futurus eſt quam illi fuere, & ſi aliter actum erit, eam electionem planè nullam eſſe volumus. Vota electo

rum

rum, nullum habere pondus decernimus, damusque potestatem Excellentissimo Regi, omnibus patriæ magistratibus, & populis eum à sede Pontificali amouendi, tollendi, & eijciendi, non tamen vllam habeant auctoritatem eum interficiendi; viri enim profani nullum habent imperium in sacra hominum corpora, in gentes Deo dicatas. Electione verò sanctè, & ritè facta, mandamus eum, qui fuerit electus in altissima sede suprà humeros hominum per templam patriæ maius per vrbem totam, per reliquas passim ciuitates, per cætera oppida, per latissimam vbique diæcesim vehi. Si enim profani per orbem principes magnos capiunt honores, eò quod magnam in gente subdita potesta-

Viri sacri nō debent interfici à gente profana.

tem tenent, longè maiora sanctissimis Pontificibus ornamenta debentur, qui curam animarum super regna cælestia vehendarum, gerunt.

ALEXANDRI GERALDINI EPISCOPI.

LIBER SEXTVS.

EGo (Pater Beatissime) hoc itinerarium meum in magno Oceano inchoatum, & in vrbe S. Dominici finitum à principio in paucos libros diuiseram. Mox in plures ea ratione, quoniã magni libri animos hominum offendere consueuere, nullam gratiam tenere, in magno etiam fastidio esse; parui verò animum oblectare, nec mediocrem voluptatem ferre, & in ipsa quoque memoria remanere. Nunc, (Sanctissime Pater) attentè nobis ad finem vsque eundum est. Cum ego in capite promontorij viridis me tenerem, vt vicina, & remota quoque Regna cognoscerem, ibidem mihi retulere ponè illud promontorium multas vrbes, multa regna,

Itinerarium in magno Oceano inchoatum.

Regio libera.

multa liberorum populorum oppida esse, quæ sine vllo planè Imperio regum viuebant. Quare tribus Insulis, quæ paruæ erant ad dexteram relictis, cum eò adnauigaremus, & ad sinistram retrò promontorium ferremur, vbi sinuatum mare longo circuitu erat, prospeximus regionem omniū Æthiopiæ, & Africæ amenissimam, effusa in immensum plana, altissimas arbores, multa oppida, multa loca illustria, & plagam terræ omni parte oblectabilem, vbi magna flumina, pulchri riui, siluestres multi fructus, & varia poma erant; vbi cū maria parùm profunda apparerent, naui per altum Oceanum conuersa ad caput curuati ad longum sinus, nocte incipiente peruenimus. Ac ibi pèr internuncios accepimus nullum regem, in ea regione esse, sed magistratus communi patriæ decreto, eligi, qui nullam vitæ, necisque potestatem, nisi adhibito multorum consilio, habent. Ibi etiam cum in naui noctem traheremus, intelleximus, homines eius patriæ proceræ staturæ esse, libertatem à maioribus relictam fortissimè tutari, arcui, iaculo, venenatis sagittis, robore præstanti, finitimos omnes anteire. Eam pręterea regionem magnis adeò fluminibus cinctam, strictis adeò arboribus innexam esse, quod nulli reges, nisi cum ingenti

Regio omniū Aethiopiæ amenissima.

Homines proceræ staturæ.

cæde,

cæde, & amiſſo exercitu, eam adiere. Mane poſtea ſuccedēte, fide publica communi magiſtratuum, & populi conſilio recepta, cum admirabili concurſu à primario Præſule linea vita caput cinсto, à Sacerdotibus, à magiſtratibus, ab innumerabili mortalium multitudine, cum maxima vbique gratia ſuceptus ſum; Cupiebant enim barbari gentes albas intueri, & Antiſtitem alterius religionis cum ingenti expectatione exeuntem naui, morabātur; Et tunc. Deos per altaria coli, diuiſa mari, terræ, & cœlo numina vidi, & vana oracula Deorum reddi audiui, & tandem magna cum magiſtratibus amicitia contracta, multæ nomine publico gallinæ, multi anſeres, multæ aues, datæ ſunt, quæ alia, longè, forma, quam noſtræ agebant, multa munera panis è milio, & è radicibus non inſipidi, adeò quod Deus nullam orbis partem ſine edulio, quo homines ſuſtentari queant, reliquit. Multa vini dolia è palmis tulere. Tota enim Æthiopia tritico, hordeo, ſiligine, vino caret, quodā olei genere floret, quod odore violaceo, colore croceo, ſapore oliuæ agit, & dapes colore croci illinit. Poſteà in lautiſſimo conuiuio, vbi multi Pręſules, omnes patriæ magiſtratus, & multi nobiles erant, inter innumeras aues, quæ alia, quam noſtræ

Oracula Dij reddunt.

Mirum olei genus.

forma nihil commune cum auibus Cœli nostri habebant. Inter varia edulia, faseolos magnitudine glandiū, & fabas:mihi ęo modo grandes opposuere, quæ rubro, vel albo solum colore erant. & multa quoque legumina, quæ cum admirarer, Primarij viri mihi retulere miram Æthiopiæ vbertatem esse, miram populi inertiam; Agricolas enim tantum serere, quantum vnicuique familiæ sat est, mense Iulij seminare, Septembri legere; & solos in toto orbe trimestri spatio messem capere. Posteà inter cęnandum cum de Dijs eorum, de sacrificijs, & de templis peterem, respondere Deos eorum adeò antiquos esse, vt nulla in sacris, neque in prophanis libris memoria extet, quæ id referat, se tamen audere affirmare, nullos populos adeò beatos esse, quam ij populi sunt, eo Deorum genere, quo agunt, qui nullum malum in tota ea patria esse sinunt, publicis responsis, quæ continua sunt, multiplici monitu, & viuo oraculo ab eorum ore emisso, præterea eam curam de tota regione tenere, quam ipsi cum nullo studio populi habere possent, & propterea totam gentem adeò dicatam sibi effecere, quod nulli Dij in aliqua parte orbis in maiori honore, quam in hac terra agunt, & eos loca vbique sancta retinere, & primarium templū

Faseoli, & fabę magnitudine glandium.

Aethiopes trimestri spatio messem capiunt.

Dij in hac regione nullum malum esse sinunt.

cen-

centesimo, & octogesimo secundo inde milliario cum vetustissima Ioquelis Pontificis imagine, quæ longè antiquior ipso templo est, quod quidem quater è marmore candidissimo erectum est, & vt plura indicant monuméta è marmore nigro, præteriere vltrà quadraginta annorum millia ab eo sæculo, quo prima vice conditum erat, sub Rege Conooæ, & Ioquelo terræ Manassabeæ Pastore, & cum summo studio rogarem, vt aliquod mihi monumentum enarrarent, quod in linguam ego meam traducerem. Illi è vestigio Dannaoam Sacerdotem in vrbem Boscanam miserũt, qui è basi antiquissimi Patris Ioqueli omnia elementa ibi sculpta in papyro Æthiopica traduceret; dixitque mihi singula litterarum eleméta vnum nomen, vel integram planè orationem significare, & cum post aliquot dies ille rediret, ego illud hoc modo traduxi.

Ioquelus Pont.

Vnum elementũ, vnũ nomen, & integram significare orationē.

IOQVELVS MANASSABEAE TERRÆ PONT.

O gentes olim datę mihi, à summo Cœlo! ò incolæ terræ Manassabeæ à Dijs superis mihi vni exhibitæ, considerate, moneo, ac toto ani-

Nobile monitum.

mo euoluite, quod nemo mortalium Deos adeò fauentes habet, Regio velut noſtra habet, nemo numina ad bonum commune adeò fauentia tenet; ſi extera ingruant, bella, Dij renunciant; ſi victoria genti noſtræ comparanda eſt, Dij dicunt; ſi contagia ex aere corrupto ventura; ipſi pandunt, & ea quomodo vitanda ſint, retegunt; ſi ſterilitas toti patriæ ſucceſſura, ipſi itidem enarrant, quæ remedia genti noſtræ adhibenda ſint, non ſilent; ſi nimiæ è Cœlo inundationes futuræ, ſcimus; ſi magnæ ſiccitates, non ignoramus, & omnia demum mala, ipſi Dij tollunt! O Filij mei, qui modò eſtis, & omni tandem ſæculo futuri. Nam poſtquam ego eſſe deſiero, quoad ipſa per Cœlum ſydera current, quoad

ipſi in ſummo Olympo Dij erunt, qui ſemper erunt, & nullum aliquo ſæculorum curſu finem habituri ſunt, ſemper ero Pater veſter, nec vlla temporum vetuſtas, me à vobis amouebit; ſeruate quoad ſæcula current cultum Dijs patriæ veſtræ incorruptum, retinete ceremonias à Pontificibus antiquis conſtitutas, quas ab alto ipſi Cœlo habuere, pietate Deum fauentiũ patriæ veſtræ, quas ab ore Deorum recepere, qui amore in vos, & in terram veſtram non credendo ſunt! O Filij mei, facite, vt pari in eos amore ſitis, qui admiranda patribus veſtris bona præbuere! O gentes meæ ea agite obſeruantia, qua reliqui Aethiopiæ populi vos admirentur, ea eſtote fide, quam omnes in toto orbe gentes ſtudeant æmulari! O Filij mei,

Nullũ apud Deos,& homines tam deteſtabile crimen quã ingratitudo eſt.

omni planè modò curate, ne ingrati ſitis,nullum enim apud Deos immortales, crimen, nullum apud homines æquè deteſtabile, quam ſæua ingratitudo eſt, ſi grati eritis, maiora longè bona, quam patres veſtri, maiora quam ataui veſtri capietis beneficia! O Filij mei diſcite ab ipſis Dijs nobile gratitudinis opus ſemper memorię retinere, qui mediocria nulla obſequia, qui nulla vnquam officia à quoquam habuere,quę non multiplicato munere, quæ non multiplicata gratia, non multiplicatis vndequaque bonis rependantur! O filij retinete in memoria quæ dixi, & ipſa Deorum pietas omnia vobis beata,omnia fauſta, omnia apertè felicia exhibebit, omnia poſteritati veſtræ ſecunda, omnia familiæ veſtræ

fortunata, concedet. Valete Filij mei.

Mox in eisdem toris. Nam Æthiopes in solo tapetis strato, & in mantilibus gossypinis cœnant, cum eos vehementissimè laudarem, quod soli in eo axe nobile Reip. nomen colerent, libertatem communẽ populi bonum tenerent, & quomodo Reges reiecissent peterem, dixere reges Æthiopiæ, ea potestate in vxores, & liberos subditorum agere, vt eos liberè vendere permissum eis sit, & sæpè etiam necessitate cogente, remotissimis aliarũ nationum gentibus distrahere consueuisse: Quare maiores eorum, vt è characteribus Æthiopicis in marmore, in ebore elici potest, trecentesimo, & septuagesimo octauo supra centesimũ, & millesimum annum, reges interfecere: & libertatem amplexi, totam posteritatem è tyrannorum iugo liberauere, & cum etiam peterem, quo mensium spatio annus apud eos finiretur, & quam in ordine dierum obseruationem tenerent, comperi, eos trimestrem annum tenere, diem verò ab ortu solis ad occasum vsque, noctem verò, neque inter dies, neque inter noctes, neque inter annos computari, eo quod eo tempore fessæ mortalium mentes conquescunt, nec vl-

Aethiopes in solo tapetis strato cœnant.

Summa Regum Aethiopiæ potestas.

De obseruatione dierũ, & noctium plana notãda.

lam

lam vitæ humanæ actionem habent, & multos quoque populos annum tenere vnius mensis cursu à luna collecto, alios trium, alios quinque, alios decem, alios duodecim, alios quatuordecim, alios nullum annum habere; sed numero dierum recepto à cursu solis regi. Multi diem à meridie, ad alium vsque meridiem, multi ab ortu solis, ad alium vsque nascentem Solem, multi, qui lucem nocti parem tenent, duodecim horarum diem appellant. Ibi leges, Iura, plebiscita, antiqua maiorum decreta mihi explicauere, quæ dignitate, & æquitate plena erant. Item cum ritus, & mores aliarum gentium, scire cuperem. Naasamon Barbazinæ regionis præsul, qui in ea cœna erat, homo prudentia, integritate, rerum notitia, & doctrina insignis mihi dixit, quod sequenti postea die me adiret, & multa quoque referret, quæ mihi magnoperè grata essent.

ALEXANDRI GERALDINI EPISCOPI.

LIBER SEPTIMVS.

CVM longa per Æthiopiam mora minimè placeret, (Pater Beatiſsime) & magnoperè timerem, ne ipſe Naaſamon per aliquot me dies domi teneret, viuebat enim, in magno omnium amore, tandem pro eo ego miſi, qui tertio tandem die, cũ hoc oraculo Dei Sinnamomi, ideſt, Dei Sapientiæ ad me venit, quod in templo regionis Aanneæ eſt.

Deus ſinnamonus.

Aannea regio.

O tu, qui huc intras, vide qui ſies, quo videlicet genere! quo iudicio, qua præterea auctoritate, nihil ſupra modum ages, ac eo modo in nullo populi odio, in magno om-

nium amore eris, nihil, quod medium excedat ſequere, & omnia ſecura, omnia plana current, ſapientiam omni ſtudio cole, time Deum, adhęre bonis, omni patriæ Iudicio ſis præſens, euita lites. ſi hæc ages ritè ſapiens, omnia tibi quieta, omnia tibi ſecunda ſuccedent.

Sancta Cõſilia Dei ſapientiæ.

Deindè nobile è candido ebore ſcriniũ à familiaribus afferri fecit, narrauitque ſuperiori tempore multa Æthiopiæ regna ſe petijſſe, multos populos, & varias gentes adijſſe, & plures, & ignotas, ad Zonam vſque Torridam nationes ea ratione peragraſſe, vt multa poſteà in Templis patriæ ſuæ monumenta relinqueret, quæ toti latè poſteritati prodeſſent, quæ longiſsima per Orientem multò maiori longè homine egerent, quam ipſe ſit, & cum ego memorabile adeò opus omni parte commendarem, inter multa memoria digna, quæ longo opere egerent, mihi retulit, quod ad milleſimum, & octingenteſimum à iuriſdictione ſua lapidem, quædam Regio vndique longa, & lata erat, quæ ſub Imperio muliebri agebat, vbi viri per do-

Regio quædam ſub Imperio muliebri.

meſtica

mestica solũ se occupabãt, & sub muliebri planè seruitute esse gaudebãt, & cum eam Regionẽ ingrederetur se altissimã Turrim è marmore vidisse cũ hisce characteribus quibus Inseæna antiquissima olim Regina omni se scelere purgabat.

Inseena regina.

INSEENA MAIDA ONZONEÆ TERRÆ REGINA.

O Viri! O fœminæ, quæ à terra huc extera venitis, ò populi, qui à patria prope sita, vel à Regione longè posita huc intratis, cum muliebre in hac terra Imperium videbitis, fortè errore ducti, putabitis omne patriæ regimen nos occupasse, coniuges in seruitutem posuisse! O piæ gentes, ne hoc credite, fœminæ enim humanę sumus, nec tantum à nostro sexu scelus admitti potest, verùm quicumque huc venitis, ex ipso solum conspectu,

qui viri noſtri ſint cognoſcetis;ſunt enim viri noſtri libidine pleni,inertes, ignaui, nulla clarorum hominũ fortitudine,nullo decore viuunt, homines ſunt, neque ad regimen Reipublicè idonei, neque ad arma tractanda habiles, nulla conſtantia, nulla fide agunt, robore non mediocri ad onera huc, & illuc portanda valent, nulla hominum memoria extat, nec in libris ſacris, nec in profanis, nec vllo patriæ noſtræ monumento, quomodò hoc factum ſit. Credo ego ab ipſo ſyderum aſpectu, maritos noſtros, reprimente, hoc obueniſſe; ſi enim ipſę fœminæ Imperij cupiditate hoc feciſſent, coniuges interfeciſſent, veluti multæ Amazonum Regiones in Æthiopia fecere, quæ dexteram mamillam ferro reciſam

Bonæ rationes.

te-

tenent, vt ad bella fortiter exercenda habiliores ſint, hæ filios à ſe ortos per remotas longè terras abijciunt, filias ingenti cura reſeruant. Nos filios, ea pietate, qua ceteræ per orbem matres, lacte noſtro enutrimus, in patria noſtra perpetuò retinemus, & cum eos iuuenili ætate ſuccedente, ad ſeruilia opera procliues nullo ſplendore virili, per animos eorum pulullante, nolentes, inuitæ, per fęminea, & domeſtica patriæ, officia relegamus; itaque!o populi! O mares! O fęminæ, quæ ab alia huc patria admeatis, cum hanc hominum noſtrorũ infelicitatem conſideramus, pro re veluti comperta credimus à primo Æthiopiæ initio viros noſtros ſponte mulieribus ſe ſubieciſſe, & conſiderata ingenij imbecillitate hoc genus vi-

uendi elegiſſe, & hanc ſanè ſeruitutem appetijſſe. Præſtabat enim hoc agere, quam ſub immanẽ barbariẽ, quam ſub crudelem exterorum ſeruitutem deuenire! O boni viri! O reliqui è quacunque regione mortales, quos publica, vel priuata in hanc patriam negotia trahunt, omnem opinionem, quam de noſtra Tyrannide concepiſtis, deponite. Videtis enim fęminas patriæ noſtræ, ingenti corporum agilitate à natura agere, viuido omni parte ingenio, præalto ad Sacerdotia adminiſtranda, iudicio eſſe, ſublimi, ad regimen patriæ conſilio viuere, præſtanti ad bella gerenda robore, homines verò tardos, præpingues, nullo clarorum hominm cultu, nullo animi ornatu, ad miniſteria humilia, ad opera intra

parietes fœminea ad verbera, ni paruerint, paratos esse.

Deinde cum eam terram intraret, præclara vbique oppida, Regnum auro, & argento nobile vidit, in quo nere, texere, lauare, rerum domesticarum curam habere, opus hominum erat, mulierum verò, arma tractare, Sacerdotia administrare, Magistratus obire, Publica patriæ munera, mercaturam, & reliqua omnia in solo natali, & in remota à patria regione gubernare. Postea cũ Nasaeenam vrbem intraret, fœminas primarias longa mulierum multitudine subsequente per Ciuitatem incedere conspexit. In lato præterea foro matronæ iam longeuæ æqua toti patriæ iura reddebant, communi Reipublicæ bono prospiciebant, cum summa grauitate per alta plateæ loca sedebant, & eas cum admirabili veluti spectaculo omnes venerabantur, & silentium omni parte mirum apparebat; Inde cum ad primarium templum se conferret, mulieres vitta alba ornatas spectauit, per sancta Deorum Altaria sacra offerre Octoannam verò Antistitam in excelso solio agentem, & vestibus auratis ambitam, veneratus est, quæ è vestigio sublime aliud pro se extero Antistite solium parare fecit, & tandem cum an

Regnũ mulierum auro & argento nobile.

Nasaeena Vrbs.

Octana Antistita.

tiqua omnia eius terræ ſacra ab ore eiuſdem magnæ Antiſtitæ accepiſſet, in capite templi proſpexit venerandam Atteæ Antiſtitæ figu am., quæ in præclaro templi pariete eminebat, & hæc verba in grandi marmore ſculpta ante ſe habebat.

CONOEN ATTEA ONZEÆ PATRIÆ ANTISTITA.

O Sorores meæ, ſummo Deo Cœli dicatæ! O ſorores meæ illi ſolummodo caſtitatem profeſſæ, oportet eum grandi eam ſtudio ſeruare, neceſſe eſt integram illi fidem retinere; oportet ſanctum illi ſponſo amorẽ perpetuò habere! O ſorores homines fallere nobis datum eſt, altum verò Deum fallere, nulli genti humanæ tributũ, à ſublimi enim Cœli aula omnia aperta tenet, omnia vbique tecta penetrat, omnia per orbem arcana videt, nullum verbum adeò ſubmiſſe, dictum eſt, quod non audiat; omnia hominum

Homines fallere datum eſt Deũ vero nemini

fa-

facta, siue bona, siue mala ei patent. Itaque (sorores meæ) cũ natura fragiles sitis, cũ mulieres patriæ nostræ apertum carnis calorem non facilè reprimant, nec Deum possitis sponsum vestrum fallere, tria remedia à vobis adhibenda sunt, primo omne ocium à templo nostro tollendum est, secundo oportet in ipso cubili parum esse, multa inde mala oriuntur, tertio in effundendis Deo nostro precibus assiduè versari opus est; reducite, oro, in memoriam, quot templi nostri sorores breui tempore periere, multæ equidem, quæ magno in vos amore erant, vt cinis, vt puluis, vento raptæ, amotæ à vobis sunt. Considerate (quæso) quot quotidiè gentes in regione vestra occumbant. Respicite (precor) quod breui tandem mo-

Tria remedia contra carnis calorem.

Pulchra dicta. riendum vobis eſt! O ſorores iter ad Cœlos parandum eſt. Non debebatis ad ſacra templi miniſteria vos obligare, ſi omnis planè cura de cœlo conquirendo, futura non erat. Vos ſolæ magno totæ regioni exemplo eſſe debetis, vt reliquæ vbique gentes noſtræ ad bene, & ſanćte viuendum ſe accingant. Vos ſolæ præcipuam de Cœlo nanciſcendo cogitationem, vos præcipuum de imo tartaro euitando cõſilium habere, religione cogimini. Non opus erat ad ſanctum templi noſtri officium venire, ſi promiſſam Deo caſtitatem cum memorabili fortitudine ſeruare, non intendebatis. Ego (ſorores meæ) quotieſcunque video aliquam Collegij veſtri ob pudicitiam æterno, & immortali Deo violatam lapidibus

obrui, tunc ego vitam noſtram ad eum perueniſſe diem, in immenſum doleo. Tunc ego cum plebem noſtram ad publicum veluti ſpectaculum, ad mortem veſtram currere cerno, ipſam aperte lucem amittere, pro ſumma fęlicitate, pro ſumma planè beatitudine haberem. Itaque ego templi Princeps, ego Antiſtita cupiēs omnium ſororum decori proſpicere, vt omne à Collegio veſtro ſancto opprobrium, omne à collegio veſtro malum tollam, volo, iubeo, & mando vnamquamque veſtrū ſubligacula è duro chalybe præcincta tenere, quæ duæ templi ædituæ claui ferrea occludant, & quotieſcunque ipſum leuare ventrem oportuerit, aperiant, quæ æditua hoc ſe tantummodo negotio occupent, huic tantum-

Mortales lapidibus obruebantur non ſeruata caſtitate.

modo rei vacent, præstat enim hoc facere, quam maximæ quotidiè ignominiæ subiacere,& ipsas velim æditaas omnia apertè merita pro eo labore assequi, quæ ipsæ Sacerdotes in rebus diuinis adipiscuntur, quæ publica, & priuata in templo sacra operantur. Valete carissimæ sorores. Valete filiæ.

Et cum ipse Naassamon summopere mihi placeret, ob magna ea, quæ paulò antè ornamēta enarraui,& propterea plura ab eo scire cuperem,pętij,vt cum multa mihi retulisset, & plura quoque referret;Optabam enim multum ei debere,qui amico adeò animo in me fuerat, ac ob eam rem, cum in remota longe gente recensenda desiderio meo satisfecisset, orabam, vt de regione sua, quæ claro vbique nomine agebat, de Dijs populi sui, de antiquis Pontificum monumentis aliquid commemoraret,qui dixit Barbazinem terram in interiori Æthiopia ad Austrum versam esse, multa habere commoda è plurima oryza, è vino è palmis emisso, è fructibus vndequaque odoris, ex armen-

Regio terræ Barbazinæ.

tis

tis paruarum boum, è gregibus caprarum, è multitudine auium, è magnis fluminibus è plurimis ſtagnis, è quibus magna piſcium abundantia oritur. Regem habere Anmoſam religione magnum, æquum, & pium, qui concubia nocte è lecto ſemper ſurgit, vnum adorat Numen Cœli, & adueniente, & cadente poſtea luce hoc idem facit, Regnum tenere latiſſimum, multa, & magna ei oppida ſubeſſe, & Canſam primam Regni vrbem miro modo gubernare. Populus totus, exemplo Regis vnum Deum adorat, & finitimas, & remotas nationes grandi odio habet, eo quod plurima vbique numina colunt, ſumma toti genti meæ pietas, ſumma charitas, ac ob eam rem magna in tota regione miracula quotidie apparent, quæ totum populum Deo obligatiorem reddunt. Nemo exteræ gentis illuc accedit, qui non miras de toto eo populo landes referat, qui plurimum non admiretur, tantum, in ea regione amorem, aduenas reperire. Obſeruat planè in Deo adorando antiquiſſima patris mei Bennaſſaris præcepta, Sancta, cuius effigies in templo meo ſculpta cum hoc monumento eſt.

Anmoſa Rex religione magnus.

Cãſa prima Regni vrbs.

BANNASSAAR BARBAZINÆ TERRAE ANTISTES.

Bannassaar Antistes terræ Barbazinæ.

O vos quecunque meæ gentes Deo sacræ, siue mares, siue fęminę, Deus vos ad lōgā terrā sospitet. Surgite media nocte, pluuias populo vtiles orate, Hæc enim terra sicca est, & ope planè diuina eget! O viri celebraturi, corpora è lecto tollite, summo mane Sancta Dei templa ieiuni adite, mundi sacra facite, Deo supplicate, vt feram luem, duram pestem, sæua Cęli contagia à toto axe vestro amoueat, populum ad se Cęli, & terræ, Pelagi Deum noscendum inducat: Iter per alta aulæ superæ sydera ei aperiat! O viri Deo dicati! O fęminæ, Deus vos saluet, cum mensa vobis parabitur, supplices à Deo poscite, vt bona

gen-

genti toti alimenta præſtet, omnem annonæ caritatem à toto populo auertat, eum ad beata regna Cæli, toto animo concupiſcenda trahat! O Sacerdotes, ipſe Deus ſalutem vobis ferat. Cum ſol in alto olympo habenas quadrigæ temperabit, templa adite, corpore per humum repando, Deum adorate precantes, vt omnia tempora terrę veſtræ ſcecunda, omnia negotia toti populo proſpera currant, & ante omnia, vt toto animo, tota mente ſupremum patriæ æthereæ Regem metuant, caduca mundi regna ſpernant. Sempiternum habere domicilium in aula ætherea cupiant! O homines rei ſacræ obnoxij, Deus vos augeat, incolumes teneat, nocte iam appropinquante, preces in Cælum effundite, vt populi mode-

rato cibo, temperato epularum genere agãt, adeò vt ſæua libido, adeò vt duri veneris proteruæ ſtimuli, & multa vbique mala retrocedant, corpora nocte quieta ducant, iudicio adeò ſedato viuant, vt ſola de ſupremo throno Dei cura ſubeat, & de eo virtute, & meritis conſequendo cogitent! O fratres, qui ad ſacra ſummo Deo operanda à prima ętate veniſtis. Ipſe Deus opem vobis donet. Si hæc facietis in magno per terram veſtram exemplo viuetis, in grandi, per remotas nationes, nomine, licet omne planè cõſilium non de gloria terrena, non de fama per populos tenenda, ſed pro commodo animæ genti veſtrę afferendo eſſe debeat, quę omnia ęternum patrię veſtrę bonum, æternam mortalibus regionis veſtræ ſolatiũ

afferent, & cum ea rectitudine illis cōsuletis quod omnes Inferni poenas, quod omnia subterranei Tartari loca euitetis, & superna regna, quoad Coeli erunt, qui semper erunt, duratura, consequamini. Valete filij mei.

Et tandem cum in regione libera multum animo meo satisfecissem, & ab ea, & à Præsule patriæ Barbazinæ discessi, & ad riuum fluuiū delatus obuiam habui Ioannam magnum Dei Sacerdotem, qui multa mihi munera attulit, de quo alio à me loco dicendum est. Ac etiam ibi paulò post ad me venit Rabiam patriæ Calangeæ magnus Præsul vno tantum Sacerdote comitatus, qui Pontificatu à Rege eliminatus magna religionis, & sanctimoniæ exempla vbique præbebat, de quo in sequenti posteà libro plura enarrabo, & postremò Aethiopia diu peragrata, cœpi magno Ciuitatis Sancti Dominici desiderio moueri. Itaque constitui non vltrà progredi, cernebam enim multa Europæ Sydera nos amisisse, & Septemtrionem nostrum Oceano coniunctum esse, & Franciscus Rebera familiaris meus, quem ob

Ioanna magnus Sacerdos.

Rabias Præsul Calongeæ patriæ.

alta fidei, & naturæ munera summopere amabam, ne amatę Episcopatus mei sedis, ne Hispaniæ, in qua omnia adolescentiæ, & iuuentæ meæ tempora, tunc cum quinque Reginas erudiueram, cucurreram, ne Italiæ, quæ nobile familię Geraldinæ genus in Amerina Vrbe dederat, obliuiscerer, admonebat. Non tamen ob eam rem, cum ea quæ præsens vidi, & à magnis hominibus audiui, scripserim, à labore cessabo; Sed ea, quæ relatu multorum accepi, quibus magna iure optimo, fides habenda est, quoque scribam.

ALEXANDRI GERALDINI EPISCOPI.

LIBER OCTAVVS.

MAIOR pars eorum hominum, qui de rebus humanis ſcripſere (Pater Beatiſſime) relatione clariſſimorum hominum, id fecere, cum enim hiſtoria omni parte vera, integra, & pura eſſe debeat, nihilque ei quod è vulgari, hominum genere prodeat, admiſceri, opus ſit, ego certè id ponere laboraui, quod à magnis Regibus, à magnis Æthiopiæ Principibus, à magnis variarum regionum Præſulibus audiui, itaque cum littora, aliaque omnia diligentiſſimè exararim, operæ pręcium erit per interiora longè Regna ab Oceano diſcedere, quæ clari, & primarij ex eo axe, viri mihi renunciauere. Per interiora loca, quæ peregrè multum ſita ſunt (Pa-

masi anteponendo ad se venire conspexit & cum eius conspectu magnoperè oblectaretur, & tangendo eum adeò mitem esse miraretur, ille effigie statim mutata, eam compressit, vndè natus est Maualienus Rex, qui multa cum Deo Patre suo colloquia sæpe habebat, cuius nepos in præalto solij Regij pariete, hoc edictum sculptum tenet.

Maualienus Rex.

IVGOMANVS REX SVMMI
DEI NEPOS
SOLI, ET LVNAE IVNCTVS
MAGNAM
CVM STELLIS PARTEM
HABENS.

O Populi, qui huc intratis, qui primùm me in alto solio sedentem aspicietis, submittite, per humum, vultus, & toto corpore per terram iacente, manibus, & pedibus ad me adrepite, ne me respicite æterni, & immortalis Dei nepotem, respicite imam solij mei partem erecta

Monumentum Iugomani superbia plenum.

vbi-

vbique voce, quae vultis, petite, aequitatem seruabo, excelsa enim origo summi Dei aequa est, pia est, & clemens. Indè retrocedentes pari, quo antea modo, huc venistis, ore, per imum solium meum verso, quoad me videre poteritis, posteà cum non poteritis, recto corpore, regali exite aede.

Est hæc Ciuitas per innumeras partes diuisa, innumera patriæ fora, cum suo magistratu, innumera quoque templa habet, vno vniuscuiusque triennij die, vni parti populi attributo, quo in foro primario ad secundum milliare lato, cum suo magistratu conueniat, cum magna tubarum, tympanorum classicorum multitudine, cum varijs populis signis, vexillis, & admirabili rerum apparatu, indè sublime templum intrat, cum incredibili in Deum honore, cum inenarrabili in patriam pietate, vnoquoque homine vultum ad Cœlum tenente, & tandem quique priuatim alta Deum voce orat, vt eam vrbem quotidie mage augeat, vt magnum toti populo augmentum donet, vt maioris con-

tinuò

tinuò, opes ei det, vt pueri, & puellę ad legitimam vſque ætatem, ad ſancta vſque tempora conubij caſti ſint, deinde cum magno per templum gemitu, cum triſti per altaria ſingultu, cum magno flumine lachrymarum mœſta ora irrigante Deum orant, vt crimina anteà commiſſa deleat, vt ſcelera antea patrata remittat, & vitam eo modo futuram temperet, vt quoad fieri poterit, omni in poſterum crimine ſe exuant, cum ipſe Deus ſit, cum ipſe pius, cum ipſe clemens gentem humanam omni malo ſubditam eſſe noſcat, & ſacrificio cum mira ſolemnitate peracto, magna paſſim donaria, per altos parietes ſuſpendunt, in hoc quoque templo prænobile Inonſę Pontificis ſimulacrum cum hiſce litteris in prealto marmore eſt.

INONSA CALONGEÆ TERRÆ PRAESVL.

O pij Populi patriæ huius, quorum animæ ſubditæ mihi ſunt, deſinite (oro) effigiem Deo humanam tribuere, fugite quæſo tantum ſcelus admittere, tantum patrare nefas, excelſa quidem immenſi Dei Maie-

Stultum cō-ſilium.

ſtas,qua forma;qua effigie ſit,à nulla poteſt gente humana comprehendi; qui aliter credunt, crimen admittunt,purgandum nullis ſacris, nulla hominum prece; Si forma, ille noſtra ageret, & eo, quo nos corpore agimus, minimè capax eſſet ad grandia adeò elementa temperanda, ad grandem adeò Cœli, terræ,& Pelagi molem apertè adminiſtrandam, ſi corpore gigantæo ſe extenderet, ſtolidus eſſet Deus, nec iudicio integro viueret; linquant ergo ignauæ gentes; linquant ſtulti Populi, & Plebs omnino ignara ea effingere, quæ non nouere; Deus incomprehenſibilis eſt, nec vllo poteſt ingenio mortalium comprehendi, ſi enim humanæ gentes ea, quæ per orbem patent, cognoſcere minimè poſſunt, qua ratione pote-

Fatua opinio.

Deus incōprehenſibilis.

runt,

runt,illam supernæ plagæ Diuinitatem penetrare? sic sapietis filij mei verso per Cœlum corde, extento per æthera sensu, & iudicio Deum orate,qui æqua cum Populo humano pietate viuit, ea qua per omnes terras se clementia retegit, vos audiet, vos fouebit, vos omnino retinebit, relinquite cætera,filij mei.

Et decem dierum itinere, inter Orientem, & Zonam Torridã Logonsennea vrbs duorum dierum itinere illustris est, vt Ioannan magnæ famæ, & magni nominis Sacerdos apud Riuum fluuium, mihi retulit, de quo mentionem in fine sexti libri feci, in qua templum magnopere illustre, inclyta Baanasaris Dei naturæ imago, præclarum Manallij Pontificis monumentum, cum hoc edicto,est.

Logonsenia Vrbs.

Ionnaan Sacerdos.

Baannassarij Dei imago.

O Incolæ Iogonsenneæ vrbis à me,nimium dilecti, nimium amati, vero naturæ Deo exhibete illi vni cultum, qui solus omnė Cœli, terræ,& maris regimen tenet, nam

Illustre edictum Masaallij Pont.

alia omnia planè ſtulta ſunt,hic eſt, qui tanta per omnes gentes benignitate, tanta per omnes Terras æquitate, & virtute agit, qui vnicuique effigie humana viuenti partem genij ſui attribuit, & hinc eſt quod homines,multa Terræ, & Pelagi arcana percipiũt,hinc eſt,quod ũiui omnia penè ſydera altiſſimi Cœli,viuido ingenio tranſcendunt, & apertè noſcunt. Hinc ſæpe probatiſſimis, & ſanctiſſimis patriæ noſtræ hominibus pulcherrima effigie, ore vndique venerando ſe offert, & admiranda regioni noſtræ bona affert!O filij mei, planè credite nationes Aethiopiæ, quæ alia Deum forma,quam humana effingunt, amentes eſſe. Si enim alio vultu,quam humano ageret, monſtrum eſſet, quæ figura reptilium,

Bonum conſilium.

vel

vel brutorum animalium Deo conueniens esse posset? si facie hominum non ageret; portētum se exsereret, & nihil cū Diuinitate Ætherea commune teneret, quæ enim maiestas alicui pisci, boui, equo, lupo, leoni, vel vrso esse posset, quæ aliquid cum Deo Cœlesti simile habere queat? Itaque! O Populi! O Filij mei, siue in publica Deum pictura effingetis, siue in ęre, siue in marmore forma illum humana, & qua pulchriori poteritis, effingite, nec ab opinione Patrum nostrorum antiqua, qui magno per finitimas, & remotas regiones nomine, ob præclaram sapientiam egere, vllo modo discedite, & vos per Sacerdotes, per sacra templorum altaria, in ipso sacrificio vnum nominate Deum naturę, & vos Populi

mei, alta vbique voce proclamate, vnum adorate Deum naturę, facite, quae ego dico, Filij mei, & omnia vobis, & Filijs vestris secunda erunt.

Calongea Regio. Rabbiam Pont.

Nec longo ab hac patria spatio Calongea regio est, à qua Rabbian Pius Pontifex, & Deum timens, de quo in fine sexti libri enarraui, à Siriene Rege eiectus, ad Riuum fluuium tetenderat, & biduo mecum eo loco fuerat. In hac regione Deum Cœli colunt eum solum, toto animo, & mente venerantur quem ATTEAN NASAMON linguæ Patriæ peculiari nuncupant. Illic Nabonnea Ciuitas magno Populo insignis est. Celebre Dei Cœli templum, & nobile antiqui numinis oraculum, quo tota patria gubernatur ibi etiã mos est, quod si Pontificem ritè electum contingat ira principis, vel odio populi à templo eliminari indè discedit, patriam relinquit, in perpetua ad remotas regiones peregrinatione, agit, nec reuocatus ad amatam templi sedem redit, hunc populi sæpe reuocauere, orantes, ne templum, ne populum, ne terram; quæ memorabili in eum amore erat, relinqueret, ne sancta templi altaria, ne sacrificia sibi Antistici

Nabonnea Ciuitas.

tiſtiti attributa deſereret,ne cum dedecore dignitatis ſuæ, ipſe, qui cum magno Sacerdotum numero, cum magna populi frequentia in publicum præibat, per remota modò regna aliarum gentium, cum publico veluti contemptu ſolus progrediatur; quibus ille reſpondit, oportere ſe Deo parere,præſtare ſibi inanem vulgi fauorem,vanam populi auram fugere,quam ſummo Cœli Deo non placere; quo tempore cum Rex Sirien publico populi tumultu oriente, regno aufugeret, proceres regni vnà cum populo Ionam Calongeæ Terræ principem Regem optauere, & denuo pro Rabienne Pōtifice miſere, qui dixit ſe nullo modo in optatam poſſe patriam remeare, nec tale in poſterum profanis gentibus, exemplum, velle relinquere, vt in ſanctos audeant Pontifices ſæuirè, & illud exilium læto animo tolerare, tamen vicem ſuam, & omnia quoque Iura Pontificalia exercendi Panniano homini ſanctitate, & religione inſigni attribuere, Deinde, cum omnia templi emolumenta ei mitterent, ipſe cum admirabili exemplo ea per egenos, & miſeros populos diuidebat,& ea ſolummodo reſeruabat,quæ ſibi,& vni tantum Sacerdoti ſufficiebant; magnum certè exemplum virtutis,& ſanctimoniæ ritè ęmulandę Pontificibus, &

Sanctum reſponſum.

Iona Rex.

Pannianus ſanctitate inſignis.

Sanctū exēplum.

ſacris gẽtibus:& ſub excelſo ex Alabaſtrite ſimulacro Dei Cœli hoc mãdatum erat ab ore ſimulacri emiſſum,ea ætate, quã multa in Cælo prodigia in Æthiopia viſa ſunt.

Me verum Cœli Deum nullã populorum ſecreta, nulla Regum molimina latent, mihi enim abdita omnia, per mare, & terras loca aperta patent, omnia hominum facta nota ſunt;ego ipſe, qui antiquiſſimo aliorum temporum ſęculo vixi,ego cerno Reges, & populos terrae Calongeae nullo in Pontifices amore, nulla in ſacros homines reuerentia, agere, hoc publico edicto ab ore meo iure dato,volo, mando, & impero, vt ſi aliquis ex hoc populo aliquem Sacerdotem intereremerit, à tota latè regione perpetuò exulet;dimidia haereditate fiſco reſeruata, & alia dimidia filijs adſcri-

Pia Dei mãdata contra eos qui Sacerdotes interficiunt.

pta:

pta : Edico; & iubeo, eum Regem, qui Pontificem patriae benè, & sanctè institutum confecerit, vel à sede Pontificali eiecerit à toto latè regno depelli, à Regali dignitate omnino deponi, & liberos eius haereditario maiorum sceptro priuari, & Regem exterae terrae ad Diadema Calongeae Patriae recipiendum à primatibus Regni, à publica vrbium legatione acciri. Decerno etiam Populum, qui sanctum Patriae Antistitem impiè pepulerit, peramando planè pastore, colendo aperte Pontifice, & patre quoad ille viuet, spoliari, omnia templi emolumenta antistiti exuli per legatos mittere; Illum verò vagum, quoad superérit, viuere, vt scelera Populi Calongæi alijs vbique nationibus, & Populis comperta fiant, si

Pœna in populos qui Pontificem confecerint.

verò

verò Populus Præſulem interfecerit, tunc ego mando ad centeſimum vſque annum regionem Calongeam omni Pontificum amplitudine carere,ſacra ſimplices Sacerdotes adminiſtrare, & Pontificem alienæ gentis, vno quoque triennio patriam totam prçluſtrare Calongeam,cui Populi duplicata,& maiora quam antea Præſuli ſuo emolumenta dependant, ſi verò Pontifex ob teſtata toti terræ maleficia in publico populorum odio viuet, tũc in vrbe Nabonnea publicum omniũ Sacerdotum Cõcilium coeat, in quo ſcelere Antiſtitis omnibus gentibus patefacto, eum ab omni Populi regimine amoueant, alium ei Pontificem ſufficiant pium, & bonum,& qui magno in me Deum Cœli timore peragat,& ſi ſecus fiet,

Sancta decreta.

ego

ego pestilentiam,bella,famem, quæ terram,& omnes latè mortales perdant, mittam, & furor meus supra populum mihi dicatum excandescet,nam ego Deus pius, mitis, clemens, & cum opus est, fortis, iracundia plenus,& terribilis sum.

Et vt ad Æthiopiam redeam, ea tota Elephantos vndique præaltos, minuta boum armenta, camelos, greges optimarum caprarum tenet,multi populi nullas carnes edunt, lacte, oryza, ouis, leguminibus, & priuatis patriæ fructibus nutriuntur. Dogma æmulantur Pithagoreũ sine vllo doctore. Multi circumciduntur, nec vllam antiqui Moysis legem,nec vllum Mahumeti nomen audiuere; multi matrimonia obseruant,& magnam in matrimonio religionem esse credunt, multi ritu ferarum viuunt, adeò quod nullam liberorum notitiam tenent, nec filios, nisi mares norunt,habent maxima flumina, latissima stagna,longissima per admirandum tractum plana, diffusas in immensum valles, altissimos montes niue plenos, qui Cœlum contingere videntur viridantia prata, non tamen ea magnitudine, nec ea

Multi Populi Aethiopiæ non comedũt carnem.

pa-

patriæ irrigatione, qua Æthiopes, qui sub Ægypto, & Indi, qui sub Oriente sunt, habent: immensa omni loco nemora, quæ mollem in folijs arborum lanam gignunt, tamen ipsi montes, ipsa plana, ipsæ valles oryza plenæ sunt, quod eduliũ toti Æthiopiæ peculiare est. Regio tota vberrima, licet Augusto, Septembri, & Octobri tantum mense in ea pluat, & reliquo nouem mensium ordine nihil in ea pluat.

Oriza peculiare Aethiopię eduliũ. Augusto Septẽbri Octobri tantum mense pluit.

ALE-

ALEXANDRI GERALDINI EPISCOPI.

LIBER NONVS.

MEMINI (Pater Beatissime) me à principio descriptionis Æthiopiæ dixisse, me magna debere fugere volumina librorum, in quibus animi legentium offenduntur, & ea minimè memoria retinentur, quæ operæ precium est; breues enim libri voluptatem haud mediocrem ferunt, magni verò grande fastidium quandoque præbent. Itaque (Pater Beatissime) ab instituto minimè meo discedendum est, qui & de situ Æthiopiæ, & de Zona Torrida, quo breuiori modo, & quo maiori etiam studio potero, planè referam: Æthiopia, quæ sub Africa est (Sanctissime Pater) nomen cepit ab Æthiopo Vulcani filio, hæc à flumine Senega, quod ponè Atlantem

Descriptio Aethiopiæ.

eſt, cum longiſſimo vltrà Zonam Torridam ſpacio ad Antipodes deſcendit, & à Promontorio Sperinoceras cum latiſſimo multarum nationum tractu, in mare Erythręum ſe effundit, & quod contra Ptolomęum, Aratum, & reliquos, qui de Coſmographia ſcripſere, eſt, & Zona Torrida, & omnes terræ à ſole exuſtæ, à plurimis, & maximis populis cultæ ſunt, hæc forma hemicycli paulò oblongior, per Antipodes non cum acuto, ſed obtuſo aliquantulum exitu in Orientem noſtrum, qui apud Antipodes Occidens eſt; ſe extendit. Zona Torrida in ſolo Æthiopiæ intemperatiſſima eſt, in multis verò partibus terræ humanæ temperata, in ea multi Solem orãt, vt à maximo terram eorum calore releuet; multi eum execrantur immanem toti regioni; multi Lunã pro ſupremo numine Cœli venerantur, & tenent, eò quod deſideratum nocte ſolamen humidi humoris, fert; agricolæ in multis partibus per loca concaua, per antra, per vmbroſa patriæ loca die latent, nocte per campos opera ruſtica exercent. Multi Septemtrionem clamant Deum, eum Æthiopiæ numen vocant, & licet nullum videant Septemtrionem, aliquam tamen auram indè capiunt. Verum quod ego obſtupeſco, eſt, quod magna adeò muliebri genituræ fęcunditas

Aethiopes in multis partibus nocte opera rusticorum exercent.

ſub Cęlo vbique excandeſcente ſit. Æthiopes enim Sole patriam eorum exuberante totis radijs, & recto orbe penetrante capita hominum, & ſanguinem è corde ad ſummam cutem euocante, ſanguineo colore, & vultu violæ ſuboſcuro agunt. Cum verò per Europam, & Aſiam aduehuntur, aere Cœli noſtri ſanguinem eorum refrigerante, & vigorem infra cutem remittente nigri omnino ſunt, plures ſub Zona torrida magni Imperatores ſunt, qui ſe Monarcas appellant, multi Reges, multi Principes, libera multa oppida, multæ paſſim vrbes, & magni populi. Verum quoniam omnia è virgis luto illitis, è cœno, è materia erecta ſunt, triſti vbique effigie agunt, & inter multas vrbes ingreſſu eius terræ Naazabea eſt maxima ciuitas, in qua nobile omni tempore emporium eſt, ad quod innumeranda è varijs multitudo confluit regionibus, etiam ſublime magnum templum è grandibus tignis perpulchrè fabre factis, & ſimulachrum Deæ Lunę è candidiſſimo Alabaſtrite, quæ comas rufas, & multo auro illitas, ad cingulum vſque tenet, & Lunam in duo cornua protenſam in alto vertice gerit, & eam candore Cœleſti pulchram eo modo depingunt, quo in alto Cœlo euntem vident, cum cæteros Deos per templa, & altaria

Res miræ.

Magni Imperatores ſub Zona Torrida.

Naazabea Vrbs.

Simulacrũ Deæ Lunæ.

nigros, vel rubeos effingant, & hæç verba in marmore ſculpta habet.

Oraculum Deæ Lunæ.

O Incolæ Zonæ Torridæ, me ſolam habete Deam, me ſolum tenete numen, ego omnia toti genti alimenta humore meo do. Ego omnia animalibus veſtris nutrimenta præbeo; niſi numen meum præſto eſſet, iam pridem tota hæc terra calore Phębæo exuſta iaceret; propterea aſſidua mihi ſacra facite! O Senes! O Iuuenes! O puellæ in quocunque animi fluctu, in quocunque æſtu mentis veſtræ venite ad me, lætabor ego de aduentu populi mei, omni ego fletu vos leuabo.

Hæc verba ab antiquo ſimulachro eiuſdem Deæ emiſſa, in eadem vrbe ſunt, quæ poſteri ſub præſenti imagine poſuere. in eodem etiam templo dextera parte veneranda antiquiſſimi Iguini Præſulis effigies eſt cum characteribus Zonæ Torridæ lõgè diuerſis ab elementis terræ Æthiopiæ, &

Iguinus Pręſul.

quod

quod mirum eſt, mitram in vertice tenet eo modo, quo noſtra eſt, non tamen vlla parte diuiſa, & reliqui item Pontifices nobilem gerunt mitram è candido bombili. Litteræ hæ ſunt.

Præſules Aethiopiæ mitram gerunt.

O Filij mei, amate Patriam licet laborantem nimio ſolis ardore, Filij mei (ſi Patres veſtri) qui à primo mũdi initio eam coluere, nouiſſent hanc patriam iure relinquendam eſſe, à primo eam ſæculo reliquiſſent. Inſtituta maiorum meritò à nepotibus ſeruanda ſunt illic; hunc axem orbis elegere, & hunc tandem hæreditarium vobis reliquere! O Filij mei nihil natali ſolo pulchrius, nihil antiqua Patria dulcius. Addo, quod ſi ad alias trãſmigratis ſedes, illæ vobis noxiæ eſſent, veluti noſtri calores, remotis omnibus aliarum terrarum gentibus, & Populis eſſent. Addo, quod ſi ad

Mira exhortatio ne patriam deſerant.

alios mundi cardines vos transferretis, illi testato vitæ vestræ exitio forent, & Cœli intemperie, & animo Popularium hostili, qui vos alio colore, & alijs institutionibus agentes, in seruitutem ponerent. Filij mei hæc Patria vobis salubris est, ideò eam colite, eam omni studio retinete, & credite mihi Iguino Patriæ vestræ Pastori, & fidem date mihi Patri vestro, qui incredibili in vos amore ago.

Ego viso consilio Iguini Episcopi sæpe mecum cogitaui, quo ego amore in multas Hispaniæ Vrbes esse debeo, quæ toto adolescentię, & iuuentæ tempore me nutriuere; quo in Italiam affectu, quæ terra omni parte beata est. Iure igitur Roma olim rerum domina, quæ latum in toto orbe Imperium tenuit, quæ leges rectè, & sanctè viuendi toti latè genti humanæ dedit, quę nunc earum gentium caput est, quæ verum Christi nomen adorant, me nimium mouet. Iure igitur nobile Latij decus, sub quo Cœlo Alba Troianæ gentis

Laudes Romanę vrbis.

Alba.

opus

opus fuit, vbi Dardanij Reges alta Æneæ, & Ascanij origo ad trecentesimum, & tricesimum quartum planè annum nobile Latinæ Terræ sceptrum tenuere, ab Æquinoctiali mundi plaga, in qua præsulago me reuocant; Iure sublime Hesperiæ terræ nomen me delectat, quę tantò nobilior Zona Torrida est, quantò ipsæ alti ætherei Cœli sedes toto mortalium hominum orbe nobiliores sunt. Possent aliqui subdere ipsa Æthiopiæ marmora antiqua, ipsa itidem monumenta, ipsa Præsulum edicta, ipsa Regum decreta, varia ipsa elementorum genera tibi cordi sunt, his ego respondeo, me omni gentium antiquitate oblectari, tamen longè magis, ipsa vętgrum Quiritum, monumenta, in quibus altum prudentiæ columen, sublime sapientiæ fastigium apparet, iucunda mihi sunt; longè magis antiquæ Dictatorum figuræ, antiqua Consulum, & Imperatorum simulacra me mouent, in quibus nobile illud sæculi vetusti ornamentum se aperit, in quibus testata in toto orbe bella, in quibus memoranda antiqui sæculi gesta, & sublime Patriæ Latinæ decus commemoratur, longè magis ipsi triumphantium arcus, qui in vrbe sunt, antiquo pleni splendore, ipsa Theatra, ipsa Romani sæculi ædificia, quæ ipsum latè Cœlum memora-

Antiquitatum indagator.

Simulacra Imperatorū delectant.

Triumphantium arcus.

Theatra.

bili veterum dignitate, & amplitudine æquauere, longè magis ipsa per Europam, & Asiam marmora, præclaro principum nostrorum nomine plena pectori meo hærent; & quod ego vehementer miror, est quod ipsi Zonæ Torridæ populi se gẽtium omnium nobilissimos esse iactant, nec quemquam, nisi genere nobilem in pretio habent, veluti Scythæ sub Septemtrione vagi, qui excelsa maiorum origine omnes in toto orbe mortales anteire se affirmãt, veluti Germani, Galli, & cæteræ per Orientem, & Occidentem, nationes, quæ omnem in illustri nobilitate beatitudinem ponunt, & ego obstupeo Italiam non eo modo eam magnifacere, veluti reliquæ vbique regiones faciunt, & licet ego primam nobilitatem in virtute sitam esse putem, non tamen ob eam rem celebri, & spectato maiorum genere lætari, nisi pulchrum esse existimo. In nobilitate enim commendata animi magnitudo, sancta pietas, boni mores, & laudata vbique fides plerumque subest: Itaque qui ea carebunt, si clari, si ingenio magno erunt, censeo eam vndequaque conquirendam, & nobile, & inclytum à magna gente genus vndequaque effingendũ esse. Sed si omnes populos Zonæ Torridæ scribere cuperem, si omnes Reges, & liberas gentes hisce

Populi Zonæ Torridæ se omnium nobilissimos iactãt.

Italia non magni facit nobilitatem vt aliç natio nes.

ego

ego libris amplecti, longo, & immenso volumine, & lõgo multum tempore egerem. Sed quoniam omnes vrbes, quæ plurimæ, & maximæ sunt, omnia Oppida, omnes vici, omnes pagi è materia luto illita sunt, vna planè facie, vno ore, vna planè forma, tota ea mundi pars agit. Itaque non est opus priuatim aliquid de ea scribere, cum in ipsa clarorum hominum meditatione apertè, quæ ipsa sit, videri queat, altissimi montes, maxima flumina, maxima plana in ea sunt, multi populi ipsa magni pelagi numina adorant, qui sub alio ab eis nomine, quam à nobis recensentur, multi ea sidera, quæ ventos, quæ pluuias, & quæ magnas populis, & regionibus tempestates solent inducere. Verum de Gannaea vrbe ob magnitudinem eius aliquid dicendum est. Hæc nonagesimo ab vrbe Naazabea milliario Austrũ versus est, in qua quadriennio iam exacto, lustro facto quadringenta, & octoginta, & duo hominum millia reperta sunt, qui in bellum prodire poterant, præter senes, pueros, qui ad bellica munera planè exercenda, inhabiles erant. Quæ vrbs in libertatè posita quatuor Antistites habet illustri mitra insignitos, penes quos totum Reip. regimen communi nobilium, & populi voto subest, qui sacra, & profana cum

Gannaea maxima vrbs.

Naansabea. Vrbs quatuor Antisti tes habet.

admirabili æquitate administrant, qui etiam, vt maiori omnia consilio fiant, trecentos è gente profana Senatores in collegio eorum, tenent, ij Pontifices quattuor primaria in ea vrbe templa tenent, & totidem palatia longè diuisa è grandibus tignis, & è præduro robore erecta in eminenti patriæ loco habent, cætera omnia ædificia è virgis, è luto facta sunt, tria per eam flumina transeunt, quæ miram toti terræ vbertatem reddunt, per maiora omnia, & minora patriæ templa nobile magni Dei Oceani simulacrum in pr[illegible] altari tenent, & hoc solum numen colunt, quod dextera nauem velis retentam, sinistra tridentem manu elatum tenet, stellam verò, qua puppes reguntur, & lunam fronte bicorni aduncam antè se habet, omni quoque nouilunio per eam vrbem redeunte pueri, & puellæ cum longo ordine ad loca magno Deo Oceano sacra peragunt, orantes altis vocibus, vt nubes grandi aquarum multitudine compleat, quæ radiantia Phœbi lumina operiant, totam planè gentem, à nimio calore recreent, & pluuias toti patriæ salubres emittant, reliqui senes, & iuuenes cum magna ad templum religione tendunt. Cum verò ipsi Pontifices celebrant, quod quinquies in anno solemni patriæ tempore faciũt, cum

Magnum Oceani simulacrũ.

pri-

primaria templa tantam Ciuium multitudinem non capiant per altiſſima templorum fora ſacris operantur, quo ſenes, & iuuenes, pueri, & puellę cum pietate minimè credēda ad numen pelagi concurrunt, noćte qualibet concubia ſinguli e ſtrato ſurgunt, crimina in luce commiſſa cum grandi gemitu, cum duro ſingultu, cum multis lacrymis, ipſi magno Oceani Deo fatentur, Sacerdotes nulla connubia ineunt in continua per populum caſtitate viuunt, decies noćte, & die per ſpacia à ſacris Pontificibus conſtituta pro tota gente orant, omnia à populo diſſidia, omnia à tota regione odia tollunt, vrbem totam, & finitima vbique oppida in pace tenent, oracula à Deo pelagi emiſſa, ex incredibili Zonæ Torridæ antiquitate hęc ſunt.

Magna Populi religio.

O Pontifices in alto Patriæ loco poſiti! O Sacerdotes purè electi! O homines ſacris initiati viuite perpetuò caſti, viuite apertè pudici; alioquin parua vitæ tēpora vobis erunt, innumerabilia vobis incommoda obuenient. Quò magis ſecura vi-

Oraculum Dei Pelagi antiquiſſimum.

ta viuetis, eo magis exitialia vobis mala currẽt, melius erat in profano hominum ordine vos manere, quam ſanctum Dei veſtri locum non rectè occupare; tantò meliores eſſe debetis, quantò in maiori Populũ veſtrum labore eſſe ſpectatis, ſub intolerando ardore Zonæ Torridæ, ſub ſole nimium ſæuiente, ideò primarium in tota regione locum habetis, vt terram, & populum vobis cõmiſſum iuuetis. Cum mihi ſacra facietis, orate numen meum, vt lunam Deam vobis amicam faciam, nam ego eam Deam die, & nocte, & omni quoque tempore ſequor, & eam habeo patronã inde enim fluxus, & refluxus in omni littore meo ſunt, inde luna nubibus recta, magnæ per mare tempeſtates oriuntur, fulgura, tur-

pines, & venti, inde multa per terras mala ſuccedunt. Volo prætereà, vt Luna nouiter redeunte, pueri integri, puellæ intactæ meum adeant templum cum grandi gemitu precantes, vt ego patrum veſtrorum paſtor, ego regionis veſtræ rector Lunari numini coniungar, ad ingentia toti patriæ commoda ferenda, adeò, vt nubibus imbrè marino imbutis, omnia toti genti veſtræ proſpera, omnia toti terræ veſtræ ſecunda ſe retegant, frigore, & pluuia totum hunc axem refouente, nam ego preces gentium caſtarum libenter audio, nam ego ſancta hominum, & mulierum uota ſerena fronte auſculto, & illis læto animo ſubuenio, mando, & impero ſenes, & iuuenes ædem mihi dicatam ieiunos adire, corpore aqua ui-

Preces caſtarum gentiũ libenter à Deo audiũtur.

ua anteà dilutos omni crimine è toto corde expurgato ante altaria stare, submissa uoce preces effundere, ne Sacerdotẽ alta uoce Deum orantem impediant, ne sancta templi officia perturbent, Dum uerò in alto sanctæ ædis altari rei diuiuæ operabuntur, toti populo edico, ut demisso per solum lumine corpore per terram repando cum gemitu, & lacrymis orare, quin etiam ueto, & prohibeo aliquem profanum eam partem ingredi, in qua sedilia Sacerdotum laudes mihi Deo uestro canentium sunt, sed plebem totam ab hominibus sacris separatam agere, si ea, quæ mando non feceritis, maxima per patriam, & per populum meum damna ego mittam.

ALE-

ALEXANDRI GERALDINI EPISCOPI.

LIBER DECIMVS.

CVM ego totum Zonæ Torridæ axem, eo modo aperuerim (Sanctissime Pater) vt manifestam totius eius terrę imaginem altis ingenijs reliquerim, adeò vt omnia retecta, omnia planè clara in eo vbique cardine prospici queant; adeò vt nihil in ea illustres homines latere vllo modo possit, ad alias longè, & latè regiones progrediendum est, in partibus mediterraneis, tam citra, quam vltra Zonam Torridam (Pater Beatissime) suprà maxima patrię flumina vrbes quatuor, & quinque dierum itinere pręgrandes reperiuntur, quod multiplici Æthiopum, & Lusitanorum testimonio probatum est, quę vnoquoque quinquennio per regionem eorũ

reccurrente,lustrum in tota patria eorum faciunt,& si populum eo modo auctum inueniunt, quo cupiunt, multa per totam gentem sacrificia, cum publico populorum gaudio ęterno, & immortali Deo soluunt; & si imminutum omnes populi intra priuatos parietes cum gemitu, singultu, & magno etiam dolore triduo latent, mox sacra quędam ad eam rem constituta celebrant. In illis vrbibus latissima fora,amplissimę Primorum ędes, maxima templa sunt, ipsi Reges ædificia in modum vrbium structa, cum innumerabili familiarium multitudine, cum admirabili fortissimorum hominum pręsidio tenent, qui iaculis,sagittis,lãceis,& vario armorũ genere in tutela eorum sunt, cum verò publica iura reddunt, in primario vrbium foro in altissimo suprà populum solio resident, è quibus aliqui toto corpore eorum minio illiti ad similitudinem Cœli ętherei, diuinum veluti numen populo se aperiunt. Quo tempore magni acerui capitum eorum, qui deliquere ante Regem iacent,posteà cum solemni per populum ritu feruntur in pręalta sede crati coniunctissimarũ tabularum supra posita, quam innumeri Æthiopes supra capita eorum gerunt,toti palàm genti se ostendunt pręcone alta voce proclamante.

Aedificia Regum.

Reges Aethiopiæ minio illiniuntur.

Elatio Regum Aethiopiæ.

O Populi retrocedite, longè abi-
e, ecce Rex noſter, ecce omne pa- | Superbum mandatum.
riæ bonum venit,eum, quem Deo
ıonorẽ daretis tranſeunti per gen-
:s humanas, eum ei date; nam lo-
um ſummi Dei gerit! O Populi
ectore toto per terram, extenſo
ıanete, quoad longè pertranſerit,
ıſe quidem ſe mortalem eſſe ho-
ıinem noſcit, tamen pro æquitate
:r Populos adminiſtranda vicem
)ei tenet. Itaque hos ſibi honores
: loco dari vult, ſi quis tamen pro
ıſtitia à Rege petenda huc accede-
: cupiet, adhęreat, ſupplici enim
ıltu eam illico aſſequetur.

Multi Reges ſimplici ſago induti,cum | Habitus aliquorum Regum cum in publicum prodeunt.
yademate,ſceptro, multis per nuda bra-
ıia lapillis,præcedente tubarum, & tym-
ınorum ſtrepitu in candido camelo ferũ-
ı partim eorum Elephanto cum thiara,

& ſce-

& sceptro, toto corpore nudo vnionibus, & margaritis, pleno, partim ritu triumphantium in sublimi curru ab Elephantis tracto, partim hominum humeris portantur. Pudenda pulchris, & auratis velamentis celant, partim omnia apertè nuda tenent, partim in nullo honore, & in ea, qua populi fortuna, vel paulò suprà viuunt; mira populorum obseruantia in Reges, vbique se referant, nudi, genibus flexis, per solum strati, Regem adeunt, modò humum, modò arenam per capita, per terga, per omnia demùm membra iaciendo, quasi terra, quasi Cœlum comparatione Regum sint; mira Regum elatio, mira superbia, & fastus; toruo enim, & terribili se vultu in eos conuertunt, & duobus tantum verbis ad aliquem remittunt. Reges Æthiopiæ timeri à plebe volunt nō amari, & populi ea planè acerbitate egēt, vt in debito Regem eorum honore habeant, cum verò in bellum prodeunt, sæpe videre decies centena hominum millia eos in aciem educere, & nunquam conspexere aliquem à Rege deficere, sed memorabili omni tempore fide esse; sed cur ego decies centena, cum vicies centena, & longè plura millia in bellum educant; nec quispiam miretur eas hominum multitudines, nam multi Reges Æthiopum maxi-

Quo modo Populi Reges adeant.

Superbia Regum Aethiopiæ.

Maximi Regum exercitus.

mi

ni sunt, & considerata sphæræ imagine, ion minorem partem mundi gentes ni- ;ræ, quam albæ tenent; pone Zonam Tor- idam ducentesimo,& tricesimo quarto ab a milliario Gallongea vrbs maxima est, ıulto auro, multis piscibus, multa terræ :rtilitate beata,per medium cuius maxi- ıum flumen labitur, magnæ in montibus uri fodinæ sunt, maxima plana, latissima agna,multi pagi,multi vici,multa passim ppida per vicina vbique loca se retendũt. aput Regni Cannosei est in rebus sacris ɔntifex,Gallongeus mitra vtitur,in pro- .nis illustri vbique corona, hoc tantum alum in ea vrbe est, quod vnoquoque iennio,quinquennio, vel septennio acies aere armatæ apparent, quæ maxima :r totum Cœlum prælia committunt ım ingenti strepitu, cum horribili soni- , cum tristibus palàm vocibus, quæ à ilitibus, quæ à laruis vbique certanti- ıs emittuntur,quo tempore homines, & :minæ cum tristi vultu, cum pallida, & :sta effigie, cum horrore minimè recen- ıdo ad sacra patriæ templa confugiunt, nc Sacerdotes toto populo per loca sa- a relicto, cum hoc mandato, vt preces js patriæ effundant, ipsi in eo loco vbi ıemine queant audiri, cœunt, & coniu- tione antiquissimi patris Conorbani in

Gallongea Vrbs.

Maxime res.

me-

Res notandæ.

medium educta alta quantum voce datur inferna agmina, ſtygias omni parte cohortes coniurant, vt à tota ea regione, à toto eo Cœlo repente recedant, ad alias longè terras tranſmigrent, quæ cum maiori, quam anteà ſtrepitu, modo facies eorum retegendo, modo operiendo, alij effigie nigra, & triſti, alij vultu albo, & mœſto, alij fronte vbique efferata, alij miti, alij ore hilari, alij lacrymoſo, alij aſpectu vndique minaci indè diſcedunt. Solebant etiam crudeles illi ſpiritus immanes hominum Lemures antiquo maiorũ ſæculo per omnes populi lares, per omnia principum atria oberrare, & nunc media nocte, & nunc in luce horrendos emittere eiulatus, nũc incõpoſitos effũdere riſus &, nunc ſole per mediũ Cœlũ oberrante, nulla hominum effigie ſe exerente, modò alta voce, modò ſubmiſſa, modò rauco tono ſtupendas inopinato minas, vel tremendos retegere hiatus, quibus grauidæ mulieres fœtum, eijciebant, quibus multi pueri ad longa tempora attoniti remanebant, quæ omnia, vt referunt, magni Conorbani precibus ceſſauere, præter illud quod dimicantes per Cœlum acies per definita tempora, eo modo, quo dixi, remanſere. Illæ enim preces, quibus à tota regione pelluntur magno, & ſancto præſule Co-

nor-

norbano Sacerdotibus patriæ relictæ ſunt, quas nemo profanorum hominũ ſcire poteſt, & ſi qui ſacerdotes eas reuelant, cum teſtato per totam gentem miraculo,& qui eas retegunt,& quibus illæ reteguntur ante diem tertium occumbunt, in vrbe Gallonea nobile tẽplum Dijs patriæ dicatum eſt, & in eo præclara Conorbani Antiſtitis imago cum elementis litterarum multum diuerſis à characteribus Zonæ Torridæ.

CONORBANVS REX, ET TERRÆ CANONSEÆ PRÆSVL.

O Filij ſupra omnem modum à me culti! O gentes mihi peculiares! O ciues omni tempore cariores vita mea, ego Conorbanus pater, & Præſul morte ſublatus, per omnia Cœli, & Terræ ſæcula longè magis quam anteà viuens colam vos,Deos patriæ antiquos tenetis, qui ab vno pendent principio, qui è meris ho-

Dij ex hominibus facti.

minibus terræ veſtræ Dij ob merita facti ſunt, illis antiqua præbete ſacra, nihil addendo, nihil diminuendo, gaudent enim Dij veſtri maiorum pietate, gaudent innocentia, gaudent laudanda aliorum ſæculorum ſimplicitate, quorum nulla extat memoria, & illæ peſtes, illa mala, illa incommoda, quæ mea longè ante ſæcula in hac regione extitere, non ſemper extitere; ſed poſtquam dura nimium crimina remotiſſima olim ætate inualuere, vt poſteri piè, & ſanctè viuerent, Dij patriæ veſtræ magna adeò damna ea ratione miſere, vt magnam eorum memoriam populi tenerēt, ab omni planè ſcelere temperarent, multa cura plagæ æthereæ eſſet, & magnus terræ humanæ cōtemptus per animas eorum obreperet, eo

quod ipsis populis nimia patriæ felicitate,nimia auri mole,nimijs opibus, è redundanti epularum genere,magna libidinum incendia, magna animi elatio , immoderatus fastus, ingentes iræ,maior in dies cupido habendi,maior honorum auiditas, maior per populum poteſtas, & ante omnia immanis Deorum contemptus oritur; Itaque filij mei pro re comperta habete , Deos veſtros in interiori animi parte vos habere, ideò agite gratias eis immortales, ideò grati eſtote, qui vos cordi fixos tenuerint, vt vos omni parte pios,bonos,puros, & ſanctos redderent ! O Filij mei, cum ego Conorbanus adhuc pater , & Pontifex veſter viuerem inter Deos relatus communi Deorum veſtrorum voluntate fui, & nunc in alto illo Cœ-

li axe vobiſcum ſum, vbi ſemper actiones vitę veſtræ per ſancta opera, ad ſãcta Deorũ veſtigia ponam, ac omni patriam veſtram labore liberabo, illæ tamen voces, quæ per domicilia, quondam veſtra erant, modò non ſunt, illæ acies, quæ cum magno per aera ſtrepitu, & ſonitu vagantur, quæ vos putatis inferna malorum ſpirituum agmina eſſe, erratis, non ſunt animæ hominum, qui eſſe deſiere, ſunt quæ nec in Cœlo, nec in Inferno receptæ per ipſum ad mille, ad quingentos, ad centum annos aerem vagantur, vt magna, vel mediocria eorum ſcelera fuere, donec longo eo tempore errore ſe purgarint, non enim poterant in Cœlo admitti, niſi omni vitæ præteritæ crimine antè expiato, nec magna adeò cum viue-

Stolidæ opiniones.

rent

rent scelera eorum fuere, propter quæ deberēt perpetuò in infernum retrudi, ac eo modo illæ cum magno Deorum iudicio, per vrbes, per oppida, per vicos, per pagos, per loca à gente mortali culta, ad terrorem populo humano inferendum huc, & illuc properant, nullum alicui homini malum inferre queunt, innoxiæ omninò sunt, carmen vero, quo Sacerdotes vtuntur ad eas effigies à toto aere pellendas à me impetratum à Dijs est, quod nec à populo profano sciri potest, nec ab ordine Sacerdotum alicui, nisi homini sacro, detegi; quod si secus fieret, magnum vbique exitium obueniret.

Propterea sexcentesimo, & septuagesimo ab vrbe Gallonea lapide Ammosenna magna Ciuitas est, in qua Ianob maximus Rex est, qui multas vrbes, multa oppida,

Ammosenna Ciuitas. Ianob Rex.

Rongoonus Præsul.

& multa quoque Regna Antarcticon versus habet, & in ea etiam vrbe Pontifex est alba mitra insignitus nomine Rongoonus, cuius consilio per eas regiones diuinæ vbique res fiunt, nec Rex quippiam, nisi adhibito anteà assensu huius magni viri facit. Est prætereà per loca huius patrię remota, per altos montium recessus, quoddam genus Philosophorum, quod in assidua rerum diuinarum meditatione agit; ij sacri viri sunt, qui omnem in noscendo Deo curam ponunt, minimi cibi, potus aqua, omnem à se Venerem tollunt frigidis quibusdam herbis, & quodam populi genere ad libidinem hominum omnino extinguendam facto, ieiunia ad triduum sæpè ducunt, magna cum Deo colloquia, post multas preces habent, diuino sermone refecti Cœlum sibi apertum vident, ij Deum effingunt effigie, quæ omnem humanæ gentis formam excedit, quæ nulla potest ratione à populo mortali comprehendi; ornamenta eius nullo queunt iudicio penetrari. Nunc referunt totum esse pietatem, totum esse sanctitatem, clementiam, virtutem, humanitatem, & magnificentiam, & nunc eumdem esse terribilem, & ad crimina, per orbem punienda, neminem habere parem. Volunt insuper hunc Deum mortalia curare, & ab al-

Miri Philosophi.

tissi-

tiſſimo illo maximi Cœli ſolio,Solem, Lunam,& reliqua,per totum inane ſydera eo modo conſtituta habere, & certa quadam lege, vt nihil in illis prouidendum magis ſit. Orbem verò in vltima elementorum parte aere circundatum, vna cum magno mari manere, volunt quoque eum hominum curſus ſpectare,& bona, & ſancta eorum vita plurimum oblectari. Qui etiam hunc Deum innumeros habere miniſtros, qui omnia humanarum gentium corda, per orbem totum tranſcendunt,& tandem morte adueniente, animam corpore exutam ab eo miniſtro, qui eum in tutela tenuerat Oſunnæ aulæ ſupernæ præfecto præſentari, qui compenſato virtutum, ac ſcelerum aceruo, ſi eam dignam, ſede Cœleſti comperit, antè altiſſimum, Dei thronum hilari ore eam adducit qui ſerena fronte, qui læta vbique facie, qui vultu maieſtate pleno, & ſupremo Cœli Rege digno, ad loca perpetuo decore refuſa, ad loca incredibili gaudio feſta, ad regna ſempiterno bono dotata relegat; animæ verò eorum, qui omninò mali fuere, turbæ infernali, quæ metuendo ibi ore, quæ tremenda ibi effigie præſtò eſt, attribuit, & tunc cateruæ Stygiæ,fronte, omni parte exaſperata, & vultu adeò truculento, vt nihil eo modo eſſe queat, eas

ad æternas pœnas,ad æternas tenebras,ad æterna sub profundo Tartaro mala comprehendunt,innumerabilia tormentorum genera in ea vasta Tartari voragine sunt, quæ veluti cruda hominum scelera fuere, ita miseras animas torquent,& macerant; animabus verò eorũ, qui nec boni,nec integrè mali extitere, vt omni planè labe exutæ,omni peccato liberę Cœlum posteà ingrediantur, longi per aerem errores, longi per mare volatus, longi per terras excursus,lege ab ()sumna Præfecto constituta assignantur. Verum cum Cœli regem adeò pulchrum,adeò decore plenum,adeò forma excelsum Reges regionis Innosennæ esse affirmant,vt consilio Põtificum, & Philosophorum ob populum à scelere amouendum, ob plebem metu Dei deterrendam quadriformem effinxerint,hoc est cũ quatuor capitibus e Lynce animali deductis,è quorum vno, totum planè Orientem aspicit, & alio Occidentem, ex alio diffusum longè Septemtrionem, ex alio Meridiem spectat, hoc est, acuta gentes omnes,acie videt,Lynceo totum orbem lumine cernit, velut illud animal, ipsa trans parietes,& mõtes loca acie transit. Sub statua tamen, quæ è pulcherrimo marmore in templo Amosennæ vrbis est, hæc verba sunt.

Ego Orissa, seu motor, idest Deus Cœli, & Terræ, ore in alto æthere nimium pulchro ago, qualem Cœli, & Terræ regem decet agere, vultu supra omnia mundi elementa excelso, fronte, omni sydere nitidiori, in terra tamen humana eam, quam videtis formam mihi dedere, eo quod omnia hominũ facta apertè conspiciam, omnia mortalium gesta lumine vbique meo penetrẽ, abdita omnia per orbẽ consilia audiam, licet innumeri mihi ministri de conditione terrenæ gentis renuncient, tamen cum scelera audio, non prius ad horrendam vltionem tendo; quam me in quadriformem Deum verto, ore è Lynce animali educto, quo omnes quadripartiti mundi partes transcurro, & ideò me sic effinxere! O

Populi mei, qui me tantummodò Deum colitis, linquite odia, linquite liuorem, linquite cupidinem, linquite inanes mundi faſtus, linquite nefanda omnia, linquite dira vbique facinora; Colite me Deum veſtrum, qui omnia à toto cardine veſtro mala amoueo, innumeranda ſemper bona affero. Ego Oriſſa Deus veſter is ſum, qui omnia ſentio, omnia oculis, licet tecta multis integumentis, tranſcendo, qui nulla re æquè offendor, quam deteſtando crimine mortalium, & licet tardè mouear iratus, tamen ad necem nimium truculentam, ad ſtupendas nimium pœnas accelero.

ALEXANDRI GERALDINI EPISCOPI.

LIBER VNDECIMVS.

EGo (Pater Beatiſſime) olim à Naaſamone Terræ Barbazinæ Antiſtite diſcedens, & ad Æquinoctialem mundi plagam nauigans conſilio eiuſdem Naaſſamonis mecum duxi Rangaanum Sacerdotem,qui multas poſt Zonam Torridam regiones peragrarat,linguam Luſitanam optimè norat, & ſtudio multarum nationum ritu Æthiopię adeũdarum,vt doctior fieret,libenti animo mecum venerat,qui mihi retulit, quod quadrigenteſimo, & ſexageſimo quinto à Callonea vrbe lapide, de qua paulò ante in fine libri noni dixi,Dannaſea Ciuitas, & Iſarij Pontificis ſui Metropolitana ſedes eſt, in alto cuius pariete Imago Dei omnia in ſe continentis ma-

Dannaſea Ciuitas.

net, è regione cuius in alto templi pariete marmoreũ Titaani Pręſulis ſimulacrum, quod dextero latere pręgrandem è marmore tabulam cum hoc monumento habebat.

TITAANVS DEMNASEÆ TERRÆ PRÆSVL.

E Iuſſu mandatoque Dei omnia in ſe continentis, quem ego Titaanus Pontifex coram me habui toto Cœlo pulchriorem, effigieque non bene à me noſcenda,& cum ego ſine mente, ſine iudicio, ſine animo toto corpore per ſolum extento iacerem, ille cum ſceptro omnibus lapillis precioſis lucidiori caput meum leniter tetigit, quo ego veluti experrectus illud erexi, nec tamen recto eum lumine intueri potui, ſed ſtupens obmutui, qui dixit! O Sancte Titaane vicem meam in populo Terræ Demnaſeæ guber-

nando tenens, vade, & hæc edicta, omnibus Sacerdotibus sanctè electis, Regi patriæ, optimatibus, nobilibus, populo, & plebi propone, quod Deus omnia in se continens potens in Cœlo, in Terra, & in Mari, qui omnia Elementa in suo cursu sub quadam lege minimè mutanda tenet, qui Mare ne à Terris effluat, facit, qui globum Terræ aere occlusum, & aerem, & ignem cum magno vndique miraculo sustentat, omnibus imperat, vt mane inlucescente è strato surgant, se Deum pro Antistite Terrę Demnaseæ, pro toto sacrorum hominum ordine, pro Rege, pro maribus, pro fœminis, pro tota Demnaseorum Republica pro omnibus patrię animalibus, pro aere salubri, pro imbre congruo tempore venturo,

Deus Omnia Potens.

Oratio matutina.

& pro magna per totam gentem vbertate orent, Reges verò mane antequam vlla obeant negotia suũ adeant templum, si verò in bellum ituri sunt, triduo toto rei se diuinæ occupent, optimates quoque, & nobiles, qui publica patriæ munera exercent, nihil prius agant, quam suum ante altare humiles succumbant, cæteri item populares priuato nullo se negotio anteà exponant, quam sanctam Dei ædem petant, vbi imago eius est. Mercatores extra solum patrium profecturi, tota minimè vrbe egrediãtur, nisi vultu omni pietate supplici statuam eius adorarint, reliqui plebeij nulla ineant opificia nisi suo coram simulacro decubuerint, eum interiori corde non adorarint, donec Terra Demnasea hæc faciet, omnia fœli-

Deus ante omnia gerẽda precandus.

citate plena, omnia ei fauſta erunt, quam primum hæc facere deſinēt, omnia in eam mala, omnia in eam exitio plena obuenient,& Regnum ad exteram longè gentem transferetur.

Et vt ab eodem etiam Sacerdote accepi, itinere duodecim dierum è limite terræ Demnaſeæ Orientem verſus Damniana, Panniani ſoli Ciuitas maxima eſt, per medium cuius flumen à Nilo ortum labitur, ibi latiſſimæ valles, ibi altiſſimæ arbores, vellera nobiliſſimi ſerici per folia tenentes, ibi per colles odoratæ paſſim arbores ſe retegunt, quæ quadam parte anni ſudorem per internodia emittunt, quem poſteà coagulatum per ſancta Deorum templa adolent, cum ſuauiori longè odore quam ipſa thura; qui etiam vineas habent, quarū malleolis primo vere putatis liquamina manant, quæ ſalubria toti genti vnguenta prębent, vulnera eo modo ſanant, vt nulla remaneant ſigna cicatricum, membra obtorta dirigunt, omnes è toto corpore dolores pellunt, Itaque hæc regio à remotis populis, à conſtitutis longè regionibus, à gente per Inſulas Oceani

Damniana Ciuitas.

Odores Aethiopum.

Vnguenta ſalubria.

Æthio-

Æthiopici sita, ob ea patriæ mercimonia frequentatur. In vrbe Damniana Templum Dei consilij est, & oraculum per ea sæcula emissum quorum nulla planè memoria extat, cuius verba hæc sunt.

Dei Consilij Templum & Oraculũ.

Qui Deo maledixerit lapidibus obruatur, interfectores Pontificum, Regum, Regiorum liberorum, & proditores, patriæ, nulla lege seruata, incognito omni mortis genere conficiantur, parimodo parricidæ, & matricidæ, vel si publicam, aut manifestam illi causam leto eorum dederint, & qui clarum hominem impiè interfecerit, duro tormentorum genere, cruda vndique nece è vita tollatur; si mediocrem, vel minimum, simplici morte, soluta tamen aliqua mulcta heredibus illius; quem male peremit; homini eminenti; ob mala omnia palam homicidia, parcatur. nisi in

Sancta Instituta contra transgressores legum.

Homines Eminentes non eadem pena afficiũtur sicut reliqui è populo.

Pon-

Pontificem patriæ, nisi in Regem coniurarit, vel proceres oppresserit; qui vulnere aliquem affecerit, pari ille vulnere,& eadem corporis parte, in publico loco per carnificem afficiatur, multa etiam arbitrio bonorum ei imposita; Incendiarij priuatarum domuum, & Sacerdotum necatores, conuocato vndique populo occidantur; Incẽdiarij templorum, & publicarum ædium, per singulos manuum, & pedum articulos, per omnia membrorũ internodia in primario patriæ foro, per triuia,&quadriuia resecẽtur gladio; Adulteri,vel adulteræ, considerato, eorum, vel earum dignitate succumbant; latrones vbique ad arborem suspendantur; causæ pupillarum viduarum, hominum, & fœminarum sacrarum per Pontifices,

Pene variorũ delictorũ.

vel Sacerdotes à Pontificibus constitutos definiantur, cæteræ lites, cætera maleficia arbitrio . senum , & probatissimorum hominum à Rege electorum , terminentur seruate præcepta mea Populi Damniani , nam ego Deus Consilij sum , qui piè, & sanctè vobis consulo; Regna enim quæ rectis legibus gubernantur ad longissima temporum sæcula durant, alioquin breui recidunt .

Aethiopia vastissima est.

Quo tempore cum considerarem, quod si omnes consuetudines, omnia Æthiopię monumenta scire cuperem, minimè homines inuenire possem , qui ea recenserent , ob prægrandem illum immensæ patriæ axem , ob ignotum planè cardinem gentium innumerarum, statui ea omnino relinquere , cum satis ea sufficere debeant , quæ vidi, & audiui succinctè enarrasse, nec tamen ob eam rem generatim reliqua prætermittam . Vltrà Zonam Torridam , vbi omnia sub alio polo noua apparent . Elephanti per latos campos , vbique candidi pascuntur , multi serpentes , multæ

Elephanti Candidi.

viperæ, multa animalia nobis ignota apparent, multi Reges vnum Deum colunt, multi plura adorant numina, & inter eos Rex Manicongonum fidei nostræ est, cuius auus opera Regis Lusitaniæ lauacrum fidei nostræ recepit, cui cum minor frater Regnum eripuisset, & ad antiquos se Deos retulisset, ipse cum viginti millibus Christianis primariam regni arcem cępit, & paulò post fratrem minorem cum eo numero aggressus viginti hominum millia profligauit, multos occidit, & inter eos fratrem minorem prehendit, qua in re miraculum visum est, copiæ enim fraternæ inter pugnandum conspexere agmina Cœlestia albo velamento induta, ab alto palam Cœlo descendere, & cum eo impetu irrumpere, quod cum tremendo metu in fugam versæ sunt, quo miraculo victi omnes fidem recepere, & tũc frater maior eà conditione fratri minori, & cæteris Regni optimatibus, qui fraterna impiè signa secuti fuerant, pepercit, vt perpetui templorum Christianorum æditui essent, vt assiduè illorum purgandorum officia tenerent, quod Regnum cum manifesto æterni, & immensi Dei miraculo nunc latissimum est, per medium cuius, flumen à Nilo emissum labitur, quod per longissimum Æthiopiæ spatium tota Zona Torrida pe-

Rex Moncongonus Christianus Rex Lusitanus ad fidẽ adduxit Regem monicogi.

Miraculum fidei Christianæ.

Rebelles tẽplorum æditui facti sũt.

nè relicta, in Oceanum, qui sub Antarcti-co est, cum grandi vbique strepitu se im-mergit. Multi populi Democratiam re-ctè, & sanctè administrant, omni tyranni-de, omni nobilium fastu procul amoto; Multæ gentes Aristocratia gubernantur, latum per multas terras Imperium muni-ficentia, largitione, & forti bello tenent, plebem eorum in libertate esse sinunt, pri-uatam tamen omni Reipublicę gubernan-dæ munere. Multi Monarchiam appetunt, priuilegia reijciunt, sub sola Regum, & Principum voluntate manere volunt, nihil æquè bonum existimantes, quam magna apud Regem auctoritate valere; Multi Aristocratiam Democratię coniunctam habent, & ea lege, eo consilio, eo tempe-ramento, nobiles, & populi viuunt, vt Respublica eorum manifesto vndique ro-bore fulta sit, & tamen publica pontificum edicta, testata patriæ decreta, vel manife-sta Deorum oracula præcipuum in Repu-blica optimè gubernāda munus tenent. Aliqui populi leges, & iura litteris scripta habent, quæ ad vnguem seruant. Multæ vrbes, & multa quoque oppida, omni Re-gum Imperio amoto, solo sapientum con-silio, patriam rectè, & sanctè administrant, multi consilio Pontificum, & Sacerdotum, quos in magna vbique veneratione tenēt,

Democratia

Aristocratia

Monarchia.

Regimina Varia.

rem

rem patriæ publicā optimè temperant; In extremo Oceani axe, qui ad Antarcticon finitur in altiſſimis patriæ montibus ſerpentes adeò magni & oblongi è nauibus nauigantium conſpiciuntur, vt ſumma montium cacumina præuaſto corpore occupare videantur qui immani ore per latum Cœlum aperto (quod mirum) eſt aere ſuſtentantur, & tandem poſt longa ſæcula cum grandi tędio longæ vitæ afficiantur, cum duram tolerare ſenectam graue eſt, ſe paulatim mouent, & cum treméda corporum mole, & cum incredibili arborum, & animalium ſtrage, ad longa ſe plana proripiunt, & in ipſo longè Oceano ſe effundunt. Nam populi, vt manifeſtam cędem euitent ſubterranea ad longum tractum domicilia incolunt. Verum non ab re erit aliqua gentis Æthiopiæ priuata enarrare. Æthiopes omnes è nimia cerebri ſiccitate, quæ è ſole procedit recto orbe patria, eorum euerberāte, deſiccata capitum humiditate, breuiſſimos capillos tenēt, candidos, & perduros dentes habent, firma oculorum acie viuunt, ingenio acuto, & leui ob nimiam ſiccitatem agunt; veluti Scythæ ſub contrario longè polo præ nimio frigore, præ nimia patrię humiditate, iudicio hebeti, dentibus infirmis, nec acie acuta ſunt. Æthiopes verò, qui ſub

Maximi ſerpentes.

Aethiopum deſcriptio.

Aethiopes ſub Aegypto & Indi.

Ægipto degunt, & Indi, qui in Asia, ita Nillo flumine, ita Indo, ita plurimis stagnis, innumeris fluminibus, ita plurima niue, quæ Canicula, & Leone in immensum sæuiente, è summis montibus liquescit, ita nimia terræ humiditate temperantur, quod nigros crines per colla oblongos, quod labia exilia, quod omnia corporum lineamenta ritu hominum Europę, & Asiæ habeant, & admiranda toti orbi ingenia sæculo veterum exseruere. Nam Æthiopes, qui infrà Catabathmon sunt, sæpe Ægipto imperauere, & magna exempla Reipublicæ benè administrandæ toti Asię tribuere. Indi saluberrimas leges, præclara patriæ instituta, illustria ingenij docmēta exhibuere, & velut Ægyptij Mathematicos, Persæ Magos, Græci Philosophos, Itali Oratores, Galli Druydas emisere, ita Indi Gymnosophistas, fama quorum diuinus olim Plato relicta vrbe Athenien sium sapientiæ magistra ad eos in vltimo orbe videndos, sine vllo itinerum, sine vllo metu captiuitatis properauit. Sed gentes illæ nigrę, quæ in vltima illius Insulæ parte sunt, quæ (vt Plato in Critia refert, Europa, & Asia maior est) lōgissimo ab Arctico nostro ad alium Antarcticum spatio, efferuntur, & latissimo ab Oriente in Occidentem tractu se

Differentia Aethiopum

Nationes, quæ Emisere sapientes.

Plato.

pro-

protendunt, & quinque mille Insulę nigrorum populorum, quæ circum quaque sunt, ex vndecim mille Insulis, quę in nobilis Aristotelis Cosmographia memorātur; in his iudicio nulla parte integro populi viuunt, animo nulla parte nobili agunt, nullum in Cœlo Deum esse credunt, nulla elementa litterarum tenent, nulla inter se commercia exercent, nullas leges, nulla Iura, nulla maiorum instituta habent, ipsa matrimonia pro minimo dissidio, pro minima controuersia dirimunt, & tandem nullum terrę humanę regimen seruant, quod ideò obuenire existimo, quia solam gētem Æquinoctij finitimam tenēt, quę nimia terrę vbertate, eadem planè inertia, & paulò suprà ingenio agit, & idem essēt Æthiopes, quæ sub Africa sūt, nisi multiplici Numidarum, & Maurorum commercio, nisi varię terrę desertę inuasione, viuidiores efficerentur nisi mutua cum Æthiopibus, qui sub Ægipto sunt, mercimonia tractarent, nisi Arabes, Persæ, & Indi ob maxima per Æthiopiam lucra se conferrent, nisi Aegiptij eadem quoque cupiditate eam penetrarent, cum Thure, Myrrha, Cinnamomo, Cassafistula, vnionibus, aromatibus, cum lino serico, Balsamo, multa è præcādido bombyce veste, & varijs è toto Oriēte lapillis assiduè

Amētes populi.

peragrarerent,iura,leges, Deos, Astrologiã, Philosophiã metum Dei eam quoque edocerent; sed iam tempus est, vt gentes nigras,& Æthiopiam relinquam,de qua, ea,quę ad multos menses vidi,& ea, quę à summis hominibus audiui diligentissimè annotaui, & licet ego Reges, & Pręsules, qui Christiani non sunt, in numero ignauę plebis ponendos esse censeam, & soli homini Christiano fidem esse habendam iudicem; si lege ille integra viuet; In his tamen rebus, quę ad Vrbes, populos ad remota à nobis regna, ad Cosmographiam, ad Astrologiam,planè noscẽdam attinent, si ex leges periti erunt, iudico illis fidem dandam esse.

Fides habenda est soli homini Christiano.

ALEXANDRI GERALDINI EPISCOPI.

LIBER DVODECIMVS.

NVNC iam tempus est ad nauigationem meam redire, quam paulò ante in Riuo Æthiopiæ flumine ea causa reliqueram, vt interiores Æthiopiæ partes, quas non videram, multos sub Zona Torrida populos, multa vltra eam regna describerem, eo tempore, quo mihi graue erat ædem sancti Dominici diu relinquere, & Regnum Gambæ ob immanitatem gentium adire odio haberem, & littora patriæ Gineæ infida lustrare, vbi populi nulla fide viuunt, omninò refugerem; ibi enim fratres, & consanguinei cum detestabili insidiarum genere fratres,& consanguineos exteris remotissimarum nationum mercatoribus vendunt,& eandem

Riuus flumē Aethiopia.

Regnum Gambę Ginea.

ad hoc veni, quod tertio decimo Kal. Ianuarij à Riuo flumine, quod sexagesimo lapide à Capite viridi est, cum animo meo satisfecissem, in Æthiopia diu peragrata, vela ad templum meum vertere imperaui, sed ne longa malacia Oceani Æthiopici ad longa tempora laboraremus, ad octauum vsque diem eo consilio ad Septemtrionem nauigauimus, vt faciliori posteà modo ad Æquinoctium iter caperemus, & tunc primum ceti corpore tremendi pisces aspectu informes, cum horribili rostro ad ictum fundæ oblongi, per latum mare apparuere, & alia in toto ponto facies se aperire cępit, cum enim aquæ non multum profundæ essent, & arenæ omni parte rubræ infra manerent, ipsum pelagus longo sanguine plenum existebat, & hoc erat Sole eas vndas feriente totis radijs. Deindè vbi colles è cãdidissimo marmore se retegebant, pari modo omnia lactę cãdidiora erant, & vbi virides siluę, & ingentia ad longissimum spatium plana è viridi colore se offerebant, & vbi nigri, simili modo ad multa passuum millia, totum mare se nigrum retendebat, quo tempore cum dubio multum animo ageremus, adduxere è sentina nautas Æthiopes, quos paulò ante captiuos fecerant, qui omni animi motu nos leuauere; Æthio

Pisces ad ictum fundum longi.

Mare Rubrũ vbi arenæ rubeæ.

Candidum marmor.

pia enim vbique mari,& terra,vario marmore repleta eſt,quod colorem adeò viuidum habet, quod ſole poſteà toto orbe euerberante eam patriam, nihil adeò viuidum eſſe poteſt. Multæ in eo Oceano Inſulæ à gente nigra cultæ,vbique comparuere,quarum mortales,niſi quia ore agebant humano, beſtiæ omnino erant, nulla enim commercia cum exteris nationibus habebant, cymbas, niſi piſcatorias, cum quibus non longe inde adnauigare poterant.Poſteà cum longè à cōtinenti Æthiopiæ quinque dierum nauigatione eſſemus, inaudita in toto Oceano monſtra cum noua, nec cognita antea effigie comparuere,cum tremendo vbique aſpectu,quę cum nauem noſtram ambirent, & præaltam horribili dorſo puppim ſuperarent, & ingrandi vndique motu nos tenerent, tormentorum ictibus ſubmotæ, infandas voces,immanes boatus,horrēdos omni parte ſonos, ad longum immenſi pelagi ſpacium emiſere. Nam illud mare hiſce monſtris repletum eſt, quæ apertam vaſti portenti effigiem tenent. Et tandem triceſimo ſeptimo poſteà die, quo à Riuo flumine diſceſſeramus felici vento ad deteſtādas Anthropophagorum Inſulas peruenimus, qui lingua eorum Caribæ, ideſt viri fortes, nuncupantur; Quæ Inſulæ ab

Mōſtra terribilia.

Anthropophagi.

innu-

innumerabili truculentiſſimorum hominum multitudine cultæ ſunt, ij illa Inſula egreſſi, quæ Platone in Critia enarrante, Europa, & Aſia maior eſt, & ad octingenteſimum ab vrbe Sancti Dominici lapidem diſtat, cum carne humana veſcerentur, & montana per propria eorum loca incolerent, quò ſecum prædam hominum retrahebant, & aſſidua cum viris fortibus bella gerebant, qui à tali ſe alimento abſtinebant, & pij, & boni in vera naturæ lege viuebant, cum vicinas Inſulas planè imbelles ſpectarent, cæperunt ad illas cum multiplici cymba ſe tranſmittere, & vna, & alia bello capta, & maribus in nefanda menſa eorum aſſumptis ad hoc venere, quod vltrà centum Inſulas eorum hominum, qui recti, & integri, cum mira vbique æquitate viuebant, occupauere, immani ingluuie mares omnes deglutiuere; ij nullos Deos eſſe credunt, hoſtes naturæ ſunt, procero corpore ſemper nudo agunt, prægrandibus membris, vultu omninò truculento ſagittis venenatis vtuntur, quarum aculei ex oſſe piſcium omni ferro duriores ſunt, & ne longi, & nigri per humeros capilli ictus eorum remorentur crine ſuprà verticem retorto, & in nodum ligato, cum multis ſagyttis in manu ſiniſtra, cum prægrandi huc, & illuc ſal-

Caribe centum Inſulas occupauere.

Prelia Andropoplagorum.

tu

tu se semper in altum eleuando, ne tormentis, telisque nostrorum conficiantur, in certamen prodeunt, corpore nudo, & varijs coloribus depicto, & sagyttis iactis cum mira celeritate ad vicina nemora, quorum ingens omni parte copia est, se retrahunt, & inopinatò cum nouis sagittis cum nouo veneno, cum incredibili in hostes impetu referuntur. Quo genere vitæ, in innumerabili metu, in incredibili animi fluctu vicinæ vbique Insulæ erant, & populi longè amoti per altiora patriæ loca speculas tenebant, & per promontoria in mare retenta, homines, qui aduentum eorum è vestigio vicinis populis renunciabant. Et tandem impij Caribæ corpora, quæ bello capiebant, si pinguia erant, in magnis arboribus, asseribus ad ignem ponebant, vel in pregrandibus à henis è fictili opere effectis ad ignem elixabant, capite truncato, & longe eiecto, si macra vario edulio saginabant, veluti nos altilia ad diem festum resernata: De pueris dicendum est. Impij mortales pueros omnes repentè eunuchos reddunt, & posteà; pinguefactos geniali patriæ tempore in vnum coëunt, & miseram puerorum turbam, miserum agmen populi saginati, in media eorum corona sedere faciunt. Inde nus Caribarum, Nam Cariba nobile in

Caribe homines saginant.

ea gente nomen eſt;ſignificat,enim, vt dixi, hominem bello fortem, cum varia brachiorum geſticulatione, cum varia impij vultus agitatione,cum vario corporis motu, cum ore omni parte crudo, & truculento, calamitoſam ſæpe cateruam ambit, corpore per eam retorto ſimul cũ lumine crudeli, mox capite vnius, poſtea alterius, vel eorum quotquot collibuerit, vel communi conſilio ſtatutum fuerit,vno ictu enſis lignei reciſo, quod acuta adeò acie agit, veluti è præduro chalybe.Inde grandi abominandorum hominum plauſu ſuccedente, diem genialem, diem voluptate plenum, carne puerorum, vltrá hominum præpinguium ducunt, mulieribus captiuis parcunt, & eas ad priuata coniugum officia, ad priuatum liberorum obſequium reſeruant, Dęmones ſæpe alloquũtur, nec vllas illis preces, nec vlli Deo effundunt, raptu gaudent, & aſſiduo bello cum hoſtibus,& omnes habent hoſtes, qui alimento humano abſtinent. Ipſi tamen cum admirabili inter ſe concordia viuunt. Magiſtratus eligunt, qui omnem à tota patria litem è veſtigio tollunt, cum verò ipſi capiũtur fida omni tempore obſequia præſtant, ſed pios oro mortales, ſed piam humanorum hominum gentem quæſo, vt ea planè obſequia renuant, vt omnia offi-

Cariba homo bello fortis.

Caribe mulieres ſeruãt.

Demones alloquũtur.

cia hominum carne humana tumidorum euitent. Cum enim feræ per orbem monſtra generi ſuo parcant, quid boni in eo genere hominum eſſe poteſt, qui generi ſuo non parcit? Et tandem vt ad iter meum redeam, Beriquæiam Inſulam deteximus, qua modo Gratioſa dicitur, & nobile matris meæ nomen à Colono Ligure inditũ tenet, quæ genere, ſanctitate, antiquis moribus, multa doctrina, & teſtata in Deum pietate clara fuit, tunc ego lætus, quod antiquam mecum amicitiam Colonus ſeruaſſet eo ſcilicet tempore, quo eum ad talem in magno Oceano expeditionem capiendam iuui; nam cum ego genitricem meam ſummoperè, me minimè petente commendarem, ipſe mihi reſpondit, ſe Illuſtre matris meæ nomen alicui nobili Inſulæ inditurum eſſe, & tunc ego cum grandi vbique gaudio in proximum portum deſcendi, inde Inſulam intraui altis arboribus plenam, herbiferis campis inſignem, gelidis fontibus, & multis riuis celebrem. Hæc Inſula olim culta à pijs, & bonis gentibus erat. Mox Anthropophagi eã cepere, & omni ciue in crudeli conuiuio eorũ deuorato ad longa tempora tenuere, & poſtremò metu Hiſpanorum eam deſeruere. Ibi ego nomine materno recreatus ad biduum fui. Quo tempore cara matris

Beriquæia Inſula Gratioſę matris meæ nomen capit.

Gratioſæ Inſule deſcriptio.

meæ

meæ vbera, antiqua genitricis meę memoria, amatę immenſum blandicię, læta mihi puero ora à me nunquam receſſere. Quo tempore, ſpectati illi mores, præclaræ illæ animi dotes, magna pietas, probata vitæ beatę ſanctitas, & memoranda ſęculi antiqui ornamenta, quæ in ea erant, mentem adeò noſtram ſubiere, quam in maxima admiratione, aſſiduas ad lachrymas mouere, cui ſi contigiſſet, me magnũ in longiſſimo axe Præſulem intueri, omnia certè bona ei cõtigiſſent. Nunc ego finem huic duodecimo libro in matre mea, ea ratione pono, vt maior de ea memoria ſuperſit, cum eam ab alijs rebus itineris mei ſemotam lugeam, & hæc carmina in ipſo Inſulæ ingreſſu, non longè à portu in marmore poſui,

Inſula nomen habet generoſum matris amatæ,
  Chara nimis meritò quæ mihi ſemper erit!
Marmoreum Latia tenet in regione ſepulchrum
  Atque etiam patrio membra ſepulta ſolo.
Nomen ad Antipodes retinet tamen illa perenne,
  Nobile quaque ſibi cum foret omne decus
Dotibus ingenij, ſancto virtutis honore
  Æquabat veterum ſæcula priſca patrum.
Excoluit doctas animum celebranda per artes,
  Cum caperet primos alma puella dies.
Filius hoc poſuit nunc terra marmore in iſta,
  Commemorat matris cum bona magna ſuæ,
Præſul Alexander ſubmoti in ſydere mundi
  Per refluum poſcens templa beata mare.

ALEXANDRI GERALDINI EPISCOPI.

LIBER XIII.

NVNC (Pater Beatissime) ad iter meum redeundum est, qui tertio postea die, quo ab Insula nomen matris meæ tenente discessi, ad Insulam Caruqueriam tempestate perueni, quam Insulam Colonus antea Guadalupiam appellauit, à Guadalupio vlterioris Hispaniæ Cœnobio, omnium vniuersæ Iberiæ nobilissimo, vbi nautæ nostri ob cômeatus habendos, descendere, signo pacis à gente Caribarum antea habito. Quo tempore, cum primarij multi mortales è crudelissimo eo hominum genere, vt me adirent, nauem ingrederentur, renui ego immanes adeò homines, renui ego infamem adeò gentem intueri, & per Riberam meum monui, vt ta-

Caruqueria Guadalupia nuncupata.

Caribe Primarij me adiere.

le viuendi genus relinquerent, & cum Leo Leoni parcat, Vrsus, Vrso, cum Tigris, Tigrim non perimat, & serpenti magna cum serpente concordia sit, & quæque per orbē animalia generi suo amica viuant, licet iudicio integro careant; Abominabile enim opus erat populos Caribarum, qui effigie humana agāt, ea scelera patrare, à quibus animalia omnino bruta abstinent, & cum boni quique à cæde animalium innoxiorū abhorreāt, nefas erat nullis sacris expiandum, nulla hominum prece purgandum, gentes Caribarum à letho non posse humano temperare, ne diem genialem, ne diē apertè festum carne puerorū, vel hominū saginatorū, vario edulio protrahāt; Qua voce illi audita, cum ingenti impetu ad me cucurrere, & familiaribus meis ab ostio tabernaculi summoti, quo ego inter libros eram ante pedes meos procubuere, & antiquitatem patrum eorum à longo ordine maiorum relictam, qui præclara per eas terras fortitudine egere, & ritus à posteritate obseruatos, enarrauere, se omnium populorum, qui in eo axe sunt, nobilissimos abundè iactauere, finitimos omnes comparatione eorum inter homines minimè habēdos esse, retulere; Consilia verò mea optima esse affirmauere. Si illi quorum corporibus ve-

Animalia bruta sibi ipsi parcunt.

Caribæ ante pedes Alexandri Episcopi.

Excusatio Caribæ.

sce-

scebantur, viri fortes essent, nam ego planè scire debebam, quod præcipua hominum virtus in præstanti corporum robore sita est, quo illi carebant, & pietas in magno contemptu habenda est, si viribus magnis fulta non sit? Tunc ego crudelem gentem interrupi, & fastu nefariorum hominum damnato, quod se nobilissimos iactarent, cum essent omnium hominum ignobilissimi, qui nulla humanarum gentium lege viuebant, qui nullo animi decore agebant, quibus nulla patriæ æthereæ cura erat, nec vllum in Cœlo Deum noscebant, & cum illi plura responderent, & ego nihil proficerem, & eos à me abire iuberem, & illi ridendo vinum peterent, ego vt ea à me portenta amouerem, & vinum, & lautum ientaculum ritu Christiano dare imperaui, nec iterum, vt ipsi cupiebant, me adire permisi; posteà die iam inclinante oram inde soluimus, & mane illucescente, sparsas circumquaque Insulas, & longè positas malignæ gentis circumspeximus, & tunc ego cum grandi vndique gemitu clamare cæpi! O Populi aspicite tempora nostra vndequaque enormia! O humanæ gentes spectate scelera omni parte truculenta! O pij mortales cernite immania facinora, nec in axe Europæ, Asiæ, & Africæ audita! O mores omnino crudi! O ri-

Exclamatio Alexandri Episcopi.

tus iure abominandi ! O execranda per totum orbem ſcelera , humani enim homines , humanos comedunt homines ! O Populi, qui aliquem æthereæ originis ſenſum retinetis , qui aliqua antiqui ſeminis memoria mouemini , videte omnia calamitate plena , omnia ſcelere operta , gentes enim, quæ ratione vbique humana agunt gẽtes ex eodẽ ſemine natas edunt! O curricula ætatum ritè miſera ! O curricula temporum iure lachrymanda , in quibus ipſi mortales,qui integro ſenſu,integro iudicio agunt , dentes per eorum viſcera iaciunt, qui ore per altum Cœlum retento , qui effigie per ſublimem ætherem, erecta viuunt ! O infame quidem genus , quod carne eorum hominum nutritur , qui eodem vultu, eodem ore , eodem lumine,eadem planè imagine,ſe retegunt! O beata per orbem animalia bruta , quę generi vbique ſuo parcunt , quæ cum eadem animalium ſpecie pietatem ſeruant , quæ eadem minimè carne replentur , quæ de eodem aperte ſemine orta eſt , quod noſtro tempore cum inaudito crimine , cum inaudito facinore humani patrant populi ! O commendanda Pelagi , & terrę monſtra , quę terribili per mare fronte vos aperitis , quę horribili per ſyluas , & montes roſtro vos panditis, & tamen cum

ani-

animãtibus ex eodem genere emiſſis cum teſtato palàm amore viuitis! O gemendam ſęculi noſtri feritatem, in qua populi humani, in qua mortales Deo Cœleſti ſimiles, humanis minimè gentibus indulgent; ſed ſimili ſe corpore ſuſtentant, & coaleſcunt. Nunc ego credo crudelia Antiphatę facta apud Formias fuiſſe, vera Dianę ſacrificia in Taurica extitiſſe, verã hominum immolationem apud Druidas, & Cyclopes in Ætna Siciliç monte hominum epulis coaluiſſe. Nunc ego credo Thieſtęam menſam, Nunc truculenta Therei geſta, & Ityn filium paterno ore eſum, Nunc tragica omnia priſci ſęculi facinora minimè ficta fuiſſe cognoſco! O mortales per orbem poſiti, ſi humani eſtis, nobile originis veſtræ nomen, in mente retinete! O mortales excelſum ſeminis ętherei decus in memoriam reuocate! O mortales tale fugite malum, tale euitate nefas, tale admouete ſcelus, tale tollite facinus à poſteritate veſtra. Sed ad rem noſtram, à qua impia Caribarum facta aliquantulum me auocauere, redibo. Aliquę illarum Inſularũ à longa earum multitudine vndecim mille Virgines à Colono Ligure nuncupatæ ſunt, eò quod die earum Virginũ feſto, quo in Colonia Agrippina Germaniæ inferioris Vrbe pro fide

Nomina multarum insularum.

Colonia Agryppina.

S. Vrsula.

Christi vnà cum sanctissima Vrsula earum duce occubuere, repertæ sunt; quæ omnes immiti eo populo plenæ horrorem nauigantibus non mediocrem præbent. Deinde succedunt aliæ decem ab ea gente cultæ, & quia omni cultore absumpto, desertæ remansere, publico Anthropophagorũ idiomate Tairiane, ideſt ore oſeæ nominantur, vbi misera omni parte facie se aperiunt, memoria eorum hominum, qui eas incoluere, & triste posteà sepulcrum per corpora hominum recepere. Quarum prima pileus à forma pilei dicta, secunda Anguilla, à longa anguillæ imagine, tertia sancti Marci, quarta sancti Sabæ, quinta sancti Bartholomæi, sexta sanctæ Mariæ Rotũdæ, septima Diuæ Mariæ Niuis, octaua Montis Serrati, nona Diuæ Mariæ antiquæ, decima omnium sãctorum, eò quod luce eorum solemni inuentæ sunt, vel quod sic Colono Duci, visum est. Præterea quædam insula Guadalupiæ coniuncta immani eo ciue referta est, nec inde longe Iguanacheia, mox alia sanctæ Luciæ à barbaris Igunaronia vocata, aliæ Granatæ olim Thauria, alia sancti Vincentij, ante Irumania. Quæ omnes à detestabili eo mortalium populo tenentur, & tandem tertio à Guadalupia die Insulam sancti Ioannis Baptistæ deteximus, quam an-

Tairiane insule ideſt Oreese.

Nomina insularum depopulatarũ.

tiqui

tiqui patriæ incolæ Beriqueriam appellabãt, quæ maior Cyrno maris Etrusci Insula est, vbi templa Christiana,& Alfonsus Mansus ætate Iulij secundi Pontificis maximi Antistes constitutus est. Quo tempore incognitas in illo Oceano tempestates experti sumus, adeò quod in eam Insulam nullo modo potuimus accedere : Cum enim Cœlo vbique sereno nauigaremus, vna nubecula, vno momento oriente, & imbre, & vento inopinato succedente, nullum remedium dabatur, nè omnino succumberemus, nisi è vestigio à malo vela deducere. Itaque in Insulam Hispaniolam nos conuertimus, triduò ea peste laborauimus. Cum enim omnia per Cœlum candida essent, & sole totum orbem irradiãte, securi vela tẽderemus, nubecula nouies, & decies vno die apparente, quotidie etiam inualescente, ingenti item procella subsequente, in incredibili discrimine fuimus, & quarto demum die portum nobilissimæ Ciuitatis sancti Dominici intrauimus, vbi cum maximo populi, nobilium, & magistratuum apparatu exceptus sum, eo quod ego primus in eam vrbem Episcopus traiecissem, vbi admiratus inclytam Ciuitatem breui spacio viginti quinque annorum conditam; Ipsa enim ædificia ritu Italiæ alta,& pulchra sunt, ip-

In capite tẽpestates.

Portus Sancti Dominici Impressus.

se portus omnium nauium Europæ capax, ipsæ viæ latæ,& rectæ,vt viæ Fluentinæ,nullo modo comparandæ ijs sint, quamdam antiqui sæculi amplitudinem nostro tempore surgere conspexi. Quare si populus meus relinquet factiones, quas malè incepit, planè ausim affirmare hanc vrbem succedente minorum ætate latissimum in tota plaga Æquinoctiali imperium habituram esse.Quid referam,nobiles Equites, vestibus purpureis, sericis, auro intertexto claros, qui innumeri sunt? Quid Iuris consultos, qui patria eorum sub axe Europæ relicta, hanc Ciuitatem optimis legibus, optimis moribus,sanctissimis institutis insignem reddidere? Quid Præfectos nauium? Quid Milites? Qui nouas gentes, nouos populos, nouas nationes, noua regna, & alia sub alio Cœlo sydera quotidiè detegunt,res proculdubio admiranda est. Posteà cum templum Episcopale adirem è tignis, è coeno, è luto erectum ingemui populum meum tantam curam in ædibus priuatis posuisse, quę breue ei domicilium daturæ sunt, & nullum consilium in templo ædificando tenuisse,in quo perpetuum eis receptaculum futurum est. Itaque mecum animo euoluens hoc opus Episcoporum esse,populo,& magistratu in sede Episcopali coadunato, &

Ciuitatis S. Dominici nobilitas.

Ecclesia Episcopalis luto, & tignis edificata.

oratione ibi publice terhabita adeò omnes moui, quòd licet graue eis sit, desertâ in alio orbe cognatione, & patria pecunijs se exuere, præsertim cum antiqua maiorum sepulchra, cum affines, cum gentiles, cum cara amicorum pignora, cum natiuus patriæ amor sæpe eos reuocet, nec integrè constitutum habeant, an hic permansuri sint; tamen pro pio adeò opere me iuuabunt. Verum (Pater Beatissime ad prænobile templum sub remotissimo axe erigendum, in quo nullum anteà nomen Dei nostri trajecerat, ope Beatitudinis tuæ (cui latum à Deo Imperium, veluti Europa, Asia, & Africa est) cõparatur, faciendum est, connumerata enim illa Insula Europa, & Asia maiore, dimensis vndecim mille Insulis ab Aristotele memoratis in celebri illa cosmographia à se edita, non plures in superiori emispherio regiones, quam in inferiori sunt; sed non ab re erit, aliquid de Illustri eo homine, qui Insulam Hispaniolam, & latum adeò cardinem mundi inuenit, & quomodo inuenit, referre.

Non plures gentes in superiori Emispherio quam in inferiori sunt.

ALE-

ALEXANDRI GERALDINI EPISCOPI.

LIBER DECIMVSQVARTVS.

QVONIAM omnes, qui aliquid ſcripſere, ante omnia, nomen, genus, & patriam eorum, qui aliquid memoria dignum, qui aliquod facinus poſteritati demandatum peregere, commemorauere. Ego, (Pater Beatiſſime) eorum opinionem ſequutus, ita faciam. Eo enim modo omnia melius explanabo, omni ætate venturæ plana magis efficiam. Chriſtophorus Colonus (Sanctiſſime Pater) natione Italus è Genua Liguriæ vrbe fuit, Coſmographia, Mathematica, omni Cœli, Terræ dimenſione clarus, & ante omnia magnitudine animi Illuſtris. Hic cum dimenſo Cœli, & terræ circuitu, comperiſſet in longa per Oceanum nauigatione terras Æquinoctij,

Chriſtophorus Colonus.

vel

vel Antipodum inueniendas esse, & lecto in Critia Platone nullo modo crederet, magnam adeò partem mundi summersam esse, quam ille non minorem Europa; & Asia esse dicit, primo Galliam, & postea Britanniam Insulam adiuit, & proposita spe noui mundi inueniendi, cum hæc expeditio ab vtroque Rege velut incerta reijceretur; ad Ioannem Lusitaniæ Regem concessit, cui cum idem videretur, in vlteriorem Hispaniam ad Ferdinandum Regem, & Elisabetham Reginam, qui eo tempore bellum in vltima parte Bæticæ contra Arabes gerebant, profectus est. Vbi ab Antonio Geraldino Fratre meo Pontificis Legato, & homine clarissimo; qui paulò ante è publica ad Innocentium Octauum Pont. Max. Legatione redierat, vehementissimè adiutus est. Verum morte Fratris mei succedente, cum humana omni parte ope destitueretur Colonus in tantam calamitatem incidit, & familiarium infidelitate, & pauperie eum premente, quod ad quoddam Sanctissimi Francisci Cœnobium, quod in Regione Bæticę, & in agro oppidi Marcenę est, supplex, & humilis, vt necessaria vitę alimenta sibi subministrarentur, se contulit; vbi Frater Ioannes Marcena, homo vita, religione, & sanctimonia vndique probatus viso Colono ho-

Coloni varia itinera.

Ferdinandus nec.

Antonius Geraldinus colonum iuuit apud Reges.

Calamitas Coloni.

mine

mine omni parte Illustri, misericordia motus in Illiberim vrbem, quam nostro sęculo Granatam vocant, ad Ferdinandum Regem, & Elisabettam Reginam perrexit, qui auctoritate clari hominis moti, pro Colono misere, quo intrà paucos dies veniente, cum coadunato primariorum hominum consilio variæ sententię essent, eò quod multi Antistites patrię Hispanę manifestũ reũ heręseos esse planè asserebãt, eò quod Nicolaus à Lyra totã Terræ humanę compaginem ab Insulis Fortunatis in Orientem vsque suprà mare extentam nulla latera habere per inferiorem partem sphęrę obtorta dicit. Et Diuus Aurelius Augustinus nullos esse Antipodas affirmat, Tunc ego, qui fortè iuuenis retro eram Didacum Mendozam sanctę Romanę Ecclesię Cardinalem hominem genere, integritate, prudentia, rerum notitia, & omnibus pręclarę naturę ornamentis Illustrem, petij; cui cum referrem Nicolaum à Lyra virum sacrę Theologiae exponendae egregium fuisse, & Aurelium Augustinum doctrina, & sanctitate magnum, tamen Cosmographia caruisse, eo quod Lusitani ad inferiores eo modo partes alterius hemisphęrij tenderant, quod arctico nostro relicto, alium sub alio polo antarcticum detexerant, omnia sub Zona

Nicolaus à Lyra.

D. Aurelius Augustinus.

Tor-

Torrida populo plena repererant, noua in axe Antipodum ſidera conſpexerant, tunc ſanctus Angelus rationum patriç Valentinæ magiſter à Colono petijt, qua ſumma pecuniarum, quo nauium numero, ad longam adeò nauigationem opus eſſet. Qui cum reſponderet tribus millibus aureorum, duabuſque nauibus neceſſe eſſe, & ille è veſtigio ſubderet, ſe eam velle expeditionem capere, & eam quoque ſummam pendere, Eliſabetta Regina alto à natura animo quo erat, accepto Colono, naues, Collegam, & pecuniam pro nouo orbe genti humanæ aperiendo liberaliſſimè attribuit, quo tempore Colonus miro conſilio proſpiciens, quod ſi rectis Zephyris per Occidentem nauigaret vbi magnę ſæpe procellæ oriuntur, in ignoto mari omninò deperiret, & ſi per Septemtrionem vela panderet, turbine ventorum aſſurgente in Cœlo à nemine antea noto, longè maiora pericula ſubiret, vtraque nauigatione cum magno conſilio reiecta ad Inſulas fortunatas, ad tepentem mundi partem, ad ipſum deindè Æquinoctium, vbi mollia ſemper maria ſunt, ſe conuertit, ac eo modo in longa nauigatione, primo ad Inſulas Anthropophagorum, poſteà ad Inſulam Beriqueriam, quam ſancti Io. Baptiſtæ nominauit; Indè ad Itim, ad Imaicam,

Eliſabetta Regina Hiſpaniarum, pecuniam Tribuit.

Mira Coloni Prudentia.

Prima Coloni nauigatio.

ad Cubam, ad partem maximi illius continentis, quam Americam appellant, peruenit, & poſtremò toto Oceano longè, & late oberrato cum Itim Inſulam multo auro, multis populis, multo vbere, multis natiuæ terræ bonis abundantem cerneret, ei Hiſpaniolæ nomen à terra Hiſpana deductum indidit, & quoniam die Dominico eam Inſulam inuenerat, ibi vrbem ſub nomine ſancti Dominici primariam fundauit, quam paulò poſt Nicolaus Ouando homo, è religione Calatrauæ nobilis in aliam partem magni fluminis ob vicinum vbique aurum per magnos montes transtulit, cui Ferdinandus Rex, & Eliſabetta Regina Guarciam Pauillam è religione Diui Franciſci pium, & ſanctum Præſulem nominauit. Cætera delirameta, quæ quidã effingunt, vana ſunt; adeò quod prouerbium ætatis antiquæ verum eſt, Mali homines bonorum omnium hoſtes ſunt, & preclara magnorum virorum tacta quoquo modo poſſunt, damnant, & nihil grandi adeò odio proſequuntur, quam Illuſtria hominum ætatis ſuæ facinora ſpectare, cum ipſi nihil edere queant, quod aliqua dignum memoria ſit. Quod quidem opus ab exiguo animo, à mente omni parte maligna, à corde ſcelere pleno progreditur, quæ enim res adeò iniqua eſt, quam

Hiſpaniola, vbi S. Dominici Ciuitas eſt primo his vocabatur.

Quare vocatur Ciuitas S. Dominici.

Remp.

Remp. claris hominibus exutam, quam patriam, quæ omne planè incrementum à præstanti ciuium ordine, à spectabili magnorum hominum genere recipit, iacentem spectare, cupere? magni animi est. Rempublicam, & patriam excellenti ciuium multitudine fluentem velle intueri. Magnitudinis vndique commendandæ est, eos Ciues, eos mortales optare, qui immortale patriæ decus, qui æternum toti genti humanæ lumen ferunt, quid enim adeò improbandum est, quam hominem nullo decore agentem, nulla virtute, nulla doctrina, nullo ornamento insignem, altæ magnorum virorum amplitudini detrahere? Deberent enim tales homines à toto orbe eliminari, qui publicum præclaræ genti damnum, qui publicum magnis ingenijs exitium maligno corde præbent, cum deterrima illi portenta sint. Sed hæc satis. Ad Colonum reuertar. Referunt monstra naturæ apud Cluuium Galiciæ vrbem à quibusdam nautis diu per ea maria iactatis, à quodam hominum genere, quod per illud mare ad nauigabat, Colonum audiuisse, terram sub eo axe visam. Dicunt etiam quosdam sub Insulis fortunatis agitatos, immani tempestate ignotas arbores vidisse, renunciasseque Colono regiones aliquas propè esse. Hæc ridi-

Mala cōditio Reipublicæ claris hominibus exutæ.

Detrctores deberent ab orbe eliminari.

Vanæ coloni abiectiones.

cula sunt; licet enim in Oceano Callec
diutissimæ procellæ essent, nemo ad mill
simam partem longæ adeò nauigationi
tempestate iactaretur. Est enim illud ma
re difficillimũ pro nauigatione ad Æqu
noctialem plagam capienda; pro redit
verò in Hispaniam, adeò facile, vt nih
maius esse queat. Arbores verò non a
Insulas Fortunatas, sed per inferiorem
Æthiopiam longè sub promontorio Spe
rinoceras ob æstum contrarium, ob ver
tos semper aduersos deferrentur, nau
gantibus enim à Gadibus Herculeis a
Æquinoctium per Insulas Fortunatas, se
cundæ semper auræ flant, Redeuntibus ve
rò in Europam per easdem Insulas ven
adeò contrarij sunt, quod ipsi nauium præ
fecti tutius existimauere ipsi Septemtric
ni, & nauigationi maximę tempestati ob
noxię se committere, quam in mari mo
li, & tranquillo ad longissima posteà tem
pora cum vento, & ęstu contrario obluctа
ri. Desinant ergò inuidi mortales virtu
ti magni hominis detrahere; si enim Da
naus Beli filius, qui Argoum imperium
olim fundauit, ob Europam gẽti Ægypti
repertam celebre nomen adeptus est, s
Iason ob Colchidem toti, Grçcię reclu
sam, ingentem laudem meruit, si Hercu
les ob Tyrannos domitos, ob monstra à to

Iter difficillimum ad æquinoctiũ.

Coloni laudes.

Danaus.

Iason.

Hercules.

to orbe delecta, ob orbem longè, & latè peragratum immortalem gloriam consequtus est, lõgè maius nomen, longè maiorem laudem, longè maiorem gloriam è nouo orbe toti posteritati aperto, è populis nunquam anteà notis, è nouis syderibus in alio Cœlo detectis, ipse Colonus, quã illi tres magni anteà Heroes reportauit. Qui non relatione hominum inanium, non consilio Callecorum nautarum; sed certa ratione, certo Cœli, & terrę circuitu motus est, ad talem in longo Oceano expeditionem capiendam; sed iam tempus est, vt aliquid de Insula Hispaniola, vt aliquid de beata adeò regione enarremus.

Colonus Cœli dimensione motus est ad expeditionem capiendam.

ALEXANDRI GERALDINI EPISCOPI.

LIBER DECIMVSQVINTVS.

Consules,& presides Prouinciarum de populis rationē reddebant.

CONSVEVERE olim Prȩsides prouinciarum, consueuere ipsi Consules, qui publico patriae nomine prouincias administrabāt, rationem omnium populorum, qui sub magistratu eorum continebantur, summis Romanorum Imperatoribus, qui in vrbe erant, vel ipsi Reipub. vno quoquo anno reddere. Nunc (Beatissime Pater) longè ȩquius est, Prȩsules omnes, qui sub vario per orbē axe, qui sub vario per regiones cardine agunt, tibi gentis humanȩ Pastori, tibi vicem Æterni, & Immortalis Dei tenenti, rationem patriȩ, & populi sui publicè exhibere. Tu enim pro regno Cœlesti plebi tuȩ tribuendo, quod sempiternum est, illi verò pro gloria huma-

mana gentibus terrenis impendenda, quae breuis,& caduca eſt, elaborabant. Itaque (Pater Beatiſſime) quo bono Inſula tua Hiſpaniola floreat, qua orbis parte ſita ſit, qua inſtitutione mortales eius egere, & qua poſtea nece occubuere, enarrabo. Tuam enim dixi, nam tua eſt. Alex. VI. Pont. Max. Inſulam Hiſpaniolam, totum latè Æquinoctium, & omnes ſub toto hoc Cœlo regiones, Regi, & Reginæ Hiſpaniæ dono dedit; cum enim hæ terræ à Rege Luſitano è demenſione quadam Cœli,& Terræ inter ambos Reges facta, repeterentur, Idem Pontifex, Iure ſuo in medium adducto, quo patebat omnes terras non anteà notas,& in Oceano repertas, quæ fidelium Chriſti non eſſent, ad ſedem pertinere Romanam, omne ab vtroque Rege bellum amouit; Iure igitur tuam eſſe dixi, cum publico ſedis tuæ beneficio Regi, & Reginæ Hiſpaniæ data ſit; ſed vltrà eundum eſt.

Alex. vi. Inſulam Hiſpaniolam, & totum Aequinoctium Regi. & Reginæ Hiſpaniæ dono dedit.

Eſt Inſula Hiſpaniola (Beatiſſime Pater) plagæ Æquinoctiali coniuncta, quæ forma quadrata agit, niſi quod ſiniſtro per Septétrionem Latere longo, & obliquo planè ſpacio ad tertiam partem Inſulæ introrſum, nec multum diminuitur. Longior aliquantulum, quam lata, vtraque Hiſpania maior eſt. Hic amęniſſimæ valles, latiſſima plana, multiplici arbore plena, al-

Situs Inſulę Hiſpaniolæ.

tifsimi montes, cliuo femper viridi, varij fructus funt, tamen nullæ herbæ, nulla gramina, nullæ arbores eo modo, quo noftræ ante aduentum Coloni, nullum animal quattuor pedum erat, præter cuniculos, paulò fupra mures. Nunc verò, quod mirum eft, viginti annorum curfu, pulcherrimi greges, prægrandia armenta, ingens faccari copia, cafsa fiftula, piper, & multa beatæ Arabiæ aromata funt. Nullum genus ferpentis, nullæ viperæ, nullæ nigræ ranæ, nullum virus in tota regione apparet. Quidam angues funt, qui truci effigie fe retegunt, præpingues, & efui nobiles. Nullæ aues, nifi virides per aerem volant, columbi, milui, falcones è genere accipitrum, hieraces, qui è Cimbrica Cherfoneso in eam Infulam Europa, & Afia maiorem certa parte anni deferuntur, per totum planè Æquinoctium vehuntur, & ad vicinas longè Infulas volando penetrant. Perpetuum ver, perpetua æftas, nullus dies fine fole currit, parui imbres, fecundo, vel tertio menfe vno momento defunt, magnæ in Aprili, & Maio aquæ fæpè funt, maximæ menfe Iulij, Augufti, & Septembris pluuiæ cadunt, tremenda in toto Cœlo tonitrua tunc quoque fe pandunt. Quo tempore antequam fanctum Christi noftri Sacramentum per templa Chriftiana colloca-

Animalibus quadrupedibus caret.

Angues optimi ad edendum.

Colũbi plurimi ad volant.

Perpetuum ver, & æftas.

tum

tum esset, vno quoque triennio, quinquennio, vel decennio, maximi venti, maxima fulgura, stupendæ per totum Cœlum tempestates oriebantur, quæ aere vbique pallenti mapalia, arbores, & totam planè patriam perdebant, ipsa dolia farinæ, ipsi cadi in littore expositi, ipsi patriæ incolæ, qui ad loca patriæ ima, vel per abrupta montium antra non confugiebant, per altum latè aerem ferebantur, cum grandi frugum, cum grandi miserarum domuum strage. Quam tempestatem ipsi populi è casu foliorum quarũdam arborum præuidebant, & tunc ab optimatibus patriæ homines eligebantur, qui longè, & latè euulgabant, Huracanum breui venturum esse. Eo enim nomine publicam hanc pestem appellabant, in communi adeò malo multæ naues nostrorum, quæ in portu erant in sublime elatæ, in ipso postea mari periere. Multi Hispani terribiles hominum effigies, tremendas vbique laruas per aerem concurrere videre, quæ omnia corpore Dei nostri per templa Christiana constituto omninò cessauere! O miram ætherei Regis potentiam! O miram superæ aulæ pietatem! O miram summi Dei misericordiam, quæ magna vnicuique genti remedia, quæ magna vnicuique populo auxilia, quæ magnam vnicuique regioni opem

Ingentes tẽpestates.

Tempestates e casu foliorum.

Sanctiss. Eucaristiæ Sacramẽti miraculum.

præſtas, huic patriæ ne nimia populi licentia laſciuirent, ne nimia paſſim libidine deperirent Huracanum dediſti, vt aliquo ſuperæ aulæ metu reprimerentur. Deinde innumerabili palam clementia, qua agis, quo illum remedio euitarent è caſu foliorum oſtendiſti; In Æthiopia quoque ne præuaſta ſerpentum corpora greges, armenta, & totam vbique gentem conficerent prohibuiſti. Quin etiam cum tremenda in toto eo orbe fulgura aſſiduè cadant cõchas purpureas totum illud mare effundere iuſſiſti, vt eo ſe remedio mortales muniant, fulmine enim Cœleſti non tanguntur. In Italia cum innumeræ in Terra Marſorum viperæ in quodam monte coaleſcãt, ea incolis illius Patriæ poteſtas data eſt, quod viperæ eos metuant, & toti apertè genti ſubditæ ſunt. Manu enim capiuntur, nec vllum audent malum cuipiam inferre, in Africa in regione Pſyllorum, vbi Baſiliſcus in nuda patriæ arena, oberrat, vbi viperæ adeò immanes ſunt, quod ſubitam exteris populis necem afferunt, vbi ſerpentes nihil tutum eſſe ſinunt, eò Pſylli Imperio in eos viuunt, vt è veſtigio eos interficiant, vt maxima toti vicinæ terræ remedia adhibeant. In Aſia in ora Lyciæ, & in monte Chymera, vbi omnia veneno ſerpentum plena ſunt, eam incolæ

Peculiaria certarum regionum.

mon-

montis poteſtatem in eos tenent, vt eo ſe loco minimè mouere audeant, cum eos vident, & quod magis eſt, eis parẽt. In Campania felici cum octauo ab hinc anno ab Hiſpania in Italiam cum Ferdinando Rege traieciſſem, ego rerum antiquarũ ſtudioſus, quarum illa regio plena eſt, apud Baias aſpexi quoddam paruum antrum, in quo vltrà medium eius, ſignum à gente Romana eo tempore factum erat, quo ipſi Quirites toto orbe potiebantur, quod ſi qui illud pertranſibant, eo quamprimum torpore afficiebantur, ea quamprimum mentis obtuſione, quod nullum mage ſenſum, nullum magè iudicium, nullum amplè ſpiritum tenebant, & niſi corpora eorum è veſtigio in propinquum ſtagnum merſa eſſent, mortua omninò remanebant! O immenſa æterni Dei charitas! O inenarranda æterni Regis bonitas! O ineſtimabilis vllo modo clementia ſuperni Cœlorum Principis, qui non credenda vnicuique malo, vnicuique damno remedia præſtat, qui non putanda cum genere humano pietate viuit, poſſent aliqui ſubdere cur ea incommoda gẽti hominum mortali Deus prębet. Quibus ego reſpondeo, Deum Optimum Maximum innumerabilibus debere moleſtijs iure homines exercere. Si enim omnia per orbem fauſta, omnia vbi-

que beata eis currerent, ea quidem crimina, ea quidem facinora, ea scelera coalescerent, quod nulla in aliqua regione facies virtutis appareret. Sed ad itinerarium meum, à quo me nimium seiungo, iam reuertar. Magna adeò vbertas, magna adeò Hispaniolæ Insulæ bona sunt, vt nō facilè referri queant, Mala enim Medica, Citrea, Punica, Chrysomela toto anno è ramis pēdent. Cæteræ arbores cōtinuos fructus, continua poma habent, plura tam vna anni parte, quam alia, & vites pari modo botros emittunt, pepones semel sati ad quintum annum durant, cum maiori quolibet anno prouentu, posteà siccantur. Ocymum, & reliqua hortorum olera semper virent, & omnia semina, omnes plantę ab Europa allatæ sunt. Nam ante aduentum Coloni nullos fructus è nostris, nulla olera hæc terra procreabat; sed priuatos, & suaues à se fructus, emittebat, qui alia forma, alia effigie, quam nostri erant, quorum plantas cum magna ad Beatitudinem tuam cura in Italiam afferre faciam, verùm ignoro quid referam de tritico, feruntur frumenta, & ab vno grano plurimi è vestigio culmi oriuntur in quorum cuspide longissimæ spicę sunt. Inde è singulis internodijs multi procedunt rami, in quibus nouæ quotidiè spicæ nascuntur, &

Bona non credēda Insulæ Hispaniolæ.

Suaues fructus terræ Hispaniolæ.

Tritici vbertas.

pri-

prima ſpica nondum matura recentes omni parte ſpicę pullulant, quarũ maturitatem operiri longum videretur, & veram elicere meſſem, labor Siſiphius eſſet. De vino idem eſt, ponuntur malleoli, & ſecundo anno præalta vbique tabulata complent, quo horti, quo villæ, quo læta populi viridaria ſunt, & ad quintum annum, cum maiori ſemper multitudine racemorum, poſtea feſſæ vites ad quartum plane annum, nihil edunt, tamen in ſolo non longè à Ciuitate ſancti Dominici duas, & vberes vno anno fęturas præbent, è prima optimæ vuæ ſunt, tamen vinum duraturum toto anno, ne aceſcat, non credo exprimi poſſe, è ſecunda aciduli racemi cum ea, qua anteà, vbertate, ſuccedunt. Multi agricolæ dicunt montana patriæ loca adeunda eſſe, quæ ea luxurie minimè agant, qua plana, & valles. Ego tamen credo diuiſas eſſe frugibus, hærbis, graminibus, & floribus regiones, & hanc terram habere panem à natura datum, qui è radicibus eſt, tamen cum nullam operam agriculturæ dederim, nihil audeo veluti certum aſſerere; niſi quod ſi triticum, & vinum ferret, hæc patria eſſet omniũ in toto orbe beatiſſima. Quædam arbores ſunt magnoperè odoræ, quædam ſub cortice nigræ, veluti ſępia eſt, quædam rubeæ, & ex iјs omnibus per-

Malleoli ſecundo anno maximi ſunt, & poſt quartum annum nihil emittunt.

Duas in anno feturas vites edunt.

panis e radicibus.

pulchræ vndique tabulæ dedolantur, quędam adeò magnę, quod è trunco vnius prælongam, & latam planè cymbam conficiunt, quædam magnos, eo modo ramos emittunt, quod grandes ad longum spatium vmbras faciunt, quædam sine vllo ramo ad longum per aerem tractu se extendunt, & in ipso posteà vertice paruos ramos & folia explanant, quæ spissa, & stricta omni loco folia, & ramos habent, & solos extra fructus cum mira pulchritudine exerunt, qui suauissimi sunt, & vocabulo à gente Hispana indito, mammei nominantur; sed ad alia bona eundum est. Fontes, & riui vbique nitidi scaturiunt, parua, mediocria, & grandia flumina, omni loco, quo necesse est, veluti opus naturæ mirabile, se retegũt, referta piscibus, & magnis cãcris, quin etiam omni parte Insulæ paulum vda ebulliunt. Portus insignes toto littore, quo maria se extendunt, hinc, inde patent. Greges, armenta, & omnia demum animalia, plures fotus, & maiores, quam in tota Europa edunt. Lacus, & stagna plurima, & maxima sunt, cum vario genere piscium, inter quæ in vno nullum inueniũt fundum; In remotissima Insulæ parte Septemtrionem versus mons est altissimus, & omninò inaccessibilis, vbi homines silueftres sunt, toto corpore tecto longis vil-

Fontes.

Portus.

Homines Siluestres.

lis,

s, præterquam in ipsis pedibus, genibus, traque manu, & toto quoque vultu, vti in talia, & Hispania per publica optimatũ, & principum atria pinguntur, ij omnia hominum comercia euitant, & si quando ad loca plana descendunt, & aliquem peregrinum hominem intuentur, ea adeò velocitate se in montem referunt, quod à nullo possent equo superari. Per loca quoque finitima maximi lacerti per stagna sunt, qui nullam homini vim luce afferũt, si tamen in die dormientem, vel nocte vigilantem reperiunt, eum ore pendulum indè exportant, & deuorant.

ALEXANDRI GERALDINI EPISCOPI.

LIBER XVI.

HÆc habui (Pater Beatissime) quæ de solo Patriæ enarrarem, quæ tot, & tanta sunt, quod si recto omnia iudicio scribere voluissem, longo in immensum volumine eguissem: est enim res quæ longa vnius hominis vita nullo modo posset comprehendi, nec aliquis eam rem crederet, nisi coram vbique intueretur. Nunc ad incolas patriæ eundum est, erant (Beatissime Pater) ij mortales vicini populorũ Insulæ Hispaniolæ plane pij, in lege naturæ viuebant. Nullam alicui vim inferebant, matrimonia obseruabant. Summum Ius æqui, & boni menti innocuæ affixum nullo vinculo, sed quodam animi bono erat. Habebant Regulos pij populi, qui fronte lata,

Descriptio populorum Hispaniolæ.

& pla-

& plana, cum aluo materna egrediebantur ex industria facta in publicum prodibant, vt venerabiliori per populum effigie agerent, quos miro cultu prosequebantur, nec vlla bella, nisi pro tutando regum limite, eis erant; omnia habebant communia, prę ter domos, & priuata opificia; minimi cibi erant, Potus aqua; panem è radicibus faciebant, quæ semel satæ ad longum tempus durant, & salubre toti genti nutrimentum præbent; tamen aqua ex eis expressa, mortem affert. Quædam etiam genera arundinum habent, è quarum internodijs rami cum botris candidis leguminum, & magnitudine, & rotunditate cicerum emittũtur, è quibus validum panem; & validum pro forti stomacho nutrimentum conficiunt. Obsonia erant magni cancri, magni lacerti, pisces ab Oceano aduecti, vel è flumine, vel è stagnis, & minuti cuniculi; Monoxylla tenebant excauata acutis lapidibus, optimè fabrefacta, sed longa, & nimium angusta, & ob eam rem periculo plena; quibus ob pisces mari, & flumine habendos, vtebantur; ipsi tamen ea scientia natandi, qua agebant, nullum periculum obibant. In graui enim Oceani æstu cum euertebantur cum incredibili celeritate vrinando, ipsa supra Mare Monoxylla reducebant. Credebãt animam

Communia omnia habebant præter domos.

Credebant immortalitatem animæ.

esse

esse immortalem, & propterea nullum desiderium mortuorum apud eos erat, publica responsa à Dijs eorum capiebant, qui immani passim effigie se offerebant. Cupiebant enim numina tartarea timeri, non amari, Patres tamen eorum vnum principium, vnum Cœli, Terræ, & Pelagi Regem norant, vt antiqui eorum Reges mihi retulere. Extera bella cum Anthropophagis gerere inceperant, qui paulò ante accessum Coloni, vicinis, & remotis Insulis nefanda ingluuie absumptis ad prędam popularium meorum cum vario carinarum genere, traijciebant, cōtra quos, Insulares mei innumerabili hominū multitudine coadunata, cum venenatis sagittis, cum fundis, cum longis sudibus, cum telis in cuspide obustis accurrebant, & tunc qui è populo meo capiebantur à patria sua ablati in crudelibus Caribarum mensis apponebantur, vel refecti ad genialia patriæ tempora reseruabantur, qui verò Anthropophagorum ab Insularibus meis prehendebantur simplici morte cōficiebantur, & cadauera humi demandabātur, tanta populo meo pietas à natura inerat, & tamen cum miti adeò gente, eo modo sæuitum est, quod partim eorum cum coniugibus, liberis, & tota familia coacti antiqua ab alueo flumina mutare,

Effigies qua nomina eorum apparebant.

Vnum Deū Regum credebant cœli & terræ.

Bella Caribarum.

vt aurum indè eruerent, cum nullo planè alimento,nisi paucorum piſcium nutrirentur,in ipſo labore periere,partim in longo opere feſsi, & ob eam rem vulnere confecti ſunt, fœminæ fœtæ, cum quibus aliqua vtendum indulgentia erat,cum onera longè maiora ſubirent,quam vires earum tolerarent,abortu emiſſo,ſtatim cecidere, partim hominum per remota montium loca aduecti, cum ſolo cancrorum victu ſuſtentarētur, in medio rerum conatu defecere,vel cum nulla in longo labore quies præberetur, animam inopinato emiſere, vel ab ijs, qui miſeræ præerant genti, ferro per viſcera ad acto, ſubitò ſuccubuere, In regione enim plena incredibili hominum multitudine cum omnia in vario metu eſſent, & populo ad remotiſſimos montes confugiente, panis è radicibus deeſſet, & frumentum, quod è Bætica aduehebatur, vix ipſis patriæ Hiſpanæ gentibus ſufficeret,omnia tragica fuere,& ipſi reguli, ipſi è primaria nobilitate viri, bonis exuti,cum aurum, quod non habebant, fateri cogerentur, inter dura tormenta animam exhalauere.Aurum enim inter priuata bona apud eos erat, Quare innumeri,vt crudelem adeò ſeruitutem euitarēt, vnà cum coniugibus,liberis,tota familia, & gente, violento ſe letho confecere. Nam ij mor-

ta-

tales è communi maiorum instituto ignominiam omni neci anteponunt, & nullam esse mortem arbitrantur, vbi anima non moritur. Addo, quod multi è nostris Hispanis, vel nuda innocentissimorum hominum corpora cædebant, pro minima re. Nec mirùm; adhunc enim cardinem mundi eo tempore, quo hæ terræ inuentæ sunt multi homines ob furta, ob homicidia, ob peculatus, ob latrocinia, ob sacrilegia, ob testata cum genere humano maleficia infames traiecerant, vel ij, qui auribus, vel aliquo membro mutilati in publicum prodire in patria eorum non audebant, vel ob publica per populos scelera domi esse non poterant. Hæc, & alia plura eo modo acta sunt, vt vltrà decies centena hominum millia extincta sint. Nunc (Pater Beatissime) nefarij illi mortales, qui in homines, nudos, inermes, in lege naturæ viuentes, adeò sæuiere ad templa Christiana confugiunt, & cum pij, sancti, & æqui ex omni religione viri, hæc facinora, cum genere humano commissa esse obstupeant, & cum eo genere hominum, apud quos nullum anteà nomen Christi peruenerat, & omni crimine, nisi illo, quod cum iniuria, & detrimento gentis humanæ fiebat, liberi erant, ac propterea illos absoluere reformident, vndè in magno ob eam rem labore illi po-

puli

puli ſunt, operæ precium erit, Te æterni Dei Vicarium, Te populi Chriſtiani Paſtorem, Te fidei retinendæ Præſidem imperare, vt conſiderato genere damnorum, conſiderata miſerorum ærumna, conſiderata auri mole, quã Hiſpani è priuato calamitoſiſſimorum hominum labore conſequuti ſunt, certam ad me partẽ, pro templo Epiſcopali, pro Æde primaria Diuæ Mariæ in Vrbe Sancti Dominici condenda, pro nomine Chriſti in hac parte mundi propagando, vbi nunquam anteà tranſierat deferant, quam ego ſub poteſtate eorum hominum conſtituam, qui integritate, religione, vita, magno in Deum timore, teſtata apud gentes pietate viuunt, ac eo modo operam dabo, cum eo, quo Præſulem templi ſtudio decet, cum ea cura, qua Antiſtitem planè Chriſtianum oportet, vt Tẽplum magnoperè illuſtre, ad quod omnes à toto Æquinoctio populi, ad quod omnes à terra Antipodũ mortales, qui Templa nullo ſæculo Chriſtiana conſpexere, nec Deum aliqua ætate Chriſtum audiuere, nec longè hinc ſunt, cum admiratione concurrant, & aliquo in fidem noſtram amore moueantur, ad quod omnes Europæ, Aſiæ, & Africæ nationes, quandoque in hunc cardinem traijcient; & cum nomen Beatitudinis tuæ per parietes ſculptum

cernent, cum inſignia Sedis Romanæ, ibi retenta cõſpicient, Sanctitatem tuam vehementiſſimè commendabunt,quod nobile adeò opus in cardine à toto orbe Superiori ſemoto effecerit. Nam Ægidius Gonſalus homo è gente Ibera clarus,vt totum orbem huic patriæ apertum faciat, ad illam Inſulam Europa, & Aſia maiorem ad nauigauit,& eam cum curribus,armentis, gregibus, tormentis, & magno hominum numero,ea parte,qua illa anguſtiſſima eſt, prætergreſſus eſt, nauium claſſem in alio Occano ſtruit, vt vndecim mille Inſulas, quæ ab Ariſtotele referuntur, detegat, & poſteà Bactrianos, Nabatheos, auream Cherſoneſum, Indiam, Taprobane Inſulam;quæ vltrà Gangem eſt,Perſidem,Arabiam,& totam planè Aſiam,& Africam Inſulæ Hiſpaniolæ peruiam faciat. Itaque (Pater Beatiſſime) foue hoc Templum, quod à toto tandem orbe adibitur, quod publico Sanctitatis tuæ nomine erigetur. In eo enim ſublimia Pontificatus maximi tui elogia, excelſa familiæ tuæ monumenta, inclyta patriæ tuæ nomina vbique apparebunt,vt Deus optimus maximus Sanctitatem tuam in altiſſimo populi Chriſtiani culmine ad longiſſima tempora tueatur.

Hoc Itinerariũ meum in magno Ocea-

no inchoatum, in Vrbe Sancti Dominici finitum est, eo tempore, quo multæ, & magnæ apud Ingatanum vrbes inuentæ sunt, & multa per Æquinoctium, & Antipodes Oppida; & Carolus Romanorum Imperator è Germania in Hispaniam traiecit, & gentem vbique rebellem domuit. Quarto decimo Kal. Aprilis M.D.XXII.

FINIS.

VITA ALEXANDRI GERALDINI AMERINI EPISCOPI S. DOMINICI

Apud Indos Occidentales.

AVCTORE

ONVPHRIO GERALDINO

DE CATENACCIS AMERINO I. V. D.

D. ALEXANDRI ABNEPOTE.

ALEXANDER GERALDINVS Amerinus maiorum vestigia ſequutus, adoleſcens in patria ſub Griphone Philoſopho educatus, omni litterarum genere abundè refertus, in Hiſpaniam cum Antonio

fratre proficiſcitur, ſuaque conſuetudine politioribus litteris; & poëſi maxime imbutus, ac paulò poſt quam in ea ſubſtitit, primùm armis contra Luſitanos Hiſpaniam vlteriorem inuadentes ſe ſe dedit, e caſtris deinc ad Regiam aulam, à poculis Eliſabethæ Reginæ fuit; mox fratre Regio Legato, & Oratore deſtinato à Ferdinando, & Eliſabetha ad Franciſcum Brittonum Ducem, eumdem comitatus, munere & ipſe Regio fungens, ij vtròque obito ad ſuos Reges ſimul reuerſi; Tum ipſe rebus ſacris addictus Protonotarij munus ſuſcepit, & ſuccedente tempore Epiſcopus Vulturarienſis à Pontifice renunciatus, & à Rege Hiſpaniarum maior Cappellanus eligitur, à quo ad Pontificem Max., & Principes varios miſſus eſt.

Fœdera plura cum Alexandro Sexto Pont. Max. Cum Maximiliano Cæſare, cum Republica Venetorũ, cum Duce Mediolani compoſuit, per quæ ſuo Regi pulcherrimæ, maximæque victoriæ obuenere. Ad Conſilia ſanctiora à Regibus Ferdinando, & Eliſabetha adhibitus, dũ Chriſtophori Columbi expeditio proponeretur omnibus fere reluctantibus, & eam vti temerariam reijcientibus, varijs argumẽtis compreſſis, pacatiſque animis diſſentientium Mathematicis rationibus, atque demonſtrationibus Columbi conſilia iuuit, & ita effecit, vt tantum opus à Regibus ſuſciperetur, & expeditio iniretur, amicoque Columbo omni ope auxiliatus eſt. Ceterum dum ſuæ virtutis, & Pietatis non obſcurum argumentũ prębet;

erudieneæ Regię proli Ferdinandi prçfectus eſt, quo munere viginti totos annos maxima ſui laude functus, Reginas quatuor Sanctiſſimis moribus, & Regijs ornamentis inſtituit, videlicet Eliſabetham omnium natu maximam Ioanni Regi Luſitaniæ filio nuptam; Mariam Emanuelis Regis Luſitaniæ vxorē, Catherinam Henrico VIII. Angliæ Regi traditam, ac Margaritam Auſtriacam Maximiliani Imperatoris filiam, Ioannis Principis Hiſpaniarum vxorem; quarum omnium nubili iam ætate cōnubia ſanciuit, eorumque iura, & capita digeſſit, varijs propterea itineribus ad Reges ſuſceptis; exinde in Angliā à Regina Eliſabetha miſſus, vt ibi Reginæ Catherinæ fidam operam nauaret; vbi Protoſacerdotis Regum hono-

re decoratur, & Nuntius Apostolicus à Rege expetitus; ob immanes simultates postea, & iurgia inter Regem, & Reginam exorta, cum parum gratus ea in aula sibi videretur esse, discessit, & in inferiorem Germaniam ad Margaritam Austriacam, olim alumnam contēdit, à qua honorificentissime exceptus in oppido Bruxellis, ab ea Romam inter nuncius ad Leonem X. Pont. Max. est missus; cumq. eo in itinere sūmis in Alpibus Maximiliano Cęsari Italiam petenti obuiam processisset, benignissimè habitus, ab eo ad Leonem X. ad Rempublicam Florentinam, & ad Vrbem Neapolim Orator allegatur; atque Pontifici proponitur à Carolo Rege ad Episcopatum S. Dominici: Legationibusque Cæsaris Romæ, Neapoli,

Florentiæ peractis,à Leone X.Pont. Max. ad eumdem Cæsarem,& omnes Reges, & Principes Christianos iterum Legatus mittitur pro fœdere inter Christiani orbis capita cóciliando aduersus Selinum Turcarum Tyrannum. Ab Vrbe digressus ad Franciscum Primum Gallorum Regem pro obeunda Apostolica Legatione primum contendit ab eoque, non minus hilari vultu quam decenter exceptus: Inde ad Maximilianum Cæsarem Rhenum vltra in oppido Sicambro moram trahentem se contulit,reque Pontificis rite peracta; eodem consilio in Brittaniam ad Henricum VIII.profectus est, postea ad Scotiæ; & Daciæ Reges,tum ad Regé Hungarię, & ad Regem Russiæ peruenit, postremò in Hispaniam reuersus ad

Carolum Hispaniarum Regem accessit,& apud hos Reges Pontificis mandatis sedulò expositis, orationibus coram ipsis, & Proceribus habitis,illos ad obsequendum Pontifici,ad subleuandam rem christianam, fere collabentem, ad hostes Turcas obterendos omni conatu hortatus est; His peractis cum vix in Europa pro Republica Christiana magnum aliud facinus patrandum ad eius pietatis vota superesset,laborum maiorum pro Christi nomine propagando cupidus anno 1520. Hispali soluens annuente Pontifiee ad Indos in fide erudiendos ad Vrbem S. Dominici sui Episcopatus sedem, in Insulam Hispaniolam properauit.Primus ibi Antistitum Christianorum, in itinere gentium mores, quas adiuit

ſcrutatus eſt, & diligentiſſimè deſcripſit, Religiones, & Populos, illorumque antiqua monumenta exquiſiuit, iura collegit, atque in volumen ſui Itinerarij retulit. Vbi tandem ad Indos appulit, à prædicatione nunquam ceſſauit, ſacris pijſque moribus, & inſtitutis plebem ſibi commiſſam erudiuit; Templa more Chriſtiano conſtruxit; Sacerdotia inſtituit; Iura diſpoſuit; Sacrorum cultum adauxit; Officia ordinauit; Chriſti Gloriam propagauit; laboris nunquam expers in Ciuitate S. Dominici magna Sanctitatis fama Septuagenarius obijt, Anno 1525. Relictis multis lucubrationum clariſſimarum monumentis in quibus non minus Pius quam Doctus extitiſſe probatur. Ea videlicet ſunt.

Itinerarium ad Regiones ſub Æquinoctiali plaga conſtitutas.

Epitome Conciliorum ab orbe Chriſtiano.

Summorum Pontificum acta.

Sacrorum carminum lib. vigintiquatuor.

Epiſtolarum lib. duo.

Officia varia Sanctorum.

Volumen Orationum ad Principes Chriſtianos pro bello contra Turcas mouendo.

De Ijs, qui funguntur à ſecretis Principum.

De Educatione nobilium puerorum lib. vnus.

De Educatione nobilium puellarum lib. vnus.

De Officio Principis.

Elogia Virorum Illuſtrium Romanorũ ab Ænea vſque ad Pom-

peium Magnum.

Vita S. Benedicti Sapphico carmine.

De Quantitate Syllabaria, & Carminum compositione.

Inuectiuę Liricę in Malam fœminam.

De Latij, & Romæ laudibus, & antiquitatum pręstantia Elegiaco Carmine.

Monumenta Antiquitatum Romanarum, e veteribus inscriptionibus recollecta suis itineribus, & studio.

Vita S. Catherinæ Virginis, & Martyris. Carminibus latinis.

SERMO ALEXANDRI GERALDINI

EPISCOPI S. DOMINICI Ad Populum suæ Ciuitatis.

CVM Ecclesia nostra (nobilissimi, & Carissimi Fratres, & Filij mei) ad longa adeò tempora sine verò Pastore, sine vero Patriæ patre, sine Præsule ab æterno, & immortali Deo constituto fuerit, quid inde subsequi potuerit? longè magis vobis omnibus (qui præclara prudentia, illustri iudicio, & testata multarum rerum notitia floretis) quam vlli alij compertum est. Ego vero Patriæ vestræ Pontifex, cui immeritò tantum onus attributum est, huc veni, vt populum mihi demandatum, vt gregem priuatim meum, vt prolem mihi peculiarem à primo tempore desertam vero Antistite, à prima insti-

tutione Ecclesiæ viduam vero Episcopo paterno amore retineam, & eos qui à vero itinere aberrauerint in rectum iter, & rectum Ecclesiæ tramitem reducam. Verùm(carissimi Fratres) Verùm; Amatissimi Filij (plurimum ego omnium hominum ordinibus huius patriæ nostræ publicè & priuatim debeo, eo) quod meum in hanc vrbem aduentum tantopere desiderastis, & magno adeò cum studio à Carolo Cæsare D. nostro efflagitastis; propterea nunc;quod ipse Deus ad amatam diu sponsam, ad optatam sedem, ad desideratum diu Templum me trahit, polliceor in rebus patriæ publicis, vbi aliqua templi nostri auctoritate opus erit, me omnem opem, quam potero vnicuique vestrum allaturum esse, vel exigua prudentia mea nihil omninò prætermissurum, quod ad peculiare commodum, ad publicam vtilitatem, ad commune ciuitatis nostræ bonum cedat. In rebus vero diœcesis nostræ, quod ad rem sacram attinet diu, est quod in animum meum induxi me omnibus viribus elaboraturum esse, vt omnia ad pium, ad sanctum, & æquum planè iter reducantur; Ad quam rem ego indignus nobilissimæ Patriæ vestræ Præsul priuatas, & publicas omnium Religiosorum, & populi mei preces imploro. Nam eo modo om-

nia

nia ad optatum fœlicem, & beatum exitum peruentura spero. Præterea, si quid apud florentissimum Imperatorem Carolum Dominum Nostrum auctoritate valuero, si quid potero, quod ad commune huius Ciuitatis nostræ beneficium, quod ad generale vniuersæ Insulæ compendium cedat, quo maiori possum affectu precor, me, veluti Fratre, veluti Filio, veluti Patre, & dicatissimo veluti Ministro vtamini. Cæterum, spectatissimi Fratres, & Filij mei, licet res Ecclesiæ ipsi præcipuè Episcopo inhærere debeant, penes quem supremum fidei regimen inest; tamen, quoniam pij quique, & boni Præsules, qui sancti, quique populorum Episcopi, qui vlteriori per populum gradu, quò maiori in Deum obseruantia vixere, eò maiori quoque studio decori earum multiplici hominum auxilio prospicere satagũt; Vos oratos velim, vt eas vnà mecum gubernetis, me filiali amore emendetis, & omnes Sacerdotes fratres meos, & omnia Patriæ templa, & omnia religiosorum Patrum cœnobia modo commendata habeatis, vt magnum in hoc aduentu nostro beneficium se recepisse sentiant.

ALEXANDRI GERALDINI

CARMINA.

DVM OCCVPARETVR IN VRBE S.DOMINICI apud Indos in Templo Diuę Mariæ Primario ædificando.

NVnc ego Templum studeo beatum
Magna Regina superùm potenti,
Atq; cum multo per inane latum
Tollere honorem.

Et meas vires, animumque totum
Spondeo, & magnos pariter labores,
Vndique vt digno niteant decore,
Omnia plena.

Numini magno genitricis almæ
Ventre quæ summum potuit Tonantem
Ferre, sunt certè tribuenda quoque
Grandia multum.

Quæ supra gentes volitant caducas,
Sintque res pulchre similes Olympo,
Nilque terrenæ subeant ruinæ
Omnia mira.

Sed tamen nostrum capiet laborem
Illa cum vultu pietate pleno:

Nam

Nam ſolet totas reſouere terras
Fronte ſerena.
Et ſolet gentes recreare mœſtas,
Pallio ſubter retinere ſancto;
Et ſolet turbę miſere vocanti
Ferre leuamen.
Hæc ſupra celſas renitebit aras,
Picta præclari manibus magiſtri,
Atque cœleſtis facie beata
Oreque miti.
Et leget pſalmos veterum probatos,
Cum quibus cœlum penetrabat altum,
Cum Dauid ſedes ſuperum ſubibat
Pectore toto.
Nuncius ſtabit veniens ab aſtris,
Vndique inſigni radiante vultu,
Lilium dextra retinebit alta,
Ore decorus.
Deſuper magnis radijs Columba
Cincta conſiſtet niueo colore:
Alites certe ſuperabit omnes
Ore notando.
Ipſe tum nobis memoranda ſemper
Verba Diuini referet Parentis;
Nunc aue terras merito per imas
Gratia plena.
Tu quidem læto ſacra Virgo Olympo
Aetheris Regem paries potentem,
Vnaque illæſos vteri receſſus
Sola tenebis.

Parte ſub templi media per amplum
Aeris tractum Cruce ritè Chriſtus
Corpore, & totis manibus retentus
Ipſe manebit.
Siuè ſe dextra paries retendet;
Siuè per partes retrahat ſiniſtras;
Siuè quà templum renitebit alta
Sede, vel ima.
Arte cenſebunt veterum magiſtra
Cuncta præclaro fabricata cultu
Vndiq; & leta pia templa vbique
Luce nitebunt.
Aedis in prima facie ſacratæ,
Quàque conſurgunt lapides quadrati;
Quàque ſe tendunt hominum labores
Arte notanda.
Fronte ſub templi media ſuperbi
Signa Romanæ venerandæ ſedis,
Et ſacrum Papæ diadema fulget
Vndique celſum.
Qui Caput trina redimens corona
Rite ſub cœlo reſidens Latino,
Iura dat toti ſacra nempe Mundo,
Rector vbique.
Inde cum pulchris Aquilæ Thiaris
Cæſaris partem retegunt ſiniſtram:
Illa magnorum fuerant Quiritum
Stemmata quondam.
Marte qui totas tenuere terras,
Subditum forti pelaguſque dextra

Quà vagi phœbi radiant quadrigæ
Littore vtroque.
At Geraldinæ ſacra ſigna gentis
Inde cum multo veniunt bonore,
Sydere interno peramanda multum,
Palladis ardor.
Quæ bonam præbens populis quietem
Bella per gentes remouet tremenda;
Regibus ſanctum tribuit liquorem,
Chriſmaque notum.
Sculpta, cum Præſul foret Vrbis huius,
Nempe Alexander pietate notus,
Qui dedit multis documenta magna
Regibus olim:
Semper, & caſtas coluit Camenas;
Atque Parnaſſi iuga celſa montis
Sæpè ſcandebat, ſociatus illo
Ordine ſancto.

ALEXANDRI GERALDINI

ODE.

DE ADVENTV SVO AD TERRAS Æquinoctij.

PEr mare veliuolum,nostræ vltrà sydera terræ,
Venimus incolumes.
Sydera per cœlum mutato currere vultu
Vndique conspicimus:
Vrsa,per Arctoos longè distincta Triones,
Hic prope iuncta Mari:
Hic quoq.nõ refluũt Neptuni littora magni
Tenta per Oceanum :
Hic quoq. iam Pelagi se pandũt mostra profundi
Turpia,& ore truci.
Deterius nihil,&,nihil est immanius vsquã,
Nil adeoque ferum.
Humanæ passim comedũt quæ corpora gẽtis,
Voceque cum resona;
Nullos esse Deos credunt,& numina nulla
Aethera per superum.
At decus æternũ multo qui robore præstant,
Per populos capiunt.
Regna per immẽsas sunt hæc diffusa rotatus
Quà volitant oculi.

In-

Innumeræ passim se pandunt vndiq. gentes,
Oppidaque innumera:
Atq. venenatas iaciunt per bella sagittas,
Et nece cum subita.
Frõte truci, nimium Truculẽto deniq. vultu,
Prælia cruda mouent.
Has ego per terras ignoti in cardine Mundi,
Has ego perq. plagas,
Post multos menses longo post tempore veni,
Classe secante mare.
Gentibus, & populis sanctissime signa secutis,
Quæ veneranda micant.
Et me Pastorem vitę voluere tenendæ
Esse suum penitus:
Pontificem Populi longas legere per oras
Innumero spatio.
Me miserum tota mundi regione remoui,
Quà decus ingenij.
Linquere sorte datũ populos, & regna potẽtũ,
Quæ ratione vigent.
Et nũquã in terras equidẽ remeabo Latinas,
Quà genus, & proaui,
Ossa meæ Matris recubãt, vbi marmore tecta
Chara mihi nimium,
Et pater, & proaui, nostriq. ex ordine fratres
Membra sepulta tenent.
Hic me barbaricas inter subsistere gentes
Sors inimica iubet.
Intrabũt quõdã sacra hæc per templa futuri
Noster vbi tumulus:

Atque inspectãtes nostros e marmore vultus,
Stemmata celsa Domus.
Terrarum dicent tali subsistere parte
Hic homo natus erat:
Vrbe diu præsul quondam permansit in ista,
Nomine cum celebri:
Et docuit vulgo Christi documenta beati
Iure sequenda fore.
Maxima per nostras induxit cõmoda gẽtes:
Pastor vbique pius.
Hic reserauit iter lati per sydera cœli
Gentibus, & populis.
Et merito viuet magno cum nomine semper
Qui bona tanta tulit.
Sed nostras penitus laudes numerare relin-
Quæ mihi sunt odio. (quam,
Ad me cum magna certe ratione redibo,
Quod mihi iure licet;
Qui varios casus per totas vndique terras,
Per pelagusque vagum,
Ac animo intrepido discrimina cũcta subegi,
Quæ renuunt reliqui.
Me superi nimium radiantia numina Phœbi
Heu penitus lacerant;
Humida terra noce;tprosũt alimẽta nec vlla,
Pomaque nulla placent.
Hic mihi nẽpè seni funus iam fata maligna,
Sors, & amara parant.
Debebam nostros populos à cardine motos
Quærere per pelagus.

Ac

Ac alia auersi multum per sydera cœli
Cum rate vela dare.
Fata valēt nimium, fatis agitamur iniquis;
Sic tolerante Deo:
Et sæpè in toto pariter nos cernimus orbe
Quid mala fata ferant.

LEONI X.
SVMMO
CHRISTIANORVM
PONTIFICI,
ALEXANDER
GERALDINVS,
EPISCOPVS VVLTVRARIENSIS
F. S. P. D.

VENI (Sanctissime, & Beatissime Pater) ab vltimo plane Occidente, in quo quattuor, & triginta nobis anni pertransiere; in quo meliora omnia ætatis nostræ tempora in quatuor Reginarum institutione prçteriere: Verum antequam vltimo Iberiæ cardine egrederer, Cantabrico, & Gallico Oceano classe adnauigato ad Carolũ Regem çtate puerũ, altitu-

di-

dine iudicij,& Regio decore ſenem, traieci; qui, & memoria veterum officiorum meorum in Margaritam, Amitam ſuam Maximiliani Imperatoris, Filiam, mulierem omnibus antiqui ſæculi comparandam, & fide mea in, Auos Reges cõperta, vehementiſsimè me fouit, & tandem ad Epiſcopatum S. Dominici apud Indos me præſentauit. Quæ ſedes, Pater Beatiſsime, ab omni Europæ Aſiæ, & Africæ limite ſemota, nullum cum aliqua natione Orbis noſtri commercium habet. Nunc ego (Pater Beatiſsime) à poſtremo illorum Morinorum ore iam ſenex, & multa fortunæ varietate quaſſus,ad altiſsimum ſolium Sanctitatis tuæ per inferiorem latè Germaniã contendi, & te ſupremum Populi Chriſtiani Paſtorem vnicum gentis humanæ præſidium, & Æterni Dei Vicarium oro,vt ex Vulturariẽſi, transferãs ad eũdẽ me Epiſcopatũ.Cupio enim,poſtqua malè adeò Reginę meæ ſe diſcipulæ mecum habuere,& alij,quibus beneſacta mea tantum profuere in regione Mundi nunquam antea reperta,& ſub ſydere nulla ætate maiorum cognito,viuere vbi Regi Regũ cauſę operã dãdo,fidẽ ſanctã propagãdo æterna retributione nõ carebo; & ita ſpero magnũ Sedi tuæ Pontificæ incrementum me daturum eſſe, & ingentem ſæ-

culo

culo tuo lucem allaturum. Eſt ſiquidem ea gens innumerabili per Septemtrionem, Auſtrum, & Orientem ſpatio diffuſa, quę Deum effigie horribilem colit; Moſtra immania, cum incredibili animorum metu adorat, & ea habere numina cupit, quæ populum humanum vultu apertè crudo, & truci teneant. Sic quando (Sanctiſsime Pater) aliquod: mihi minimè datum eſt in axe mundi cognito præmiũ, vbi tot, & tam teſtati cũ magnis Regibus, & Principibus labores mei periere, & vbi ipſi Mortales ratione vtuntur, & vbi vera æterni, & immortalis Dei documenta obſeruant, permitte tu (Pater Beatiſsime) cum gente Mundi nullo ſæculo audita, rationis, & conſilij experte, & cum populo extra omnia ſydera noſtra manente, planè, & apertè vitam ducere. Spero enim me effera, & incultu illa mortalium ingenia cum religione emolliturum; barbara omninò corda eorum hominum, qui more belluarum viuunt, doctrina, & prædicatione ſedaturum; & nomen Ieſu Chriſti Domini Noſtri Sanctitatis, ſolijque tui in toto eo cardine ſempiternum effecturum. Vale Pater Sãctiſsime, quem Deus Optimus Maximus in fęliciſsimo iſto Sedis Romanæ culmine ad longa, & diuturna tempora fauſtum, & beatum

red-

reddat. E Colonia Agrippina inferioris Germaniæ Vrbe pridie Kal. Iulij 1516.

QVÆ EGO ALEX. GERALDINVS EPISCOPVS à S. D. N. ſupplex peto, hæc ſunt.

QVONIAM Populi mei ſub alio Mundi cardine ſiti, nihil cũ Europa, Aſia, Aphrica commune habent, & in eo axe ſunt, ad quem innumeræ à tota plaga Æquinoctiali gentes confluunt, ſupplex oro, vt prænobile Annunciatæ Diuæ Mariæ templum ibi ædificari queat; vt vnum ritu Chriſtiano Iubilæum, & multæ, & magnæ à Sanctitate tua indulgentiæ, quolibet Feſto Sanctiſſimæ Mariæ per annuum curſum concedantur, quas non tantum Inſulæ Hiſpaniolæ populi, ſed omnes Cubę, Diui Ioannis, Americæ Magnæ Inſulæ incolæ, etiã omnes, & operantes ſub eo cœlo conſtitutæ conſequantur; Quædam pecuniarum ſumma pro eodem templo primario Beatiſſimę Annuntiatæ Diuæ Mariæ in Vrbe ſancti Dominici condendo iam antea eſt ſoluta, & ego polliceor in celebri quoque templi mei loco prænobile familiæ ſtem

ma,

ma,& in primario magni ostij pariete hoc elogium me positurum esse.

LEO X. PONT. MAX. IN VRBE FLVENTINA ORTVS E NOBILI, ILLVSTRIORI MEDICORVM GENTE, HOC TEMPLVM, IN AXE A TOTO ORBE REMOTO, OB COMMVNE FIDELIVM CHRISTI BONVM FIERI IMPERAVIT.

Igitur supplex,& humilis peto,vt ij mortales, qui sub alio mundi Axe, sub alio Septemtrione,& sub alio Oceani tractu in plaga Æquinoctij viuunt, aliquo in fidem nostram amore moueantur; vt aliquas, & magnas Sanctorum reliquias per Luciũ Geraldinum Nepotem meum ad me mittat, eorum dico Sanctorum, qui euulgato vbique martyrio agunt: Publicum enim sanctitatis tuæ opus est, vt fides tua magnum in alio orbe incrementum capiat. Ego sub fide, à Præsule templi rite obseruãda,recipio quod hæ sub tabernaculo sãctorum litteræ notatæ erunt.

LEO X.ROMANORVM PONT.PRIMVS RELIQVIAS SANCTORVM IN HVNC CARDINEM MVNDI A TOTA GENTE HVMANA SEIVNCTVM, IN QVEM NVLLVM ANTEA NOMEN DEI NOSTRI PERVENERAT, EA RATIONE MISIT, VT FERA BARBARORVM CORDA RELIGIONE EMOLLIRET, ET

MVL-

MVLTAS CHRISTO ANIMAS CONQVIRERET.

Item quoniam Regij in vrbe ſancti Dominici Magiſtratus, me ſuadente nobile pauperum Domicilium condere cœpere, in quo ſoli finitimarum Inſularum populi, ſolæ ſub Æquinoctio gentes, quæ fidei lauacrum recepere, & in hanc Vrbem ſpontè, vel vi aduenere, quæ planè innumeræ ſunt, ſi ęgrotarint, admittãtur, & hoc opus niſi publica Sanctitatis tuę ope iuuetur, ad longa ſæcula iturum eſt: quò maiori poſſum ſtudio precor, vt in die Petri, & Pauli feſto aliquæ Indulgentiæ ibi concedantur. Quod miſerorum receptaculum, licet multa ciuium adminicula habeat, quæ operi conficiendo non ſufficiunt, poſt quam indulgentiæ ſedis Romanæ vbique euulgatæ erunt, totum Beatitudinis tuæ erit, & in magno populi ob eam rem gaudio agent, & hoc à me monumentum in marmore in primo domus oſtio ponetur.

O PII SVB TOTO AEQVINOCTIO MORTALES, O BEATÆ SVB CLEMENTI COELO GENTES, QVAE AD SANCTAM DEI FIDEM VENISTIS, LEO X. PONT. MAX. PATRIA ETRVSCVS, MEDICEVS GENERE, ANIMI MAGNITVDINE, DOCTRINA, ET RELIGIONE MAGNVS, HANC PROSEVIAM VE-

STRAE

STRAE TAMTVM GENTI, VESTRAE SOLVM POSTERITATI EREXIT. PROSPICITE NVNC QVÆSO SVMMAM VICARII DEI PIETATEM, QVÆ AB VRBE ROMA IN IGNOTVM VSQVE ORBEM VESTRVM SE PROTENDIT.

Præterea (Pater Beatissime) illę Deorum imagines, quas ad Sanct. Tuam mitto publica toti Patriæ responsa dabant, quæ postquam Corpus Dei nostri per templa nostra collocatum est, loqui omnino desiere:& aduertat Beatitudo Tua, quod illa effigies, quæ truculento palam ore se effert, primarius harum regionũ Deus erat, qui à tota miserorum hominum mortalitate timeri cupiebat, formæ vero Deorum acu phrygionis pictæ, eorum hominum erant qui pij, & iusti cum testato aliquo per populum merito, vixerant, & communi Sacerdotum, & Patriæ Apotheosi inter sanctos connumerabantur; & dentes qui in ore se exerunt à cranio pendent humano, quod sub opere phrygio delitescit; & hæ quoque effigies hominum inter sanctos relatorũ aperta per populum oracula redebant, quæ aduentu Dei nostri per hanc patriam omnino obmutuere; (Nunc Pater Sãctissime) in manifesto adeò miraculo supplex oro, vt Deos à te victos (Præsules enim, & Sacerdotes à Beatitudine

tua conſtituti tantum toti patriæ bonum ferere) in ingreſſum ædis Lateranę, & in veſtibulo Diui Petri, vna cum hoc Elogio ſuſpendi diuino oraculo tuo mandes.

HÆC SVNT IMMANIA NVMINA A LEONE X. PONT. MAX. VICTA, ET AB ALEXANDRO GERALDINO EPISCOPO, BEATITVDINIS EIVS SERVO AB ÆQVINOCTIALI PLAGA MISSA, QVÆ MODO TACENT, ANTEA LOQVEBANTVR.

Item quoniam Hiſpani Colono Lygure Æquinoctialis plagæ inuentore morte ſublato, vltrà decies cētena eorum hominum milia, qui boni erant, vario lethi genere confecere; qui cum magna erant cura ad Fidem noſtram ducēdi, & ad pręſens ſcelerati homines ſecreta patrati facinoris conſcientia mouentur, & ipſi omnium Religionū Cōfeſſores apertè renuunt eos abſoluere, niſi bona, labore illorum parta, ante à reſtituant, quos vbique peremere: humiliter peto, vt aliqua nummorum ſumma pro Templo maiori Epiſcopali cōſtruendo imponatur, qua ab omni poſtea confeſſione libere abſolui queant; & ego hunc in marmore titulum ſculpi curabo.

O CIVES! O POSTERI! QVI ANTIQVA MAIORVM FACTA SCIRE ANIMO HABETIS, QVÆ MAGNO POSTE-

RITATI EXEMPLO SVNT. LEO X. PONTIF. MAX. GENTE FLVENTINA, ET ROMANA EMISSVS, E FAMILIA MEDICES EX VRSINA MATRE EST, LEO VERI DEI VICARIVS, IVDICIO DIVINO, INGENIO PER TOTVM ORBEM SVBLIMI AGENS, HOS PARIETES MAGNI TEMPLI DIVÆ MARIÆ A SVPREMO ILLO PETRI SOLIO, QVOD IN LATIO EST, ERIGI FECIT. MVLTA ILLIS IMPOSITA, QVI DVRAM CAEDEM IN MISEROS INSVLÆ HISPANIOLÆ INDIGENAS, QVI DAMNATA IN ANTIQVOS SCELERA PATRARVNT.

Item quoniam in Insula illa quæ Europa, & Asia est maior, quam indocti Continentem Asiæ appellant, & alij Americam, vel Pariam nuncupant, & in alijs Insulis, in quibus aliqua habere cõmrecia Hispani cæpere, Barbari illarum nationum alios à remotissimis regionibus Barbaros in seruitute tenere, quos Hispanæ genti è mutuo commercio vendere consueuere, & quidam religiosi per publica fora, per publica templorum pulpita inexpiabile, veluti scelus eos emi prohibent; supplex oro Sanctitatem tuam, vt apertè imperet seruos exleges à gente exlege, vt Christiani fiant, libere emi, & ipso Fideì laua-

cro plebi licere Christianę publicè serui-re. Præstat .n. hominem infidelem emi, & vera æterni Dei lege recepta sub populo Christiano seruitutem tolerare, quā testata in solà Patrię suę libertate sine Fide nostra frui; quanto magis qui ipsi exleges sub Imperio exlegum serui sunt. Qua in re Beatitudo tua immortale apud Deum meritum consequetur.

Item quoniam si qua à Vicario meo interdicta emittuntur, si qui publica hominum communione priuātur, è vestigio per templa eorum admittuntur, & publicæ absoluuntur, affirmantes interdicta Vicarij mei minimè æqua esse; in tanta iniquitate minimè oportet te veri Dei Vicarium ea tolerare.

Præterea, vt memorabile aliquod Sedi Romanæ incrementum, in longo adeò ab Europa Asia, & Aphrica interuallo afferre queam, & æternū Fidei tuæ fundamentum iacere, supplex peto, vt me Legatum natum, cum ea auctoritate crees, qua Canthuariensis, & Eboracensis Archiepiscopi in Britannia Insula pro eo populo in lege Christi retinendo perpetuò creati fuere; quod quidem, tantò æquius cum Insula Hispaniola fiet, quātò longius à toto aperto orbe, quam Britannia abest. Accedit ad hoc, quod Imperium Karoli Cęsaris in-

ſtabile ſub hoc Axe erit, niſi Præſules Patriæ cum ea ſedis Romanę poteſtate agãt, vt contra profanam late gentem cum teſtato Pontificis Max. Imperio aſſurgere poſſint. Itaque, ſanctiſſime Pater, pro publico altiſſimi ſolij tui honore, ꝓ publica Caroli Auguſti quiete precor, hoc munus mihi concedi. Hæc Patria tua eſt. Ab Alex. enim Sexto Pont. Max. Regibus Hiſpanis attributa eſt. Non ego homo barbarus, non à ratione alienus, alioquin templa vbique tua, & Antiſtites tui ab omni parte cadent. Ego enim homo Latinus ad Cubam, quæ Inſula non longe ab inſula Hiſpaniola ſita eſt, munita claſſe, ad commercia ſub toto eo cœlo exigenda miſi, & tandem cum Præfectus claſsis omnia littora milite armato plena ſpectaret, & ſe à populis recipere nolle intelligeret, nec bellũ cum ea gente decernere tutò ſe poſſe cognoſceret, ad ſubmotas longè Inſulas adnauigauit, & prælio cũ gente nuda cõmiſſo, cum victor euaſiſſet miſſus, & pace compoſita regimen patriæ recepiſſet, inenarrabili auri mole ad Karolum Regem deſtinata, à Gubernatore Cubæ defecit. Nunc Figueroa Inſulæ Hiſpaniolæ Præſes nouam claſſem ad eoſdem populos quæ vrbes oppida, & arma more noſtrorũ militum culta tenent, mittit. Qua reuer-

ſa

ſa omnia memoratu digna Sanctitati tuæ ſignificabo : & vt ad finem Epiſtolæ veniam(Pater Beatiſsime)cum ea quę humiliter peto, & præſenti populo, & toti poſteritati ſub æterno Pontificum Maximorum auſpicio futura neceſſaria ſint; quo maiori affectu, quo maiori poſſum ſtudio rogo, & obſecro, vt ea mihi concedantur, cum præſertim non ad meum priuatum, ſed ad publicum gregis tui commodum; non ad aliquam mihi fortunam comparandam, ſed ad immortale Sedis Romanæ columen, & ad ſempiternam Beatitudinis tuę gloriam petantur : ſcient poſteri te Pont. Max. generi humano pręſidente, latiſsima ſub alio Cœlo regna,& varia mortalium genera reperta eſſe, in quibus aliqui mediocri ſtatura, aliqui procera; aliqui gigantea apertè agunt. Vbi ad longiſſimum Mundi ignoti tractum ſub regione Auſtrali mortales omnes toto corpore nudi ſunt. Poſteà ſub aere paulum ſeuero, pudenda, pulchro linteo tecta habent, & multi ſolum tunicam interiorem è genere goſſipij vbique phrygiato varijs coloribus tenent; domicilia e tignis erigunt: horridè ſub frigore à Septētrione abrepente Vrbes habent ritu Europę munitas,cum mœnibus,piñis, propugnaculis & admirando turrium genere; in quibus

fora,templa,Ædes,& loca Patriæ publica magno ſumptu condita ſunt. Verum Prę-ſules,& Sacerdotes ritu immani homines per altaria Deorum immolant, & tale ſa-crificium toti Patriæ vtile eſſe cenſent. Hęc omnia ſuperiori anno detecta nō in-tegrè explorata ſunt, cum noſtri incogni-tę non auderent genti ſe committere. *Re-liqua deſiderantur*.

KAROLO CAESARI S. P. D.

LÆTABAR paulò antè, Karole inuictissime Imperat.te in primo ętatis flore, eo tempore quo alij voluptati, & lasciuiæ incumbunt, & ad vitam adolescentiæ temperandam multiplici ductore egent, iudicio senili agere, veterem magnorum Principum grauitatem referre, & in ijs, artibus versari, in quibus sūmi quoq; antiqui seculi Imperatores magna cum laude sunt versati: Quod quidem certum veluti præsagium dignitatis futuræ erat. Nunc vero in immensum lætor, in immensum gaudeo, in incredibili palam voluptate, ego te ad altissimum columen Imperij; te ad publicum, & sublime populi Christiani regimen, non sine numine diuino, electum esse. Iacebant res Fidei nostræ, Karole florentissime Cæsar, & manifestum omni parte casum ostendebant. Quid enim spe-

randum erat, Republica Christiana in vltimo Angulo Europa retrusa, & Selimo Turcarum Tyranno ad imperium Orientale traducto, nisi manifestum excidium vltimæ Europæ breui cernere? Itaque ipse Deus ab alto Cęlo Religioni suæ consulēs, te prima ætate agentē ad imperium elegit, vt te genti humanæ præsidente arma barbara conterantur, & sublime Constantini Imperium sub potestate barbara delatum, Hierosolyma Vrbs, cum ipso Redemptoris Sepulchro, & omnia Orientis Regna sub gladio tuo succumbant. Sic igitur, potentissime Imperator, instrue prænobile istud adolescentiæ tuæ decus ad præclara aliqua per Orbem facinora peragenda, & in memoriam reuoca Alexandrum Philippi filiũ, ea ætate qua tu agis, Asiam aggressum; toto Oriente potitum esse; excita potentiam tuam toti Orbi testatam, ad memorabile aliquod pro Fide, pro lege tua, & pro Deo tuo bellum capiendum: excita virtutem tuam ad immortalem genti tuæ gloriam, & sempiternum Cæsareæ dignitati tuæ nomen comparandum, & reminiscere te Cæsarem, & Augustum appellari, quod Imperatores latum in toto genere humano Imperium habuere, & oportere te aliquid opus magno Cæsare dignum efficere. Vale Karole,

vere

vere Cæsar; Cuius Imperium ipse æternus, & immortalis Deus ab Occidēte in Orientem, cū ipso magni Oceani termino proferat. Ego paulò antè in hanc Vrbem descendi, nec è longa adeò nauigatione adhuc conualui, ac propterea ingenio meo vndique titubāte, litteræ meæ nulla dignitate agent. Vale iterum, altum seculi tui lumen. Ex Vrbe Sancti Dominici. Idibus Maij 1522.

ALE-

ALEXANDER GERALDINVS, Epiſcopus S.Dominici,

CAROLO REGI S. P. D.

QVONIAM ſummi Terrarum Imperatores, veluti Conſtantinus, Iuſtinianus, Carolus re,& cognomento Magnus,& reliqui è genere tuo Cæſares, & ſummi Principes ſempiternum in omni gente nomen è præclara munificentia in immortalem Deum, in templa ſanctorum vſa comparauere: Nam Conſtantinus vrbem Romam,Bizantium, Coloniam, & totam late Europam, & Aſiam nouis templis impleuit:Iuſtinianus Macedoniam, Pontum, Propontidem,Ægyptum, omnes Vrbes, & omnia Africæ oppida, ſublimi ſacrorum ædificiorum genere ad fretum vſque excoluit:& Carolus è gente Auſtria ortus,nam triennio iam exacto,cũ in Aquiſgrana, Inferioris Germaniæ vrbe, eſſem ad ſepulchrum eius cum magna primariorum hominum frequentia conceſsi, vt ex annalibus eius excerpſi, mille per Europam

templa erexit. Nunc, florentissime Carole, cum te Principem nostra ætate maximum cernam, nemini illorum virtute antiqua, & altis meritis cessurum esse, à te supplex peto, quoniã Celsitudo tua duo in Vrbe S.Dominici domicilia habet, & ego Episcopus nullũ tugurium, nullum tegumen habeo, vt vnum sedi meæ Episcopali domicilium è tuis des, ac eo modo ipse Deus, cui altissimum in Mari, in Terra, & Cœlo imperium subest, istam adolescentiam tuam, istam floridam viuẽtẽ ætatem, nobile istud naturæ decus, quod ante annos tibi obuenit, altissimo per Orbem Imperio decorabit. Pręterea, quoniam Templum sedis meæ Episcopale, è tignis, è cespitibus, è materia, tenui, è tabulis, è luto, è ramis arborum veluti topiaria arte intertextis, erectum est, vnde noctu, sacri Libri, Organa ipsa, Altarium ornamenta, à sacrilegis sublata sæpè sunt; nec ipsum Dei corpus, à furibus, à latronibus, à Magis, à Negromantibus, ac Aruspicibus, ab Ariolis, à Pithonibus, à Phanaticis, à sceleratorum igne, tutum est; Te precor omnium sæculi nostri Excellentissimum, vt octo millia pondo auri à Ferdinando olim Rege pro Templo meo Episcopali condẽdo relicta, & Pessinuntio Quæstore collecta, mihi persoluantur imperes, quæ ego

in te-

in teſtitudineo tholo maioris Altaris per agendo exponam. Conſtitui enim è publica Leonis X.Pont. Max. Indulgentia, & cū corporibus Sanctis, que ab Vrbe expecto eo modo totam eam gentem ad immortalem Deum miro cultu proſequendum mouere: quod Templum adeò illuſtre in eo Axe condam, ad quod Barbari oēs, qui ſub Æquinoctio ſunt, ad nouum, & memorabile veluti ſpectaculum concurrent, ac ibi in omni tēpli loco ſublimia Celſitudinis tuæ elogia, in æreis tabulis, in marmore, in anaglyphico quoq; opere, eo modo ſe exerent, quod nomen Regiæ Sublimitatis tuæ, in toto eo cardine Mundi, ſempiternum erit; Sic igitur, Excellentiſsime, & Inuictiſsime Carole Magne Rex, cum ea quę ſupplex oro, ad manifeſtū immortalis Dei obſequium, ad æternum Celſitudinis tuæ decus cedant, iure precor, ne Epiſcopo à te facto, ne mihi Antiſtiti à te euocato denegentur. Et Deus omnipotente Conſtātino, Iuſtiniano, & Carolo maiorem, & Auguſto Cœſari ſimilem reddat.

RE-

REVERENDISS. D. ÆGIDIO CARDINALI S. P. D.

ALEXANDER GERALDINVS EPISCOPVS S. DOMINICI.

QVò maiora, Reuerendiſſime D. tua beneficia in me extitere, cum ipſo temporum curſu cupio maiora fieri, adeò vt nihil integrum mihi in vita mea de me remaneat, ſed omne eo modo ius in te ſit, vt liceat tibi homini maximo me mancipium pro quolibet voles precio diſtrahere. Quod cupio hoc eſt: Epiſcopatus meus nullum habet domicilium, quo ego Epiſcopus ſubſiſtam, & Karolus Rex duo habet domicilia, in quorum altero Peſſimutius

Pro-

Prouinciæ quæstor publica patriæ nego tia obit, in altero nemo est, & Templo meo coniunctum est, ego Episcopus supplex, & humilis, veluti Bonifacius olim Quartus Pont. Max. petijt à Phoca Cæsare Imp. Pantheon, Templum Cybelis Deæ & Dijs Romanis sacrum sibi, & Reipublicæ dari, quod bello ante à Germanico votum M. Agrippa Consul IIII. transrhenana longè, & latè Germania subacta condiderat. Ita nunc à Karolo Rege omnium sæculi nostri excellētissimo hoc domicilium mihi, sedique meæ, & Episcopis in ea Vrbe futuris perpetuò attribui peto. Qua in re eius Celsitudo prænobile, & sempiternum in aula æthereæ patriæ domicilium sibi comparabit, & Reuerendissima Dominatio tua, vna cum Reuerendissimo Domino Card. Dertusensi, ad quem amplè scribo, immortale apud ęternum Deum meritum nanciscetur. Præterea, quoniam Episcopale Templum Insulæ meæ è ramis arborum, è palmis, è cespitibus, è virgis, è tignis, è materia periculo plena erectum est, qua sanctissimum Sacramentum Dei nostri à sicarijs, à sacrilegis, à sceleratis, à vicino igne minimè tutū est, quo maiori possum studio precor, vt octo aureorum millia à Ferdinando Rege ob Templum construendum relicta, & à Pessinuntio

Quæ-

Quæstore prouinciali collecta, à Karolo Rege assignari pro parte Templi ædificanda impetrentur, nam ego celebre, & magnopere sublime ibi templum, e publica Leonis X. Pont. Max. indulgentia condere institui, qua in re Reuerendissima Dominatio tua, & Reuerẽdissimus Dertũsis Cardinalis testata, & manifesta à Deo Nostro Optimo Max. præmia recipient, & idem Deus omnipotens ad altissimum Ecclesiæ suæ culmen Reuerendissima Dominationẽ tuam promoueat.

LVCIO PVCCIO CARDINALI SS. Quatuor Coronatorum.
ALEX. EPISCOPVS S. DOMINICI S. P. D.

Reuerendissime in Christo Pater, & Domine, Domine Colendissime, ac Meritissime.

MIRABERE forte, amplissime Pater, & Domine, quod longo adeò tempore conticuerim, cum præsertim, ea in Reuerendissimã Dominationẽ tuã obseruãtia ab eo planè die, quo eam vidi, fuerim, qua quispiam in aliquem esse ho-

minem, mortalem queat. Conſpexeram enim eam eo moderamine in populo chriſtiano vbique temperando vti;eo conſili diſſonas exterarum regionum gentes, remotos populos;& varia hominum ingeni gubernare, vt eam crederem diuinum potius hominem, quā humanum eſſe.Verun ne miretur; ij ſiquidem labores in longa apud Belgas,& Anglos peregrinatione; e præterea incommoda, Magno Ocean à Britania Inſula ad Gades vſque adnaui gato,mihi fuere,vt mei immemor diu ex titerim. Nunc vero iam liber, nihil con uenientius mihi eſſe exiſtimaui, quam a antiquam vitæ meæ inſtitutionem redi re, & meum animum in aliqua re, ſalten tenui, cum in magna nequeam,ei aperire Nam ea conſuetudine à prima ætate egi vt nulla terrarum, & pelagi interualla a amore in heros meos retinēdo me ſeiūge rent; & ipſa tempora, quæ magnam obli uionem genti humanæ inducere conſue uere,maiorem mihi obſeruantiam,quò vl terius progrederetur, in eos inijcerent quos ſemel integrè colere incæperam.Itaque,Reuerēdiſsime Domine, ac Pater,exiguum aliquorum Pſittacorum munus, in quodam veluti teſtimonium maximi me amoris;maximæ fidei, & maximæ quoque obſeruantię,ad Reuerendiſsimum D.tuam

mit-

mitto. Quam supplex oro, vt eo planè animo, quo mittuntur eos accipiat. Hoc tamen dico, me pregrandem vnum ex eo genere ad eam destinare, eo quod Republica Populi Romani per totũ Orbem propagata, nullum similem Roma rerum domina quondam vidit. Imperio enim veterum Quiritum in omni gente promoto minuti, & communes à Regione Indorum psitaci in Vrbem deferebantur, & ij modo ab Occidẽte, & à Regione lõge ab Indis constituta aduehũtur. Verũ Pater Amplissime si ipse me Deus iuuet, ꝙ Domino Antonio morte sublato, nihil mihi iucundum, nihil verum oblectabile assurgit. Voluissem profectò meũ in aliqua re animum illi exerere, à quo ingẽtia in me beneficia collata erant. Mitto præterea ad ad S. D. N. gallum sub Æquinoctiali plaga ortum, vna cum gallina alba, & alios psitacos; Sed in gallo opus naturæ mirabile apparet; quotiens enim ritu à natura indito illi auium generi, cum magna coniugem pompa, corpore vndique erecto, hinc inde ambit, varios toto capite colores modo recipit, modo deponit. Mitto Deos illarum Gentium immanes, qui publica toti populo responsa reddebant, & post quam S. Redemptoris Sacramentum in eo Axe constitutum est, loqui

desiere. Scribo latissimas litteras, & memoriale in quo suplex pęto ad hunc nouũ Orbem Europa, & Asia maiorem sub iure Christi deducendum, multas à Sede Romana Indulgentias Templis meis concedi, Illustres aliquas magnorum Sãctorum Reliquias attribui: Leget igitur Reuerendissima D. tua memoriale meum, & cum ea, quæ suppliciter oro æqua sint, & ad commune fidei nostræ bonum cedant, quò maiori possum studio precor, vt ea mihi concedantur, & magna quoque mihi, & sedi meæ priuilegia tribuantur, & inter cætera depicta familiæ Medices, & familiæ Pucciæ insigna, per Didacum familiarem meum, hominem magnopere probatum mihi afferri imperet. Nulla enim Templa in eo cardine sine publico Sanctissimi D N. & Reuerendissimæ D. tuæ stemmate erunt. Interim si qua in re sub eo Æquinoctij Axe, quoad ibi me tenebo Reuerendissime D. tuę morem gerere potero, me perpetuò nexum; perpetuò mancipium habebit, qui omnia admiratione digna; quæ sub eo mundi climate se retegent, ad eam mittam. Vale Reuerẽdissime D. ex Vrbe S. Dominici.

RE-

REVERENDISS. D. CARDINALI S. CRVCIS ALEX. GERALDINVS EPISCOPVS S. P. D.

Reuerendissime, ac Colendissime Domine Meretissime.

SI frequentes litteræ meæ in istam curiam non sunt, oro Reuerendissimam D. tuam ne miretur; sum enim in Regione Antipodum longè ab hemisperio vestro constituta; nam, vt Geographi metiũtur hęc Insula, in qua ego sum, sub Gallia Narbonensi est, & latissimę reliquę per Æquinoctium Regiones sub Italia, Gręcia, & Asia diffusæ ad longissimum Terræ humanæ spacium sunt. Accedit ad hoc, quod elaboro res Episcopatus mei vbique componere, vt in Italiam me referam, vt sub optatissima Reuerendissimę dominationis tuæ clientela perpetuò agam. Cupio enim, in vrbe Roma, olim Domina rerum nunc fidei capite, diem obire, & ossa mea inter ipsa incognitorum Martyrum sepul-

era tenere. Templa enim omnia Romana Martiribus antiquis plena sunt; Aliquod enim boni pro sanguine eorum effuso, pro nomine Christi, & pro obseruantia, in æternum,& immortalem Deum retenta, cum tanto studio,& fortitudine, mihi obueniet. Cæterum Reuerendissime Domine,quod vehementissimè me torquet hoc, est biennio iam exacto, cū Vrbe deberem Hispali ad Episcopatum meum egredi, reliqui ducentos aureos Petro Sorię mercatori Hispanò Pont. Max. soluendos pro dimidio anni Episcopatus mei,cum priusquam Vrbe Roma exissem,cētum per manus Cardinalis Egidij dependissem pro diplomate Pontificio, hoc est pro bollis ritè expediendis. Verum ille, vt me tota Hiberia egressum vidit, fraude Idumea, qua valet,solitam mercaturam,cum meis, & suis pecunijs exercuit,& me plane amicum deseruit. Nunc, quoniam ipsæ pecuniæ per Centurionem,patr-æ Lyguræ mercatorem in ista Vrbe sunt,supplex oro Reuerendissimam D.tuam,vt Lucio Geraldino Nepoti meo,pro me in ista Curia laboranti, vehementissime faueat. Prætereà quoniā idem Lucius pro habendis Sāctissimorum Martirum corporibus in remotissimum hunc Axem deferendis, toto studio incumbit, quo maiori possum affectu

Re-

Reuerendissimam D. tuam precor, vt in ea re, & pro me Legato nato in hanc patriam efficiendo,& pro Iubilæo pro Templo meo concedendo plurimum eum foueat. Non enim res mea priuata agitur, sed latissimum in tota patria Antipodum, in tota gente Æquinoctiali Imperium Sedi Romanæ comparatur: Comperio enim Romanos Græcos, Ægyptios; & Persas, quæ de situ orbis scripsere, nihil integrè posteritati demandasse,cum ipsi per Æquinoctium populi, cum longissimæ Antipodum Regiones longe maiori per occidentem, & orientem spacio protendantur, quam Europa Asia, & Aphrica in nostro apertè emispherio effundantur. Cæterum vt aliquid Reuerendiss. D. tuæ de rebus huius patriæ nouis exploratum sit,hoc renũciabo,quod Cortesius insulę Cubę Præfectus, quæ insula huic Episcopatui meo finitima est, Septemtrionem versus adnauigans felicissimam patriam detexit, in qua admiranda in omni littore oppida erant, per Templa vero patriæ homines, qui serui erant, vel animalia manibus eorum per Altaria immolabantur,& inter cætera Vrbem intrauit in medio lacu ad centesimum lapidem constructa, miro ordine turrium,pinnarum,& propugnaculorum, in qua Regię ædes, & Templa cum

ſummo cultu condita erant. Ægidius vero Conſalus Abulenſis vniuerſę patrię noſtræ Nauarchus ad noua in omni cardine perſcrutanda, America inſula Æuropa, & Aſia maiori, ea parte, qua anguſtiſſima eſt decurſa, claſſem ſtruxit, & Occidētem verſųs vela tendens innumerabiles Inſulas, innumerabiles Populos adiuit, qui Vrbes, & Oppida optimis legibus, & ſapientiſſimis inſtitutis conſtituta habebant. Hæc habui quæ ad præſens ſcriberem, & in poſterum omnia, quæ detegentur, quæ non niſi maxima, & admiratione plena eſſe poterunt fideliſſimè exarabo. Interim quod ſupplex, & humilis oro eſt, vt Lucium Nepotē meũ cum hiſce rebus expeditum, quas à Sanctiſſimo Domino Noſtro petij, ad me remittat nihil enim, vt dixi, mea cauſa fit, ſed Sedes Romana ipſum latè Cœlũ ſæculo poſterum continget, & longo adeo imperio fulcietur, per quę ſæcula omnia antiqua patriæ noſtræ redibunt. Vale Reuerendiſſime Domine, quem Deus omnipotens ad maiora quotidie ornamēta reſeruet ex Vrbe S. Dominici Octauo die Aprilis. 1523.

MA-

MAGNO BVRGVNDIAE CANCELLARIO S.P.D.

ALEXANDER EPISCOPVS GERALDINVS.

CLARISSIME DOMINE.

LÆTOR vehementiſſime te hominem doctrina, meritis, & virtute excellentem, magnum integritatis nomen in toto Occidente reliquiſſe, & veluti alius Cancellarius ſempiternam ignominiam, e venditis vniuerſę Hiſpanię magiſtratibus, cōſecutus eſt; ita te, & cum ea integritate geſsiſſe, vt memorabile nomen, & indelebilē apud poſteros famam ex ęquitate ritè obſeruata per omnes planè populos, per omnes latè Vrbes merito, & iure retinuiſſe. Aſſurexere poſt diſceſſum veſtrum truculenti barbari, aſſurexere immanes gentes in Imperatorem noſtrum prima ętate agentem. Veniat, veniat Cęſar, & magna vbique clementia, & Cęſarea vbique vltione, cum ſumma fortitudine vtatur, ne Maieſtas in poſterum Auguſtalis; ne Imperatoria apud minores dignitas contemptui habeatur; Ego pro

rebus, Episcopatus mei mitto hunc nepotem meum ad Augustum Imperatorem nostrum. Oro Dominationem tuam, vt eum foueat, vt omnia ei auxilia pręstet; agitur enim de re pia, & ęqua: agitur de Ecclesia à Tyraennide euelluda. Pręterea si quid tu. O magne vir, à gente Antipodum, vbi sedes mea est, à plaga Æquinoctiali, vbi ego moror voles, te precor hominem Illustrem; vt omnia mihi imperes, planè enim compries animi mei alacritatem in te colendo, respondere tuis in me beneficijs. Vale.

ALEXANDER GERALDINVS EPISCOPVS

R. Capitulo Sancti Dominici S. P. D.

ACCEPI quanto cum amore Onuphrium, & Didacum Geraldinos, & Vicarios ibi meos susceperitis, & quo præterea affectu ad Canonicatus admi-

feritis, quæ res adeò mihi grata, & iucunda fuit, vt nihil certè gratius, iucundiusve esse potuerit;itaque spero in posterum fore, quod meá in vnum quoque vestrum officia,eo modo se exerent,quod pari amore, & pari item affectu ad omnia in priuatum, & commune commodum vestrum cessura me agere comperietis, ac propterea,ego,qui publico.S.D.N. Leonis X. mandato omnes sub Septemtrione nationes peragraui. Nunc lętiori animo ad vos fratres meos sub Australi cardine cōstitutos, & sub remoto à tota Zona nostra termino positos admaturabo, cum quibus omnia in posterum commercia,omnia in posterum tēpora vitę meę esse opto.Valete fratres; & filij mei, & totum latè populum,meo nomine salutate. E Londino Insulæ Brittanię Vrbe Idibus Septembris. 1518.

ALEXANDER, EPISCOPVS S. DOMINICI,

REVERENDIS, ET RELIGIOSISS. Patribus, qui in Vrbe S. Dominici sunt S. P. D.

GRATO tantum animo accæpi Paternitates veſtras toti iſti Inſulæ præpoſitas à Rege D. Noſtro eſſe, veluti ſi memorabile aliquid inde ornamẽtum mihi accideret, quid enim ęquè iucundus mihi eſſe poſſet? quã audire ſapiẽtes in eo cardine eſſe, qui pręclara, adeò magnorũ hominũ inſtitutione vndequaq;eget?Nam ex illuſtri illa Platonis ſententia probatũ eſt,tunc Vrbes bene régi, ſi à laudato hominum genere regantur;tunc lata per Orbem Regna bene adminiſtrari, ſi à teſtato ſapientium ordine temperentur: Itaque cum doctrinam,religionem,integritatem, & reliqua laudabilia animi, & naturę munera, quibus Paternitates veſtrę florent, intelligerem,primum incredibili cępi gau dio mecũ gaudere, deinde toti iſti patrię, & antè omnia vobiſcum gratulari, & niſi

pu-

publica Leonis X. Pont. Max. & publici Christianorum Pastoris mandata me impedissent, iam pridem ad Episcopatum ego meum adnauigassem, & vestro Collegio aggregasse; cupio enim (si Deus me adiuuet) & vestro quoad viuam contubernio frui, & omnia in posterum tempora vobiscum exigere. Verum infausta sęculi nostri tempora me inuitum retinuere. Selimo enim Turcarum Imperatore tota penè Asia potito, & Republica populi Christiani in manifesto periculo agente, necessarium mihi fuit, publico Sanctissimi D.N. nomine ab insula Brittana, vbi ad octo menses me tenueram, ad Scotos, ad Serenissimum Cęsarem, & ad omnes Sac. Rom. Imperij Principes proficisci, vt latius à Quæstore istic Prouinciale Domino Pessimuntio amico meo, & homine magnoperè Claro poteritis audire. Nunc quam primum eo onere soluar, & Paternitates vestras adibo, quas eo modo, quo magnum aliquod mihi bonum, videre cupio, vt omni posteà vitæ meæ tempora cum eis viuam: Interim commendo Paternitatibus vestris Onuphrium, & Didacum Geraldinos Vicarios, & Procuratores meos, commendatione tamen, non vulgari, quorum alter nepos est, alter vero à prima pueritia mecum educatus, ac propterea mihi

carifsimus. Quicquid enim pro eis fiet, pro me fiet. Valete Patres Veneratiff. & Alexandrum amate Epifcopum, qui vos vehementer amat, & obferuat. E Londino Infulæ Britaniæ Vrbe Idibus Septembris 1517.

IN-

INDEX
LOCVPLETISSIMVS
RERVM NOTANDARVM
ITINERARII ALEX. EPISCOPI Geraldini.

A

Ale-

An-

B

C

Co-

E

Ga-

G

H

I

Io-

na-

Io-

M

Sa-

deli-

T

Tem-

V.-

I N D E X

Alter singulorum capitum huius voluminis.

ER-

ERRATA SIC CORRIGAS.

Pag.	Verf.	Errata	Correctio.
2	2	pottendat	protendat.
6	25	lixons	lixos.
7	7	Lusitaniæ	Lusitani.
11	24	filio	filo.
11	11	Emplorium	Emphorium.
25	7	Preco	Precone.
28	10	Imp.C.Aug.	Imp.Cæsar Vespesianus Aug.
42	20	Basse	Bassa.
67	17	Alboreesm	Alboroum.
76	2	Vltiora	Vlteriora.
75	23	Numeribus	Muneribus.
90	21	suepra	supra.
99	5	vita	vitta.
126	11	Generatim	Gregatim.
131	20	Igosenne	Logosenne:
154	7	diuiuæ	diuinæ.
159	29	ceunt	cœunt.
206	22	racta	facta.
233	1	Erudienne	Erudiende.
218	24	fotus	fœtus.
248	25	noce rprosant	Nocet, prosunt.
271	20	Micabere	Mirabere.
280	6	Euelluda	Euellenda.
282	14	Incundus	Iucundius.

R O M Æ,
Typis Guilelmi Facciotti. M. DC. XXXI.

Superiorum Permissu.